

MONIKA AGOPSOWICZ

 <https://orcid.org/0000-0003-2857-7824>

FUNDACJA KULTURY I DZIEDZICTWA ORMIAN POLSKICH, WARSZAWA

ORMIANIE KAMIENIECCY W OSTATNIEJ ČWIERCI XVII WIEKU – PRÓBA REKONSTRUKCJI SPISU IMIENNEGO

Zdobycie Kamieńca przez Turków w 1672 roku doprowadziło do rozproszenia większości ormiańskiej społeczności tego miasta. Szczególnym elementem tego zjawiska stał się dwa lata później¹ exodus dużej grupy Ormian kamienieckich w głąb imperium tureckiego. Było to wychodźstwo zorganizowane od samego

¹ W opublikowanym przez mnie w 2018 roku artykule na temat wychodźstwa Ormian z Kamieńca (M. Agopsowicz, „*O, kochana Ojczyzno, jako żeś zniszczona!*” *Ormiańscy wygnańcy z Kamieńca 1673 roku wobec Polski*, w: *Polscy Ormianie w drodze do niepodległej Polski. Materiały z konferencji naukowej. Kraków, 9-10 października 2018 r.*, red. S. Dziedzic, J. Paluch, Kraków 2018, s. 115-129), dla ustalenia czasu opuszczenia Kamieńca przez Ormian, miałam do dyspozycji poszlaki źródłowe oraz datę podaną przez o. Sadoka Barącza w jego *Żywotach sławnych Ormian w Polsce* (Lwów 1856, s. 100). Dopiero potem zapoznałam się z aktami sprawy sądowej z 1680 roku, toczącej się we Lwowie między Zuzanną Pirumowiczową a byłymi zakładnikami lwowskimi przetrzymywanymi przez Turków w okupowanym przez nich Kamieńcu, z której pośrednio, ale przekonująco wynika, że Ormianie wyrzuceni zostali z Kamieńca nie w 1673 roku, a w drugiej połowie 1674 roku (Центральний історичний архів України we Lwowie – dalej CDIAU: f. 52, op. 2, spr. 531, *Iudicium Necessarium Armenorum Leopoliensium Bannitum*, s. 1538-1551, 1556-1563, 1569-1572). Musiało to nastąpić po 21 czerwca 1674 roku (data wystawienia kwitu – „membrany” – w Kamieńcu jeszcze za obecności tam Ormian, co opisuję krótko dalej, w spisie, przy haśle „Aslan Zachariasz Emirowicz”), a przed 23 października 1674 roku, gdy nieznanemu autorowi pisał w liście ze Złoczowa, „że Ormian, Żydów z Kamieńca wzięto” (*Przyczynki źródłowe do kampanii 1674 r.* „Przegląd Historyczno-Wojskowy”, 6, 1933, s. 89). Ponadto, nad drzwiami do kościoła ormiańskiego w Płodniw znajduje się dziesiętnastowieczna tablica informująca, że kościół został przekazany Ormianom w 1675 roku, czyli w 1124 roku ery ormiańskiej. Choć więc nadal dysponuję tylko poszlakami co do roku opuszczenia Kamieńca przez Ormian, to jednak te ostatnio pozyskane wydają mi się bardziej wiarygodne.

początku – od ruszenia łądem w stronę Morza Czarnego, przez podróż okrętami, spędzenie zimy przez Ormian z jednego z okrętów w nadmorskim Sozopolu (wtedy: Sizeboli albo Sizebolu, dziś w Bułgarii), pobyt w Filibe (wcześniej: Filipopolis lub Trimontium, dziś Płowdiw w Bułgarii) aż do powrotu, w mniejszych grupach, na ogół przez Bukareszt i siedmiogrodzką Bystrycę (rum.: Bistrița, węg.: Beszterce) w granice Polski po około trzech latach wygnania. Podstawą utrzymania wychodźców kamienieckich były kościelne zasoby finansowe i materialne, które pozwoliły przetrwać poszczególnym rodzinom bez względu na stopień ich zamożności. Odpowiedzialność za stan, podział i ewentualny zwrot pieniędzy oraz dóbr ponosili starsi nacji, z ekonomami (erepochanami) i prowizorami bractw na czele. Oni więc zadbali, by już po powrocie do Polski dokładnie rozliczyć uchodźców z powierzonych im zasobów. Zobowiązani zostali do tego nakazem sądu arcybiskupiego:

[...] orzekamy, postanawiamy i oświadczamy, na mocy niniejszego dekretu, [...] że wyżej wspomniane sumy powinny zostać odzyskane na wszelkie możliwe sposoby, przy wspólnocie kamienieckiej, przez sławetnych prowizorów, obecnych i takich, jacy w danym czasie będą, kongregacji kamienieckiej tego rytu naszego, pod wezwaniem św. Michała archanioła; których to prowizorów do wykonania tego zobowiązujemy na mocy prawa kanonicznego, naszą władzą biskupią, z zachowaniem jednak w przyszłości prawa do żądania od nich zdania sprawy z tego wykonania; co ma się stać na mocy tak wyżej wspomnianego zabezpieczenia, jak i rejestru, pod tą nazwą według porządku spisanego; i że sumy te powinny być zwrócone tak rzeczonym mniszkom, jak i biednym szpitala, oraz Kościołowi kamienieckiemu, kiedy i jeśli zostanie z pomocą Boga Wszechmogącego wyzwolony z rąk Turków; z uprzednim jednak wykupem zastawów kościelnych znajdujących u tychże mniszek, według autentycznego pod tą nazwą dokumentu².

Głównym wykorzystanym tu źródłem informacji jest księga ormiańskiego sądu duchownego Lwowa, zawierająca protokoły spraw z lat 1684-1699³. W 1690 roku do akt wpisane zostały treści pięciu dokumentów, które łączy osoba Murada Seferowicza – ekonoma Kościoła ormiańskiego w Kamieńcu, przysięgłego prawa ormiańskiego i jednego z dwóch wykonawców testamentu Zachariasza Krzysztofowicza Beznosego. Seferowicz rozliczał się z powierzonych mu spraw

² Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (dalej: BZNiO) we Wrocławiu: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii archiep[iscop]atus Leopoliens[is] nationis Armenae tam sub administratione Re[vere]nd[iss]i mi D[omi]ni Deodati Nersessovicii episcopi Traianopolitanensis quam sub felici introductione Ilustr[iss]i mi ac Re[vere]nd[iss]i mi D[omi]ni Vartani Hunaniani Dei et Ap[osto]lica Sedis gratia archiep[iscop]i Leopoliensis nationis eiusdem Armenae formatum [1684-1699]*, k. 170.

³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*.

i funduszy kamienieckich Ormian⁴. Pierwszym chronologicznie z tych dokumentów jest rejestr wydatków z donacji zapisanej przez Beznosego. Potem następują: sprawa spłacenia wdowy po nim i roczny bilans finansowy kościoła kamienieckiego. Te trzy odpisy dotyczą dokumentów sporządzonych w Kamieńcu między sierpniem 1672 a lipcem 1673 roku. Dwa następne dokumenty powstały w Filibe w drugiej połowie 1676 roku. Są to spisy pożyczek i darowizn świadczonych na rzecz wychodźców kamienieckich. Szczególnie dużo miejsca zajmuje w tych aktach sprawa kamienieckiego Ormianina Axenta (Aksenta, Augustyna) Milkiewicza, który był oskarżany przez prowizorów jednego z kościelnych bractw o sprzeniewierzenie cennych przedmiotów. Dzięki złożonym w tej sprawie przez wielu świadków zeznaniom i oświadczeniom udaje się poznać drogę, którą odbyli wygnańcy z Kamieńca, miejsca i warunki ich pobytu oraz szlak ich powrotu do Polski.

Informacji na temat Ormian z Kamieńca dostarczają także akta ormiańskich sądów miejskich z Jazłowca (z lat 1648-1669⁵ i 1669-1672⁶), Lwowa (z lat 1680-1681⁷, gdy toczy się sprawa o sumę pożyczoną na potrzeby zakładników lwowskich przetrzymywanych przez Turków w Kamieńcu) i Stanisławowa (z lat 1681-1685, 1688-1689⁸ i 1692-1702⁹) oraz protokoły posiedzeń rady starszych nacji ormiańskiej Lwowa¹⁰. Także w spisie ofiarodawców na rzecz kościoła ormiańskiego w Stanisławowie z 1682 roku pojawia się kilku kamienieckich Ormian¹¹. Przyczynki, zwłaszcza dotyczące się księży, można znaleźć w „munimentach” katedry ormiańskiej we Lwowie¹². Nazwiska mieszkańców Kamieńca spotykamy też

⁴ Ibidem, k. 167v-168, 169-170.

⁵ Archiwum Narodowe w Krakowie (dalej: ANK): Archiwum Sanguszków Podhorec-kie II, sygn. Podh II 165, Księga wójtowska z Jazłowca 1648-1669.

⁶ Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника (dalej: LNNBU): sygn. f. 5, op. 1, spr. 1485, Akta sądowe Ormian w Jazłowcu (1669-1672), k. 183-226.

⁷ CDIAU: f. 52, op. 2, spr. 531, *Judicium necessarium Armenorum Leopoliensium bannitum*, s. 1538-1551, 1556-1563, 1569-1572.

⁸ BZNIo: sygn. 1359/II, Akta sądu prawa uprzywilejowanego ormiańskiego w Stanisławowie 1681-1689. W rzeczywistości są to – a) rozprawy sądowe z lat 1681-1685 (luka między majem a grudniem 1685), 1688 (dwie sprawy sądowe z października), 1689 (luka od końca maja do połowy listopada), 1717; b) akty kupna-sprzedaży z lat 1679, 1687-1690, 1693; c) dwa testamenty: jeden z okresu między 1681 a 1683, drugi – z 1695 roku.

⁹ BZNIo: sygn. 1590/II, Akta sądu ormiańskiego w Stanisławowie z lat 1692-1702.

¹⁰ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1723/II, *Protocollon spraw regiminis et ordinis residentiae seniorum Armenorum Leopoliensis* [1668-1686].

¹¹ Archiwum Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich (dalej: FKIDOP): sygn. 18/226, *Inwentarz i księga wydatków K[ościola] Pa[rafialnego] Ormiańskiego w Stanisławowie XVIII-XIX*.

¹² LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1655, *Munimenta niektóre służące kościołowi archikatedralnemu lwowskiemu ormiańskiemu cum suo indice iako-to tom I*; 1657, *Munimenta zawierające się w tej księdze są in rem kościoła katedralnego lwowskiego ormiańskiego oraz y registra [...] na początku wyrazony [...] tom III*.

w umowach przedślubnych¹³ i testamentach¹⁴ z tamtego okresu oraz w księgach metrykalnych ormiańskich: Lwowa¹⁵, Horodenki¹⁶ i Stanisławowa (chrztów¹⁷, małżeństw¹⁸, zgonów¹⁹) oraz Złoczowa²⁰. Opisanie miasta Kamieńca, dokonane przez komisję starościńską 15 sierpnia 1700 roku po wyzwoleniu miasta spod okupacji tureckiej, zawiera także ormiańskie nazwiska²¹. Zastanawia natomiast brak Ormian kamienieckich (jeśli nawet są, to ledwie kilku) w spisie osób płacących okup Szwedom podczas oblężenia Lwowa w 1704 roku²². Można zakładać, że ubóstwo tych z nich, którzy w tym czasie pozostali jeszcze na wygnaniu, było powodem niepociągnięcia ich do tego obowiązku.

Treść pierwszego chronologicznie dokumentu, zapisana w księdze ormiańskiego sądu duchownego Lwowa w 1690 roku, jest rejestrem wydatków poczynionych w Kamieńcu 9 sierpnia 1672 roku, ale obejmuje też fakty późniejsze.

¹³ Biblioteka Książąt Czartoryskich (Muzeum Narodowe) w Krakowie (dalej: Bibl. Czart.): sygn. 3543 IV, Akta zaręczynowe i małżeńskie parafii obrządku ormiańskokatolickiego w Stanisławowie z lat 1693-1784 (w tłumaczeniu Tatewik Sargsjan z języka ormiańskiego i Hanny Kopczyńskiej-Kłos z języka łacińskiego znajdują się na stronie Wirtualnego Archiwum Polskich Ormian: http://www.archiwum.ormianie.pl/pliki/KROENKI_2017-2018-2019.pdf).

¹⁴ BZNIo: sygn. 1731/II, *Protokół testamentow, krorąkuw, pierścieni, poświęcenia y innych spraw duchownych natiey ormień[skiej] lwowskiej w residentiey ślachtetnych ichmm. pp. sędziow teyże natiey odprawuiących się ab Anno D[omi]ni 1702 ad 1728.*

¹⁵ Bibliothek des Mechitharistenklosters w Wiedniu (dalej: BMW): sygn. 440, *Metryka kościoła ormiańskiego roku 1636 Februar[...]* (dalej: *Metryka*). Rękopis ten został przygotowany do druku przez Marcina Łukasza Majewskiego i Krzysztofa Stopkę w ramach projektu NPRH (22H 16 0433 84) jako tom 2 serii źródłowej *Pomniki dziejowe Ormian polskich* i ukaże się w Krakowie w 2020 roku, zaopatrzony w indeks osób, który umożliwi odnalezienie informacji cytowanych w niniejszym artykule.

¹⁶ FKIDOP: sygn. 9/4, *Liber scribendi coniugatos* [1707-1783].

¹⁷ FKIDOP: sygn. 9/24, *Liber secundus antiquus baptizatorum et confirmatorum* [1703-1783]; fragmenty z języka ormiańskiego tłumaczył Ara Sayegh, z języka łacińskiego Hanna Kopczyńska-Kłos.

¹⁸ FKIDOP: sygn. 9/39, *Księga małżeństw 1700-1813.*

¹⁹ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum parochianorum Stanislavnoviensium Armenorum* [1715-1829]. Każda z wyżej wymienionych ksiąg metrykalnych znajdujących się w FKIDOP została zindeksowana i w tej formie jest dostępna w Wirtualnym Archiwum Polskich Ormian: <http://www.archiwum.ormianie.pl/archiwumk.php>.

²⁰ Archiwum Główne Akt Dawnych (dalej: AGAD) w Warszawie: sygn. 456/1, *Liber metricarum. Ecclesia Armena Zloczoviensis* (<http://agadd.home.net.pl/metrykalia/456/sygn.%201/indeks.htm>).

²¹ *Actum Cameneci Podoliae, in praetorio civitatis ejusdem, sabbato post festum nativitatis beatissimae Virginis Mariae proximo, anno Domini millesimo septingentesimo, w: Аpxue Юго-западной России, издаваемый комиссией для разбора древних актов, состоящей при Киевском Военном, Подольском и Волыньском генерал-губернаторе, 7/1, Киев 1886, s. 556-583.*

²² J. Kopczyński, *Struktura i finanse gminy ormiańskiej we Lwowie w świetle rękopisu „Dzieje Ormian lwowskich od r. 1649 aż do r. 1713”*, „Lehahayer”, 4, 2017, s. 66-68.

Rozdysponowana została wtedy suma 300 talarów lewkowych, zapisanych ormiańskiemu kościołowi kamienieckiemu przez Krzysztofowicza Beznosego, a spis został sporządzony przez Murada Seferowicza: „Te towary niżej opisane kupione były w Kamieńcu podczas Turków²³, przez ręce Pana Zachariasza Jakubowicza, drugiego executora [testamentu], za pieniądze śp. Beznosego, a to dla auctiey na poratowanie pewnych dusz zmarłych, do czego że za gwałtownym wygnaniem nie przyszło, musieliśmy ludziom potrzebnym, za duszę nieboszczykowską rozdać²⁴. Z imienia wymienieni są w tym dokumencie Ormianie kamienieccy, w tym księża, oraz zastawy w towarach, które dostali na łączną sumę 165,5 talarów lewkowych, oraz datki w gotówce (nazwane tu jałmużnami), z wyszczególnieniem, komu ile dano – razem także na sumę 165,5 talarów lewkowych.

Drugi dokument, wydany w Kamieńcu 7 stycznia 1673 roku, to oświadczenie Zofii z Jaśkiewiczów, wdowy po Zachariaszu Krzysztofowiczu Beznosym²⁵, w którym występuje ona przez plenipotentów („opiekunów”) – ks. Gabriela Babikowicza, swego spowiednika, i Józefa Wartanowicza, swego siostrzeńca – obok egzekutorów testamentu, wspomnianego już Murada Seferowicza i Zachariasza Jakubowicza, starszych nacji ormiańskiej w Kamieńcu. Ponieważ egzekutorzy „zadość jej uczynili”, czyli wypłacili przysługujące jej zapisy, potwierdza, że więcej roszczeń nie ma i pod dokumentem „krzyż stawia i pieczęć przykłada²⁶.”

Kolejny przytaczany w aktach sądu biskupiego we Lwowie dokument powstał w Kamieńcu Podolskim w rezydencji kościelnej. Jest to podsumowanie (bilans) roku finansowego, sporządzone 14 lipca 1673 roku²⁷. Występują w nim księża: oficjał Grzegorz Jakub Gogczewicz, Michał Der Michałowicz, Gabriel Babikowicz i Zachariasz Zadykiewicz, oraz starsi nacji: erepcochan Wartan Kirkorowicz, wójt Kuryło Milkiewicz, przysięgli prawa ormiańskiego Bogdan Owanisowicz, Jan Bobrykiewicz i Zachariasz Jakubowicz oraz świadkowie: Bogdan Babowicz, marszałek Rady Czterdziestu Mężów, i jej członkowie: Zachariasz Krzysztof Mliczkowski, Dzarug Maxymowicz, Mikołaj Hanesowicz, Zachariasz Seferowicz, Krzysztof Baltazarowicz, Warterys Warterysowicz, Axent Milkiewicz, Bernat Isajowicz, Axent Bogdanowicz, Krzysztof Dryngaczowicz, Zachariasz Kirkor Bogdanowicz, Donowak Theodorowicz. Dokument poświadczal odebranie rozrachunku kościelnych pieniędzy od Chodzika Hołubowicza i Murada Seferowicza „przysięgłych collegow naszych jako ekonomów”. Z owych „regestrów pokazała się percepta”, czyli przychód – 4981 zł i 24,5 gr. Szczegółowe

²³ To jest podczas oblężenia Kamieńca Podolskiego przez wojska tureckie, które rozpoczęło się 14 sierpnia 1672 roku.

²⁴ BZNIo: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 172v-173.

²⁵ Ibidem, k. 171-171v.

²⁶ Ibidem, k. 171.

²⁷ Ibidem, k. 171v-172v.

rozliczenie obejmowało wydatki na fundacje i potrzeby kościelne (3107 zł 19 gr) i „na zastawach będące sumy” (473 zł 15 gr), co razem stanowiło 3581 zł 4 gr (z dodawania dziesiątego: 3580,34). Na przyszłość zostawało w kasie kościelnej w gotówce 1400 zł 20,5 gr, a w zastawach – 473 zł 15 gr, czyli razem 1874 zł i półszosta groszy (5,5). Murad Seferowicz wykazał przychody ze sprzedaży miejsc na pochówki przy kościele: 123 zł 6 gr. Wydatki z tej puli wyniosły 93 zł 10 gr, pozostało 30 zł 16 gr. Przedstawił także „rejestr srebra zlewanego kościelnego przez siebie sprzedanego, skąd pokazało się: złocistego srebra 90 i półszosta grzywien [95,5]²⁸, białego srebra 70 i półpiąta [4,5] grzywien [15,1 kg] po 5 lewkowych, co daje 370 i półtrzecia lewkowych”. Razem dawało to 897 talarów lewkowych 3 orty, z czego wydał na potrzeby kościelne 580 i pół lewkowych, a pozostało 317 talarów lewkowych 1 ort, które przekazał do kasy kościelnej. Reszta zlewanego srebra znajdowała się w zastawach. Zebrani odebrali 500 talarów lewkowych od egzekutorów testamentu Krzysztofowicza Beznosego legowane na szpital i klasztor „panieński” „i do pierwszej sumy przypisane” oraz „na poratowanie polskostwu dane” 700 talarów²⁹.

Czwarty dokument (spis) pochodzi z Filibe, z 21 sierpnia 1676 roku. Spis ten³⁰ zawiera mnóstwo imion, nazwisk i sum pobranych z kasy kościelnej zarządzanej przez radę starszych, które miano jej oddać.

My niżej podpisani kamienieckie Pospolstwo – czytamy w tym dokumencie – na ten czas w Filipopolim obytleni [tj. osiedleni], wiadomo czyniemy tym ręcznym scriptem naszym, iż dla nieznośnych grzechów naszych dostawszy się do tego miejsca, a nie mogąc żadnego remedium sobie opatrzyć do pożywienia się, ani używaniem rzemiosła ani inszym przekupstwem, i dla tego dzień ode dnia, im dalej do cięższego ucisku i zniszczenia się wpadając, użyliśmy IchM[o]ściow tak wielebnych kapłanów, jako i radnych aby nam subvenire [tj. dopomóc] z dóbr kościelnych chcieli.

W tym celu spieniężono aparaty kościelne za 1000 talarów lewkowych i rozdano rok wcześniej w „Zuzepolu” (Sozopolu) 12 osobom po około 18 lewkowych, razem – 218; 24 osobom po około 12 lewkowych, razem – 292; 25 osobom po około 8 lewkowych, razem – 196; 60 osobom po około 5 lewkowych, razem – 274,5. Razem jałmużny te wyniosły 980 talarów lewkowych i 3 orty. Pozostałe z 1000 lewkowych – 17 i 3 orty – dostali na drogę do Stambułu Kirkor Romaszkiewicz i Jakub Bohosowicz.

²⁸ 1 grzywna = półszosta (5,5) talara lewkowego, co daje 525 lewkowych i ort; 1 grzywna = 16 łutów = 0,20261 kg; 95,5 grzywien = 19,35 kg (I. Ichnatowicz, *Vademecum do badań nad historią XIX i XX wieku*, 1, Warszawa 1967, s. 51).

²⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 171v-172v.

³⁰ Ibidem, k. 173v-175v.

W Filibe także, 28 listopada 1676 roku, starsi gminy sporządzili dokument piąty, to jest spis „aparatów” z podziałem na te, które wydawane zostały księżom i mniszkom jako zastawy:

My, Murad Seferowicz, starszy radny; Chodzik Hołubowicz, Bogdan Owanisowicz, officialistowie; tudzież Krzysztophowie, Pirumowicz y Wartanowicz, Piotr Koczekowicz, Jan y Grzegorz [Kirkor] Romaszkie-wiczowie, Mikołaj Szymonowicz, Jakub Bohosowicz, deputowani od zupełnego Pospolstwa wiadomo czynimy komu by wiedzieć należało, iż my mocą deputaciej naszej, stosując się do uchwały de Actu w Philipopolim Augusti [tj. sierpnia] 21. w piątek, którą assekuracja zaszła była względem summ tak wielebnych kapłanów, przez pewne dobrego żywota osoby fundowanych, jako i nabożnych Panien Zakonnych Kamienieckich, przez godnej pamięci Pana Beznosego, starszego radnego ordinowanych [...] dnia dzisiejszego in praesentia [tj. w obecności] Wielebnych X[ię]dza Michała Michałowicza, officjała, X[ię]dza Zacharjasza i X[ię]dza Krzysztofa, te niżej opisane aparaty, ponieważ tak prędko spieniężyć się niemo-gły, zastawnym sposobem onym wydzieliwszy i proportionate [tj. propor-cjonalnie] według summ onychże, aby pewni byli do dochodzenia na tych aparatach de facto w ręce ich oddaliśmy³¹.

Po tych zdaniach następował spis przedmiotów i ich szacowanej wartości.

O przebiegu początkowego etapu podróży kamienieckich Ormian wiadomo z kroniki mniszek – późniejszych benedyktynek ormiańskich – obecnie zaginionej, przytaczanej (a może tylko streszczonej) przez o. Sadoka Barączę:

Przez cztery niedziel wieziono ich tak temi niebezpiecznemi drogami, po których i ludzie nie jeździli; przywiozłszy nad morze z wozów ich Turcy pozrucali na pola, którzy Ormianie najawszy okrętów trzy, powiadali w nie. [...] Jeden okręt utonął [...]. Mieli z sobą w [innym] okręcie obraz Najśw[iętszej] Panny z wielkiego ołtarza z kościoła Wniebowzięcia N[ajświętszej] P[anny] z Kamieńca, którą potem do Lwowa zanieśli. Po tych tedy niebezpieczeństwach na morzu, gdy przy płynęli do brzegi, powyrzucali ich żeglarze Tureccy do miasteczka Zysopolu [tj. Sozopola] na brzegu morskim zostającego³².

Kilka nowych szczegółów dostarczył przekaz ormiańskoapostolskiego biskupa Mesroba zapisany w 1828 roku, a opublikowany w 1927, jakkolwiek trzeba do niego podejść z ostrożnością, gdyż autor mylił Morze Czarne z... Białym, a Galatę koło Warny z tą w Konstantynopolu. Biskup wspomina, że jeden z trzech okrętów zatonął z powodu burzy przy wybrzeżu Pontu i zginęło wtedy 97 osób. Ormian z dwóch pozostałych okrętów, którzy wylądowali – jedni w Sozopolu, inni

³¹ Ibidem, k. 175v-176.

³² S. Barącz, *Żywoty sławnych Ormian w Polsce*, Lwów 1856, s. 418.

w Galacie – zgromadził w Filibe Abro (Abraham) Çelebi (Czelebi), Ormianin w służbie wielkiego wezyra Ahmeda Köprülü paszy. Dzięki swym wpływom i prestiżowi u władz tureckich udało mu się uzyskać zgodę sułtana Mehmeda IV, aby zgromadzić wszystkich uchodźców z Kamieńca w Filibe w ówczesnej Macedonii. Wystarał się też o przyznanie im jednej z ośmiu tamtejszych cerkwi prawosławnych³³. Informację tę potwierdza wspomniany już fragment napisu nad drzwiami do kościoła ormiańskiego w Płowdiw, czyli dawnym Filibe: „Pozyskanie tego kościoła przez nasz naród możliwe było dzięki wielkiemu i bardzo zasłużonemu Abro Czelebi w Roku Pańskim 1675, według ormiańskich kronik roku 1124”³⁴.

Kolejne dane przynosi rozprawa Axenta Milkiewiczza, członka ormiańskiej Rady Czterdziestu Mężów w Kamieńcu, tocząca się w latach 1686-1687 we Lwowie przed sądem arcybiskupim, a dotycząca cennych zastawów pobranych przez oskarżonego w Kamieńcu i rzekomo nieoddanych. Były to dwa ozdobne łańcuchy warte 53 czerwone złote: „jeden Pirumowiczowski, z różą we srodku rubinową, a drugi Haftarkowski ogniwiasty, mający w sobie ogniwek in numero sto dziewięć”³⁵. W sprawie zeznawał między innymi Grzegorz Stefanowicz Wilczek: „Pan Axent Milkiewicz od wszystkiego Pospolstwa w Zuzebolu [Sozopolu] o łańcuszki złote będąc turbowany, zrazu na Nieboszczyka pana Kuryła Woyta brata swego, iakoby onemu miał oddać składał; Potym zaś na odpowiedź pana Murada Sefferowicza, który mu rzekł, iż to nie racya na zmarłych ludzi składać, w Kamieńcu zostawione bydyż powiedział; A trzeci raz spytany, komuby te łańcuszki oddał odpowiedział, wie go Dyaboł, komum oddał”³⁶. Milkiewicz bronił się w sądzie, mówiąc: „ia o tym bynamniey niewiem, gdyż na onczas niebyłem w Zuzebolu, ale w Bergazie [Burgas?]”³⁷. Kolejny świadek, Jan Chodzickiewicz, potwierdził wersję wydarzeń Wilczka: „Będąc po wygnaniu w Zyzobolu, słyszałem że była zmianka między Pospolstwem o łańcuchach, ktore były w zastawie u pana Augustina Milkiewiczza, iakoby się miały w Kamiencu zostać. Potym znowu powrociwszy stamtąd do Kamieńca, słyszałem od paniey Anny Axentowey wdowy, siostry pana Jana Kapaczyka, na on czas tamże w Kamieńcu zostaiący, że te łańcuchy są iakoby przy panu Dawidzie Mitkiewiczzu”³⁸.

³³ Յ. Քիրսեան (I. Kiurdian), *Հայոց գաղթը Կամենիցէն Ֆիլիպէ (1670-74). Պատմական վաիերաթոհի Ղթ մը* (Emigracja ormiańska z Kamieńca do Filibe (1670-74). Zabytek historyczny), „Բազմավէպ” (Bazmaveb), 1927, 8-9, s. 237-239. Za przetłumaczenie tego tekstu z języka ormiańskiego dziękuję dr. Haykowi Hovhannisyanowi.

³⁴ *Մրբապատկերներ, կրոնական բնույթի նկարներ և արձանագրություններ Պլովդիի Սուրբ Գվորգ եկեղեցում, Պլովդիվ 2018 / Иконы, картины с религиозен характер и камени надписи в арменски храм „Свети Георги”, град Пловдив, Пловдив 2018 / Icons, painting of religious character and stone inscriptions in the Armenian church of Saint George, Plovdiv, Plovdiv 2018, b. n. s.*

³⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 73.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem, k. 58v.

³⁸ Ibidem, k. 55.

Kiedy w Filibe zaczęto porządkować sprawy zastawów dawanych w Kamieńcu w 1673 roku, „tedy do pana Augustina Milkiewicza przyszło, żeby oddał u siebie będącą zastawę, to iest dwa łańcuchy złote, ponieważ sobie satisfactią podług rachunku uczynił, on odpowiedział zrazu, że dał panu Muradowi Seferowiczowi. Pan Murad odezwał się mówiąc, że iako żywo niedałeś mi; potym znowu rzekł, że dał nieb[oszczy]kowi bratu panu Kuryłowi. Naco Pospolstwo okrzyknęło go mówiąc, na zmarłego składasz, u ktorego się niemoże upominać”³⁹. Z zeznań następnego świadka w sprawie Milkiewicza, Rozalii Awakowiczówniej, wdowy po wójcie Łukaszu Krzysztofie Hołubowiczu, wynika, że ona, jej mąż, ks. Gabriel Babikowicz i Dawid Mitkiewicz z rodziną należeli do tych nielicznych Ormian, którzy nie wyjechali z Kamieńca razem z innymi. W mieście zostali również ercepochan Wartan Kirkorowicz i Sultanka, ciotka złotnika Teodora Seferowicza. Hołubowiczowa zeznała:

Będąc w Kamiencu y po wygnaniu, y przed wygnaniem, ani małżonek moy lubo był przedtym woytem, ani ia sama o żadnych dobrach kościelnych niewiedzieliśmy, gdzie się y iako obracały. Aż potym po wygnaniu pisało Pospolstwo z Filibiey do nieboszczyka x[ię]dza Gabriela do Kamieńca, że te dwa łańcuchy złote, ieden Pirumowiczowski, a drugi Haftarkowski, ktore u pana Augustina Milkiewicza w zastawie były, niewiedzieć gdzie się podziały. O czym moy nieboszczyk nie wiedział, że pisano do Kamieńca otym, tylko x[ię]dz Gabriel z dobrej confidentiey ukazał list ten nieboszczykowi memu. Potym gdy pan Dawid Mitkiewicz wydawał corkę swoię za syna x[ię]dza Gabrielowego tamże w Kamieńcu, widziałam wprawdzie na pannie młodey kilka łańcuchow staroswieckich ogniwiastych, ale niewiem czyie były⁴⁰.

Sprawa Axenta Milkiewicza pokazuje również drogę powrotną co najmniej części kamienieckich egzulantów do Polski: z Filibe do Bukaresztu i dalej przez Siedmiogród (Bystrycę) – do Lwowa. Milkiewicz, za namową Grzegorza Głowackiego, rodaka z Kamieńca, postanowił wykraść potajemnie żonę i dzieci z Filibe w obawie, że zostanie tam zatrzymana przez kamieńczan do czasu, gdy zwróci łańcuchy. Jak zeznawał podczas rozprawy Jan Chodzikiewicz, Milkiewicz, nie chcąc sam jechać do Filibe, „przebrał Annę Łukaszównę po otrocku [tj. jak chłopca lub służącego], dawszy iey imie Nikoła, y posłał ią do Filibiey, żeby stamtąd żonę iego z dziećmi, iakimkolwiek sposobem wyprowadziła”⁴¹. Anna Łukaszówna, nazywana w cytowanym źródle „stróżną”, co może oznaczać żonę lub córkę stróża, względnie pełniącą jego obowiązki, co najmniej dwa razy odbyła drogę z Filibe do Bukaresztu i zeznała przed sądem lwowskim:

³⁹ Ibidem, k. 53v-54.

⁴⁰ Ibidem, k. 54v-55.

⁴¹ Ibidem, k. 58v.

Byłam wprawdzie tak w Zuzebolu, iako y w Filibiey, lecz o łańcuchach ani wiem, anim słyszała, bo między otrokami żadney sprawy nie miałam, y niewiedziałam, co się między nimi działo. Aż tu dopiero we Lwowie, kiedy się poczeli o te łańcuszki z sobą swarzyć [...]. O żadnym areszcie [żony i dzieci Axenta Milkiewicza] niewiem, to iednak wiem, y przyznaię się do tego, że z panem Grzegorzem Głowackim, z panem Bogdanem, pannie Łukaszewiczowey zięciem, y zdrugiem przyiechawszy z Filibiey do Bukuresztu, zastałam tam pana Axenta Milkiewicza, który przy panu Głowackim począł mnie prosić, żebym za kontentacyą po żonę iego do Filibiey iechała, iakoż y sam pan Głowacki rzekł do pana Axenta, że żaden ci to niesprawi lepiej, iako ona. Y tak ia znowu poiechawszy do Filibiey, nietylko z samą żoną pana Axentową, ale też z panią Butachową, y z synem iey wyiechalismy z Filibiey iuż nadedniem, y przyiechalismy do Bukuresztu gdzie oddawszy żonę panu Axentowi, znowu stamtąd wszyscy wkupie wyiechalismy do Bystrzycy, a potym tu szczęśliwie do Lwowa⁴².

Axent Milkiewicz został oczyszczony przez sąd z zarzutów. Najpierw sam przytoczył słowa erepochana Wartana Kirkorowicza, gdy około 1675 roku przyjechał z Filibe do Kamieńca: „niech się nie frasują, są tu te łańcuszki w przy-skrzynku”⁴³, a sąd podsumował całą sprawę słowami: „nic ztych łańcuszków, tak przed wygnaniem, iako y po wygnaniu, na potrzebę swoią nie korzystał, y teraz niekorzystuie, ani ie ma przy sobie”⁴⁴.

Innym źródłem zasobów, które w trudnych warunkach wygnania i niewoli ratowały członków ormiańskiej wspólnoty, były przedmioty, kosztowności i legaty przekazywane w Kamieńcu ormiańskim mniszkom kamienieckim na ich utrzymanie. Rozliczał się z nich później przed ormiańskim sądem biskupim we Lwowie Jakub Bohosowicz, wspominając przy tym, którędy wiodła droga powrotna do Polski:

Regestr ztego sukna, y tych Pieniędzy, co była dała [w Kumpulungu moja siostra, mniszka] na Niewolnikow wywieść z Macedonией; Pannie Basi trzy Lewkowe; Staremu Romaszkiewiczowi; bo się ostał w Macedonией, tedy dałem Lewkowych dwa, Charachaszowi Lewkowych dwa; zosobna tak wiele dusz, com wywiozł, na strawem dawał, y Furmanom płacił, Naprzod Der Owanes samotrzeć [tzn. on sam wraz z dwiema osobami], Krzyško szwagier samoczwart, Mniszka, Balickiego siostra samotwor, Dwoie szpitalnych ubogich, moię żonę samopiąt, do samego Bukuresztu; znowu do tegoż wziąłem Czerkiezowę samopiąt, Krzywonosa samopiąt; do samey Polskiesy [tj. Polski] wyprowadził[em] ich; co mi była

⁴² Ibidem, k. 59-59v.

⁴³ Ibidem, k. 70.

⁴⁴ Ibidem, k. 73.

darowała na kuntusz, y żenie na katansz włosowego sukna, tedy musiałem y to sprzedać, a dokładać, bo mi niedostawało Pieniędzy⁴⁵.

W Polsce kierowali się Ormianie kamienieccy głównie do dwóch miast niezdobytých przez Turków: Stanisławowa i Lwowa, ale także do miast prywatnych, takich jak Brody, Złoczów, Tyśmienica i Łysiec⁴⁶, i do wielu miast w Polsce centralnej i zachodniej, niezagrażonych przez Turków. Dokumentacja wytworzona w tych miastach (spisy obywateli⁴⁷, akta sądowe i ekonomiczne, metryki kościelne) to także ważne źródła dla poznania ormiańskiej populacji Kamieńca sprzed inwazji tureckiej. Na przykład w 1685 roku przed lwowskim ormiańskim sądem konsystorskim prowizorowie bractwa św. Michała z Kamieńca domagali się zwrotu pożyczek od dawnych egzulantów, a obecnie mieszkańców Stanisławowa: Bogdana Jakubowicza, potomków Szymona Pierzady, Grzegorza Romaszekiewicza, Bogdana Torbacza, wdowy Chrzanowskiej, Grzegorza Milkiewicza, Jakuba Krzywonośa, Zachariasza Sakulczyka⁴⁸.

Źródłami dla poznania imion i nazwisk ormiańskich mieszkańców Kamieńca w tym czasie są także dokumenty odnoszące się do spraw indywidualnych. Przykładowo można tu przywołać akt darowizny z 1682 roku, sporządzony przez Helżbietę Muradówną, wdowę po Zachariaszu Aślanowiczu, obywatelu kamienieckim, następnie żonę Zachariasza Jołowicza, oraz przez Zofię Hanesowiczową, wdowę po Krzysztofie Dryngaczyku, też z Kamieńca, w drugim małżeństwie żonę Zachariasza Balewicza. Dotyczył darowania 20 talarów lewkowych „długiem pewnym membranowym u panów zastawników lwowskich będące [...] na kościół ormiański stanisławowski, a drugą połowice tey summy na klasztor panien Ormiańskich Rypsymy Świętej klasztoru lwowskiego”, aby modliły się za dusze ich pierwszych małżonków⁴⁹.

Z kolei Teodor Sefferowicz, złotnik wcześniej kamieniecki, później lwowski, wobec prowizorów bractwa kamienieckiego św. Michała, Krzysztofa Bachdasarowicza i Bernarda Isajowicza, w dokumencie z 28 czerwca 1686 roku deklaraował: „przed wygnaniem naszym z Kamieńca Podolskiego to iest Roku 1671 dnia trzydziestego January, będąc teyże Congregatiew Michała Świętego Bratem, zostawiłem był u tegoż Bractwa pewne Fanty [tj. zastawy] ciotki moiey Paniey Sułtanki własne [która] teraz ieszcze tamże w Kamieńcu zostaie”. Za przedmioty te dostał w bractwie 160 złotych, które przekazał ciotce⁵⁰. „Fanty” to: „dziesięć

⁴⁵ Ibidem, k. 95v.

⁴⁶ M. Baliński, T. Lipiński, *Starożytna Polska pod względem historycznym, jeograficznym i statystycznym opisana*, 2, Warszawa 1845, s. 591, 717, 718.

⁴⁷ Ważny jest zwłaszcza spis obywateli Lwowa: *Album civium Leopoliensium. Rejestry przyjęć do prawa miejskiego we Lwowie 1388-1783*, 1-2, wyd. A. Janeczek, Poznań 2005.

⁴⁸ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 24.

⁴⁹ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 161-163.

⁵⁰ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 80-82.

łyżek srebrnych, jedne nożenka [tj. nóż i widelec] srebrne pozłociste, cyny sztuk numero trzydzieści y dziewięć, y lichtarzow trzy mosiądzowych⁵¹. W Filibe prowizorowie wydali mu zastawy ciotki, które wspomogły go (być może brał pod ich zastaw pożyczki) w trudnym położeniu.

W testamencie z 10 sierpnia 1695 roku Ulchatunka Daminesztowa z Sere-tu, mieszcza kamieniecka, potem – stanisławowska, prosząc o pochowanie jej przy kościele ormiańskim w Stanisławowie, obdarowała kilku księży: Krzysztofa Zachnowicza, proboszcza, i ks. Nersesa Tomasza Hołubowicza, spowiedników swoich, Zachariasza Romaszekiewicza, chrześniaka, który przez 12 lat opiekował się nią i któremu zapisała między innymi kamienicę w Kamieńcu, pomiędzy domem zmarłego Kirkora Tatułowicza i ratuszem ormiańskim. Córce Romaszekiewicza, Hanusi, za jej wysługę zapisała: „kawałek łańcuszka korronego złota o trzech [oczkach] a najwięcej czerwonych”. Wśród innych dóbr, które znalazły się w jej testamencie były między innymi:

para zausznic wołoskich co się zowie chuszier wołoskiego złota perłami y listkami ważące czerwonych złotych 15, Signet ieden korronego złota ważący czerwonych 2, dwadzieścia y dziewięć kawałków srybra od Pasa Tureckiego y wirszek od roztruchannika [przypuszczalnie mały ozdobny kielich przez analogię do roztruchana – wielkiego, ozdobnego kielicha] także siedym kraycarkow srybrnych od rządżików to wszystko wazy lutow 13, perełek poiedynkowych liczonych 26, Roza złota smelcowana na ktorey siedym rubinkow ważąca czerwonych 2⁵².

Przydatne są wreszcie źródła odnoszące się do Kościoła ormiańskiego. W dekretach Kongregacji Rozkrzewiania Wiary z 30 września i 29 grudnia 1698 roku wymienia się kilku księży kamienieckich: Onufrego Aślanowicza, Deodata Borszczowskiego, Jana Wartanowicza, Krzysztofa Kostkiewicza⁵³. O ks. Jakubie Warteresowiczu obszernie napisał w 1732 roku ks. Stefan Roszka w księdze zmarłych parafii stanisławowskiej⁵⁴. Innych duchownych kamienieckich charakteryzują w swych relacjach teatyni, prowadzący we Lwowie Papieskie Kolegium kształcące alumnów ormiańskokatolickich⁵⁵.

⁵¹ Ibidem, k. 38.

⁵² BZNIo: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 435-438.

⁵³ BZNIo: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 192v-195.

⁵⁴ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 31-32.

⁵⁵ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość o obecnym stanie, początkach i postępie misji apostołskiej do Ormian w Polsce, Wołoszczyźnie i sąsiednich krajach oraz o początku i założeniu dla tychże Ormian kolegium papieżkiego we Lwowie, będącego pod kierunkiem OO. Kleryków regularnych, Teatynami zwykle zwanych, aż do I kw. 1669 r.*, w: *Źródła dziejowe*, 2, *Dzieje zjednoczenia Ormian polskich z Kościołem Rzymskim w XVII wieku, z dwóch rękopisów, z włoskiego i łacińskiego w przekładzie polskim*, wyd. A. Pawiński, Warszawa 1876; E. Tryjarski, *Katalogi alumnów kolegium teatynskiego we Lwowie*, „Rocznik Orientalistyczny”, 24, 1960, s. 43-87.

Ormiańscy mieszkańcy Kamieńca Podolskiego w ostatniej ćwierci XVII wieku

Przy sporządzaniu spisu zastosowany został porządek alfabetyczny według nazwisk. W wypadku, gdy źródła podały jedynie pokrewieństwo z osobą noszącą konkretne nazwisko, umieszczono w nawiasach kwadratowych hipotetycznie używaną formę (patronimiczną, odmężowską, dziedziczny przydomek), zrekonstruowaną zgodnie z obyczajem nazewniczym polskich Ormian w wieku XVII, który dozwalał na zmienność pokoleniową nazwisk typu patronimicznego oraz na stosowanie ekwiwalentów (przydomek lub patronimik) i wariantów (fonetycznych). Przy osobach wymienionych w pięciu dokumentach z lat 1672-1676 podane są sumy (w talarach lewkowych) lub przedmioty, które otrzymały z zasobów kościelno-gminnych, oraz data i miejsce wystawienia dokumentu: z Kamieńca z 9 sierpnia 1672 roku⁵⁶, z Kamieńca z 4 stycznia 1673 roku⁵⁷, z Kamieńca z 14 lipca 1673 roku⁵⁸, z Filibe z 21 sierpnia 1676 roku⁵⁹, z Filibe z 28 listopada 1676 roku⁶⁰.

1. **Abraham** – właściciel kramiku w Kamieńcu naprzeciw ratusza przed 1700 rokiem: „Plac pusty, na którym był kramik budowany przedtem Abrahama ormianina”⁶¹.
2. Nastazja (Anastazja) **Abrahamowa** († 15 października 1698) – zmarła we Lwowie⁶².
3. Grzegorz **Abrahamowicz** – urodzony w 1673/1674 roku w Kamieńcu; syn Abrahama i Justyny Axentowiczów; alumn Papieskiego Kolegium we Lwowie, przyjęty 11 lipca 1689 roku, wydalony w 1697 roku z polecenia nuncjusza papieskiego, udał się do Krakowa⁶³.
4. Katarzyna [**Agopowa**] (**Der Agopowa**)⁶⁴ – „popadia”, wraz z synem klerykiem otrzymała 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
5. [**Agopowicz**, **Der Agopowicz**] – syn Agopowej, kleryk; wraz z matką otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
6. Seweryn **Aiun** – otrzymał 20 talarów „z pewnych respektów” (Kamieniec, 9 sierpnia 1672 roku – tu wymienione jest tylko imię); 9 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
7. Mikołaj **Ajsko** (**Ajško**) – otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

⁵⁶ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 172v-173.

⁵⁷ Ibidem, k. 171-171v.

⁵⁸ Ibidem, k. 171v-172v.

⁵⁹ Ibidem, k. 173v-175v.

⁶⁰ Ibidem, k. 175v-176.

⁶¹ *Архив Юго-западной России*, s. 566.

⁶² BMW: sygn. 440, *Метрыка*, k. 51: „Roku Pańskiego 1698 15 Października. Panu Bogu dużą swą oddała Pani Nastazia Abrahamowa z Kamieńca o godzinie 13. Miała lat [puste miejsce]”.

⁶³ E. Tryjarski, *Katalogi alumnów*, s. 47-50; BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 165v-166.

⁶⁴ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 180v.

8. Anna **Altunka** († 21 sierpnia 1701) – zamieszkała i zmarła we Lwowie⁶⁵.
Zofia **Altanowiczówna** zob. **Krzysztofowiczowa**
9. **Amira** „stary” – przed 1700 rokiem miał plac w Kamieńcu⁶⁶.
10. Awak **Amira (Amirowicz, Emirowicz)** – dwukrotnie występuje w 1670 roku przed sądem ormiańskim w Jazłowcu⁶⁷; otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); w Kamieńcu w 1700 roku: „plac pusty Awaka Emirowicza” przy ulicy Długiej Wałem⁶⁸.
- Amirowicz** por. **Emirowicz**
- Aślan Zachariasz **Amirowicz** zob. **Emirowicz**
11. **Andrusiowa** – wdowa, otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676), 2 talary jałmużny (Filibe, 28 listopada 1676).
12. **Anna** – siostra Zofii szpitalnej; otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
13. **Anna (Anusia)** († wrzesień 1690) – zmarła we Lwowie⁶⁹.
14. Mikołaj **Antonowicz** – mąż Heleny, ojciec Mikołaja, złotnika lwowskiego⁷⁰.
15. Mikołaj **Antonowicz** – syn Mikołaja i Heleny, złotnik, otrzymał obywatelstwo lwowskie 6 lipca 1701 roku⁷¹.
16. Helena [**Antonowiczowa**] – żona Mikołaja, matka Mikołaja, złotnika lwowskiego⁷².
17. Zachariasz **Arakielowicz** – otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); możliwe, że tożsamy z Zachariaszem Arakielowiczem, który przybył do Zamościa około 1685 roku⁷³.
18. **Arestagies (Arystages)** – ksiądz, wyświęcony w 1674 roku, otrzymał kilim (Kamieniec, 9 sierpnia 1672); prawdopodobnie tożsamy z Arystagiesem wartabiedem, wysyłanym w 1677 roku przez starszych nacji ormiańskiej we Lwowie do „patriarchy” (papieża?) we Włoszech⁷⁴.
19. **Arystarch** – około 1633 roku ożenił się z Ormianką z Kamieńca, ksiądz w Jazłowcu, w 1667 roku został odprawiony przez teatynów do arcybiskupa Mikołaja Torosowicza z powodu odprawienia mszy św. w rycie apostolskim, złożył akt skruchy i około 1669 roku wyjechał do Kamieńca⁷⁵.
20. Róża **Aślanowa** († 30 marca 1685) – żona Aślana z Kamieńca, matka ks. Onufrego Aślanowicza, zmarła we Lwowie⁷⁶.

⁶⁵ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 51v: „R[oku] 1701 Sierpnia 21. Panu Bogu dusze oddała P[ani] Altunka na imię Anna z Kamieńca, siostra P[ana] Balcera Kuśnierza”.

⁶⁶ *Архив Юго-западной России*, s. 580.

⁶⁷ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1485, Akta sądowe Ormian w Jazłowcu (1669-1672), k. 202-202v.

⁶⁸ *Архив Юго-западной России*, s. 580.

⁶⁹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 50: „1690 [niewidoczne] Września. Panu Bogu ducha oddała Pani Anusia z Kamieńca”.

⁷⁰ *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 351.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ Biogram Arakielowicza zamojskiego zob.: http://www.wiki.ormianie.pl/index.php?title=Zachariasz_Araki%C5%82owicz.

⁷⁴ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1723/II, *Protocollon spraw*, k. 76v.

⁷⁵ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 16.

⁷⁶ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 49v.

21. Onufry **Aslanowicz** (ok. 1646⁷⁷ – 22 listopada 1704⁷⁸) – imię na chrzcie: Jan⁷⁹; jako ubożego chłopca przyjął go do siebie ks. Jakub Brocki, w kwietniu 1665 roku przez kilka dni pozostawał pod karą kościelną, ale po złożeniu skruchy powrócił do szkoły we Lwowie, przyjęty do Papieskiego Kolegium 11 sierpnia 1665 roku („miernych zdolności, roztropny i skromny, z dobrym głosem, nic nie umiejący gramatyki, i ztąd też zaczął się zaraz uczyć obu języków: łacińskiego i ormiańskiego”)⁸⁰; wyświęcony na księdza w 1669 roku przez biskupa Jana Kierymowicza; nie występuje w żadnym z pięciu dokumentów z lat 1672-1676; wykonawca („egzekutor”) testamentu arcybiskupa Mikołaja Torosowicza z 1681 roku⁸¹; wikariusz katedry ormiańskiej we Lwowie (1686)⁸²; kopista i iluminator rękopiśmiennych ksiąg religijnych, od 1686 roku prowizor bractwa św. Michała z Kamieńca⁸³; proboszcz katedry (1693)⁸⁴, penitencjariusz we Lwowie (1697)⁸⁵, przy katedrze we Lwowie⁸⁶; „Roku Pańskiego 1701 Czerwca 28. wielbny ksiądz Onufry Aslanowicz senior Ko[ścioła] N[ajświętszej] P[anny] obraz kościoła kamienieckiego odwiózł do Kamieńca”⁸⁷, księgi z jego biblioteki trafiły po jego śmierci do klasztoru Benedyktynek lwowskich, a niektóre są dziś przechowywane w bibliotece klasztoru Mechitarystów w Wiedniu⁸⁸.
22. Zachariasz **Aslanowicz** († przed 1682) – kupiec⁸⁹.
23. Elżbieta (Helżbieta) Muradówna **Aslanowiczowa** – żona Zachariasza, 2v. Jołowiczowa⁹⁰.
24. [Howsep] (Joś) [Aswadurowicz] (**Asiadur**) – ksiądz; w 1700 roku miał sad w Kamieńcu przy ulicy Długiej Wałem: „Iosia Asiadura, nacyi ormiańskiej kapłana [...] żadnych budynków nie mając[y]”⁹¹.
25. **Augustyn (Axent)** – kleryk, otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

⁷⁷ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 101.

⁷⁸ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 52v: „W[ielmożny] ksiądz Onufry, który te akta pisał umarł sam Roku Pana 1704 22 Listopada. Niech spoczywa w pokoju”.

⁷⁹ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 106.

⁸⁰ *Ibidem*, s. 101.

⁸¹ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1657, *Munimenta zawierające się w tey xiędze są in rem koscioła katedralnego lwowskiego ormianskiego oraz y rejestra[...] na pocztąku wyraz ony[...] Tom III*, s. 48.

⁸² BZNIo: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 8v.

⁸³ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1657, *Munimenta [...] Tom III*, s. 51; sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 44.

⁸⁴ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1657, *Munimenta [...] Tom III*, s. 186.

⁸⁵ *Ibidem*, s. 93.

⁸⁶ BZNIo: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 193.

⁸⁷ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 44.

⁸⁸ E. Różycki, *W kręgu zainteresowań czytelniczych Ormian lwowskich. Szkic do dziejów księgozbiorów XVI-XX wieku*, w: *Lwów, miasto, społeczeństwo, kultura: studia z dziejów Lwowa*, 2, red. H. W. Żaliński, K. Karolczak, Kraków 1998, s. 343.

⁸⁹ BZNIo: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 161-163.

⁹⁰ *Ibidem*, s. 161-163: „sławetna Helżbieta Muradówna niegdy sławetnego Zachariasza Aslanowicza mieszczanina y kupca kamienieckiego pierwszego małżeństwa, wtorego zaś Zachariasza Jołowicza Ormianina mieszczanina y kupca stanisławowskiego Małżaka”.

⁹¹ *Архив Юго-западной России*, s. 580.

26. **Augustyn (Axent)** – chromy, otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
 27. **Augustyn (Axent)** († przed 1673) – mąż Anny Kapaczykównej (zob.).
 28. **Awakowiczowa** – otrzymała 7 talarów razem z córkami Pyrlika (Filibe, 21 sierpnia 1676).

Awakowiczówna zob. **Grzybowska**

Rozalia **Awakowiczówna** zob. [**Hołubowiczowa**]

Axent zob. **Augustyn**

29. Abraham **Axentowicz** – jego syn, Grzegorz (zob. Grzegorz Abrahamowicz), był chrzczony i bierzmowany w Kamieńcu 12 kwietnia 1674 roku⁹².
 30. Jan **Axentowicz** – w 1716 roku zawarł we Lwowie umowę przedślubną z Marianną Seferowiczówną, córką złotnika Melkona Seferowicza z Kamieńca⁹³.
 31. Zarug (Dzarug) **Axentowicz** (ok. 1588 – 10 lipca 1693⁹⁴) – tytułowany hodźą⁹⁵, co wskazuje na wysoką pozycję w hierarchii społecznej Kamieńca; potem mieszkał i zmarł we Lwowie; ojciec Daniela Zarugowicza, Anny Stefanowiczowej Roszkowej i Gertrudy Isajowiczowej (zob.).
 32. Justyna **Axentowiczowa** – córka Chodzika Hołubowicza, żona Abrahama Axentowicza, matka Grzegorza Abrahamowicza⁹⁶.

Axentowiczowie posiadali przed 1700 rokiem w Kamieńcu, według spisu starościńskiego, kram (ciemny) pod ratuszem oraz plac⁹⁷.

Babikowicz por. **Dergabrielowicz, Gabrielowicz**

33. Gabriel (Stefan) **Babikowicz** († 1675/1686⁹⁸) – syn Babika (prawdopodobnie Babika syna Balego), imię chrzestne Stefan podczas święceń kapłańskich w lipcu 1654 roku we Lwowie zmienił na Gabriel (Awedyk)⁹⁹; w 1669 roku spotkał go w Kamieńcu o. Pidou¹⁰⁰; był spowiednikiem Zofii Krzysztofowiczowej Beznosiny (Kamieniec, 7 stycznia 1673); obecny przy podsumowaniu bilansu finansowego kamienieckiej gminy ormiańskiej na cele kościelne 14 lipca 1673 roku¹⁰¹; otrzymał 1 kobierzec biały, 2 talary i 3 orty „na wyiecznym z Kamieńca” (Kamieniec, 9 sierpnia 1672); nie wy-

⁹² BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 165v-166.

⁹³ Ibidem, s. 131-134.

⁹⁴ A. A. Zięba, *Daniel Zarugowicz – tragiczna kariera kamienieckiego Ormianina*, w: *Ormianie polscy: kultura i dziedzictwo. Studia i materiały źródłowe zebrane dla uczczenia jubileuszu dziesięciolecia Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich*, red. A. A. Zięba, Warszawa–Kraków 2016, s. 75, p. 5.

⁹⁵ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 23.

⁹⁶ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 165v-166.

⁹⁷ *Архив Юго-западной России*, s. 566, 579.

⁹⁸ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 55.

⁹⁹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 9v, 1654 rok: „Przybyło z Kamieńca [do Lwowa] trzech diakonów, pierwszy syn Der Mikajela Jakub, drugi syn Babiga Stepan, trzeci syn Zadika Browara, Jakub [i] wyświęceni byli na kapłanów mnisi, przez Nigolajosa arcybiskupa. Der Mikajela synowi zmienili imię i dali imię ojca – Der Mikajel. Synowi Babiga zmienili imię i dali imię Der Kaprijel. Synowi Pana Zadika Browara zmienili imię i dali imię Der Zakarija. Niech Pan Bóg da im szczęście i [zachowa] ten przyjęty stan [zakonny]”.

¹⁰⁰ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 15.

¹⁰¹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 171v.

jechał jednak wraz z innymi w 1674 roku: „pisało Pospolostwo z Filibiey [1675-1677] do nieboszczyka X[ię]dza Gabriela do Kamieńca”¹⁰².

34. [**Babikowicz** lub **Gabrielowicz**, **Dergabrielowicz**] – syn ks. Gabriela Babikowicza; ożenił się w Kamieńcu (1674-1677) z córką Dawida Midkiewicza (Mitkiewicza)¹⁰³.
35. Grzegorz (Kirkor) [**Babikowicz** lub **Gabrielowicz**, **Dergabrielowicz**] – urodzony około 1652 roku; syn ks. Gabriela Babikowicza; 16 października 1666 roku przyjęty do Papieskiego Kolegium we Lwowie („umysłu tępego, o dobrym głosie, skromny i posepny”)¹⁰⁴; prawdopodobnie tożsamy z urodzonym w Armenii, a zamieszkałym w Kamieńcu Grzegorzem Gabrielowiczem, alumnem teatyńskim, który po zajęciu Kamieńca przez Turków udał się do Konstantynopola, gdzie otrzymał święcenia kapłańskie od ormiańskiego biskupa apostolskiego, następnie wrócił do Kamieńca, gdzie odprawiał msze w kościele rzymskokatolickim i ormiańskim, i w lutym 1683 roku prosił w nuncjaturze warszawskiej o dyspensę za nieprawidłowość kanoniczną przy święceniach¹⁰⁵; był świadkiem na ślubie w Kamieńcu w 1708 roku¹⁰⁶.
36. Krzysztof [**Babikowicz** lub **Gabrielowicz**, **Dergabrielowicz**] – urodzony około 1645 roku; syn ks. Gabriela Babikowicza; wyświęcony na księdza 24 lutego 1665 roku we Lwowie przez arcybiskupa Torosowicza, w 1668 roku przyjęty do Papieskiego Kolegium we Lwowie („dobrej budowy i postawy, z doskonałym głosem, biegły w śpiewie ormiańskim [...], umysłu ciężkiego, pobożny i skromny, ale posepny i skryty”)¹⁰⁷.
37. Bogdan **Babowicz** – marszałek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673).
38. [**Babowiczówny** lub **Bogdanowiczówny**] – córki Bogdana Babowicza – otrzymały 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
39. **Bachczyńska** – otrzymała 2 bunty safianu (Kamieniec, 9 sierpnia 1672), 14 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676 – „Bachczyńska z matką”); przed wrześniem 1700 roku w Kamieńcu odnotowano, że przy ulicy Długiej Wałem: „Podle kościół nacyi ormiańskiej in circumferencia sui pod tytułem Zwiastowania Najświętszej Panny, Ex opposito kościoła, dom budowany Pani Bachczyńskiej z ogrodem”¹⁰⁸.
40. **Bachczyńska** „stara” – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
41. Krzysztof **Bachdasarowicz** (**Bahdasarowicz**, **Baltazarowicz**) **Borszczowski** – przed 1672 rokiem ofiarował do kościoła ormiańskiego w Chocimiu „antepedium skurzanegdańskie”¹⁰⁹; członek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673), we Lwowie był starszym bractwa św. Michała z Kamieńca i wraz z innymi konfratrami dochodził w latach 1685-1688 zwrotu własności bractwa¹¹⁰.

¹⁰² Ibidem, k. 54v-55.

¹⁰³ Ibidem, k. 55.

¹⁰⁴ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 105.

¹⁰⁵ *Acta Nuntiaturae Polonae*, 34, *Opitius Pallavicini (1680-1688)*, wyd. M. Domin Jačov, 6, (I I 1683-30 VI 1683), Kraków 2008, s. 129-130.

¹⁰⁶ Bibl. Czart.: sygn. 3543 IV, Akta zaręczynowe, k. 53v.

¹⁰⁷ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 110.

¹⁰⁸ *Архив Юго-западной России*, s. 579.

¹⁰⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 92v.

¹¹⁰ Ibidem, k. 23v, 31-32, 46v, 69v.

42. Owanis **Bachdasarowicz** – otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
 43. Anna Chodzikówna (Chodzigiewiczówna) **Bachdasarowiczowa** – żona Krzysztofa¹¹¹.
 44. [**Bachdasarowiczówny**], **Bachdasarowa** córka, **Bachdasarówny** – otrzymały 4 mu-
 sułbasy (Kamieniec, 9 sierpnia 1672), 6 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

Bachdasarowicz zob. też **Borszczowski**

Bachdasarowiczówna zob. **Borszczowska**

45. Jan **Balcerowicz** († przed 1700)¹¹².

46. [**Balcerowiczowa**] – żona Jana w 1700 roku miała dom w Kamieńcu: „Dom budow-
 ny sławetnego Jana Balcerowicza, mieszczanina niegdyś kamienieckiego, pozostała
 małżonka trzyma; oknami na rynek, ad praesens tego domu possessor sławetny Szy-
 mon Buszkiewicz, vigore sanguinis proximitatis, praevia consensu dziedziczki wy-
 szmianowanej, osiadł. Na tyle zawalony, sklep zamurowany, tam, że budynecek już
 zepsowany”¹¹³.

47. Szymon **Balewicz** – mąż Zofii z Hanesowiczów lv. Dryngarczykowej, ojciec Balta-
 zara Szymonowicza¹¹⁴.

Zofia **Balewiczowa** zob. **Dryngarczykowa**

48. Katarzyna (Kolumba) **Balicka** (1646 – 28 grudnia 1706¹¹⁵) – siostra ks. Stefana,
 mniszka; z dwójką osób wracała z wygnania wspomagana po drodze przez Jakuba
 Bohosowicza¹¹⁶; w 1691 roku we Lwowie przeszła obłóczyny: „P[anna] Katarzyna
 Balicka wpadła była w niewolę, którą rodzony [brat] uwoził z Kamieńca, ale wy-
 kupiona była, tylko jeszcze na ten czas nie zjechała do Lwowa, aż potem i osobno
 święcona była”¹¹⁷; w zakonie przyjęła imię Kolumby; zmarła we Lwowie.

49. Baltazar **Balicki** (**Baliski**, **Balowicz**) – urodzony około 1650 roku, syn urzędnika
 królewskiego, katolika, kształcił się w szkole jezuickiej w Kamieńcu (klasa poety-
 ki), potem w Papieskim Kolegium we Lwowie od 30 lipca 1665 roku („umysł żywy,
 dobry głos, bogobojny, ale bez zamiłowania do nauk”), uczeń o. Clementa Galana,
 wyświęcony prawdopodobnie jesienią tego samego roku; 12 sierpnia 1666 roku witał
 w Kamieńcu arcybiskupa Torosowicza mową wygłoszoną w grabarzu¹¹⁸.

50. Stefan **Balicki** – ksiądz; „w Zuzepolu [Sozopolu] za [msze za] duszę n[ie]b[oszczy]
 ka Pana Beznosego” otrzymał 10 talarów (Kamieniec, 9 sierpnia 1672); w 1681 roku
 uposażony w testamencie arcybiskupa Torosowicza, by odprawiał msze św. za jego
 duszę¹¹⁹; potem był proboszczem ormiańskim w Złoczowie (pierwszy przez niego
 dokonany wpis o chrzcie w metryce parafialnej pochodzi z 1685 roku)¹²⁰.

Baltazar **Baliski** zob. **Balicki**

Baltazar **Balowicz** zob. **Balicki**

¹¹¹ Ibidem, k. 116v.

¹¹² *Архив Юго-западной России*, s. 557-558.

¹¹³ *Ibidem*.

¹¹⁴ *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 343.

¹¹⁵ S. Barącz, *Żywoty*, s. 440.

¹¹⁶ BZNIo: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 95v.

¹¹⁷ S. Barącz, *Żywoty*, s. 421, 424, 429.

¹¹⁸ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 43, 58, 101.

¹¹⁹ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1657, *Munimenta* [...] *Tom III*, s. 40.

¹²⁰ AGAD: sygn. 456/1, *Liber metricarum. Ecclesia Armena Zloczoviensis*, k. 1a, 14.

Krzysztof **Baltazarowicz** zob. **Bachdasarowicz**

51. Jan **Baran** – we Lwowie w 1690 roku chrzczoney był jego syn: „Roku Pańskiego 1690 Lutego 19 [tj. 1 marca nowego stylu]. Ksiądz Onofry Asłanowicz w kościele ochrzcił syna P[ana] Jana z Kamieńca alias Barana. Na chrzcie dał imię Jan, a bierzmowane Kałusz. Kumem był P[an] Hołub Jaskiewicz, kumą była Pani Helena Eminowiczowa”¹²¹.
52. Mikołaj Owanisowicz (Owaniszowicz, Owanisewicz) **Baran** („**Bareni**”) – kupiec, 11 maja 1695 roku otrzymał obywatelstwo lwowskie¹²²; jego córki były chrzczone we Lwowie: Anna w 1685 roku¹²³ i Katarzyna w 1692 roku¹²⁴.
53. Roza (Róża, Rozalia) [**Baranówna**, **Baranowiczówna**] († 12 stycznia 1702¹²⁵) – córka Mikołaja Owanisowicza Barana, zmarła we Lwowie.
54. Mikołaj **Bartoszewicz** – w 1700 roku ma dom w Kamieńcu przy rynku, w pierzei idącej od klasztoru Franciszkanów ku farze: „domowstwo sławetnego Mikołaja Bartoszewicza: izba sklepiona, pod którą sklep dobry jeden; na przedzie niemasz nic, tylko sieni plecione z chrustu, tył pusty, do którego sam należy, bo żyje pomieniony”¹²⁶.
55. **Bartoszewiczowa** – otrzymała 6 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
56. **Basia** – panna, wracała z wygnania przez Bukareszt do Polski wspomóżona 3 talarami przez Jakuba Bohosowicza¹²⁷.
57. Mikołaj Bogdanowicz **Bekiesz** († 1 października 1689 we Lwowie¹²⁸) – brat Szymona, członek kamienieckiego bractwa św. Michała (1686, 1688¹²⁹), mieszkaniec Lwowa (1683)¹³⁰; w 1677 roku we Lwowie urodził się jego syn, Stefan¹³¹; w 1689 roku był świadkiem spisania krorąku córki Zofii Karakaszwowej¹³². Reprezentował bratową, Rozalię Bekieszową, przed sądem konsystorskim we Lwowie w 1690 roku¹³³.
58. Szymon [Bogdanowicz] **Bekiesz** – brat Mikołaja; otrzymał 14 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); we Lwowie „Roku 1682 12 [22] Marca. Ksiądz Onofry Asłano-

¹²¹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 41v.

¹²² *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 344.

¹²³ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 33: „Roku 1685 dnia 10 [20] Lipca. Ksiądz Stefan Ballycki ochrzcił córkę P[ana] Mikołaja Owaniszowicz[a] alias Barana z Kamieńca i dał imię chrzczone Anna, bierzmowane Rypsym[a]. Kumem był P[an] Hołub Jaskiewicz, kumą była P[ani] Marianna Szymonowiczowa”.

¹²⁴ Ibidem, k. 57: „12 Kwietnia [1692] Baranowicz. Wielebny ksiądz Michał Muratowicz ochrzcił imieniem Katarzyna dziecię Mikołaja Barana z Kamieńca i małżonki jego. Nad świętym źródłem trzymali Kolumb Jaskiewicz i Zofia Gabrielowa. Tąż i bierzmował”.

¹²⁵ Ibidem, k. 51v: „R[oku] 1702 12 Stycznia. Panu Bogu oddała duszę Panna Roza Mikołaj[ówna] Baranówna z Kamieńca”.

¹²⁶ *Архив Юго-западной России*, s. 559.

¹²⁷ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 95v.

¹²⁸ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 50: „R[oku] P[ąskiego] 1689 dnia 1 Października. Panu Bogu oddał duszę Pan Mikołaj Biekiesz z Kamieńca”.

¹²⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 43v, 92.

¹³⁰ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 226.

¹³¹ BZNiO, sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 166v oraz BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 25v: „Roku 1677, dnia 17 [tj. 27 nowego stylu] października Nigolowi z Kamieńca, synowi Aswadura, urodził się syn. Imię jego Stefan. Kumem był Iłasz Pirzada. Der Pawel go ochrzcił”.

¹³² Ibidem, k. 149.

¹³³ Ibidem, k. 181v-182.

wicz ochrzcił syna P[ana] Szymona Bekcisza [Bekiesza?] i bierzmował. Dał mu imię Zachariasz. Kumem był P[an] Szymon z Kaffy z Panią Zadykiewiczową starą¹³⁴; w 1690 roku występował przed sądem konsystorskim we Lwowie, już jako obywatel lwowski, pobierając zastawy po zmarłym bracie Mikołaju i zobowiązując się do spłacenia „spornej pożyczki, zaciągniętej w Filipopoli [Filibe], z sum kościelnych Ormian kamienieckich”¹³⁵; w 1723 roku jego syn Zachariasz ożenił się w Stanisławowie z Mariam, córką pana Stefana z Bedrosowych [Bedrosowicza]¹³⁶.

59. [Bogdanowiczowa] **Bekieszowa** – „stara”; otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
60. Rozalia Owankówna¹³⁷ [Bogdanowiczowa **Bekieszowa**] – żona Szymona – wraz z mężem zapewniała, że dług zaciągnięty w Filibe zwrócą do końca stycznia 1691 roku pod karą ekskomunikacji: „osobiście oświadczyli, i wypowiedzianymi słowami, złączywszy nierozdzielnie ręce, i w ten sposób jedno za drugie zaręczając, bezpośrednio zeznali, że oni, wraz ze swoimi spadkobiercami [...] zobowiązują się i podporządkowują, że spornych 14 talarów lewkowych i 3 złotych, zwanych cekinami, pożyczonych ze strony składających niniejsze oświadczenie w Filipopoli, po udaniu się na wygnanie, z sum kościelnych ormiańskiego Kościoła kamienieckiego, na mocy generalnego zabezpieczenia całej wspólnoty Ormian kamienieckich, rękami własnymi podpisanego, oraz pod tą nazwą osobno na mocy rejestru, i sądownie za dług uznanych, tu i przez akt niniejszy, pod koniec miesiąca stycznia roku przyszłego 1691, bezwarunkowo i w gotówce zostanie uiszczone, i przekazane do rąk sławetnych prowizorów kongregacji kamienieckiej rytu ormiańskiego pod wezwaniem św. Michała archanioła, jako wybranych przez Jego Dostojność dochodzicieli rzeczy i dóbr kościelnych ormiańskich kamienieckich. A to pod karą ekskomunikacji”¹³⁸.
61. Zuzanna Talinówna¹³⁹ [Bogdanowiczowa **Bekieszowa**] – żona Mikołaja; nie wiadomo, czy to ona, czy inna żona Mikołaja zmarła w 1689 roku we Lwowie: „R[oku] P[ąńskiego] 1689 dnia 25 Czerwca. [...] Pani [puste miejsce] małżonka P[ana] Mikołaja Biekiesza z Kamieńca pomarła”¹⁴⁰.

W 1700 roku w Kamieńcu odnotowano w pobliżu ratusza przy Rynku Polskim: „Kamienica, Bekieszowska nazwana w dispositie P[ana] pisarza nacji Ormiańskiej: na pierwszym piętrze izba bez okien i pieca, reparacji potrzebująca, do czego należą kramiki dla najęcia kupcom. Kamienica murowana”¹⁴¹.

62. Jakub **Bobrykiewicz** – syn Jana (zob.).
63. Jan **Bobrykiewicz** – chrzestny Hołuba Hołubowicza w Kamieńcu w 1664 roku¹⁴²; starszy nacji ormiańskiej, przysięgły prawa ormiańskiego (Kamieniec, 14 lipca 1673); otrzymał krzyż i kielich (Filibe, 28 listopada 1676); we Lwowie w październiku 1677

¹³⁴ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 31.

¹³⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 180v.

¹³⁶ Bibl. Czart.: sygn. 3543 IV, Akta zaręczynowe, k. 112v.

¹³⁷ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 181v.

¹³⁸ Ibidem, k. 181v-182.

¹³⁹ Ibidem, k. 166v.

¹⁴⁰ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 50.

¹⁴¹ *Архив Юго-западной России*, s. 557.

¹⁴² BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 116.

roku na sesji starszych Lwowa przedstawiał sprawę Ormian kamienieckich¹⁴³. Nie ma pewności, czy ten sam w latach 1684¹⁴⁴ i 1692-1693¹⁴⁵ wraz z synem – obaj określani jako „mieszczanie niegdy kamienieccy a teraz lubelscy” – procesowali się w Stanisławowie z Zachariaszem Romaszkiwiczem. Właściciele kramu naprzeciw ratusza w Kamieńcu przed 1700 rokiem: „kram R[B]obrykiewiczowski, okienice żelazne ze drzwiami żelaznymi, otwarty, spustoszały”¹⁴⁶.

64. Mikołaj **Bobrykiewicz** – urodzony w 1678 roku, przyjęty do Papieskiego Kolegium we Lwowie 19 września 1689 roku¹⁴⁷.

65. Katarzyna (?) **Bogdanowa** – wdowa, otrzymała 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676), 4 talary jałmużny (Filibe, 28 listopada 1676).

Bogdanowicz zob. też: **Aswaduwowicz**, **Bekiesz**

66. Augustyn (Axent) **Bogdanowicz** – kupiec, członek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673); w 1676 roku w Braszowie kwitował 1500 talarów; mieszkaniec Lwowa (1690), otrzymał obywatelstwo lwowskie 18 sierpnia 1696 roku¹⁴⁸.

67. Toros (Teodor) **Bogdanowicz** (1640-1727¹⁴⁹) – rajca w Stanisławowie, w 1699 roku wraz z bratem Zachariaszem darował część swoich gruntów w Kamieńcu Podolskim „Ichmosciom Oycom Trynitarzom, De Re[de]mptione Captivorum na Założenie kłiasztoru Nowego, y Zakonu niedawno Postanowionego w Polsce”¹⁵⁰; zmarł w Stanisławowie.

68. Zachariasz Kirkor **Bogdanowicz** – starszy brat Teodora, członek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673)¹⁵¹; być może tożsamy z Zachariaszem Bogdanowiczem, który w 1685 roku uzyskał obywatelstwo Warszawy¹⁵².

69. [**Bogdanowiczowa**] – żona Jana; w 1677 roku jako wdowa wniosła prośbę do starszych nacji ormiańskiej Lwowa: „będąc przez nieprzyjaciela Turczyzna wniewolę zaprowadzona a za łaską Bożą y dobrych przyjaciół wyzwoloną wniosła swą prozbę do Ich MM PP [tj. Mości Panów] starszych, isz ona umysliwszy sobie zostawac we Lwowie gdzie obmyślaiąc sobie pozywienie upatrzyła sobie obe[j]scie w kramikach ubogich”¹⁵³.

70. Paweł **Bochos** (Bohos) – w Kamieńcu w 1700 roku, przy ulicy Długiej Wałem miał: „dom budowany porządny, w tyle izba i z przodu; tamże sklep wierzchni murowany i dwa dolne z ogrodem, niegdyś Łukaszewicza, ad praesens Pawła Bochosa, mieszczanina nacyi ormiańskiej”. Miał także sad¹⁵⁴.

¹⁴³ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1723/II, *Protocollon spraw*, k. 76v.

¹⁴⁴ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 253.

¹⁴⁵ BZNiO: sygn. 1590/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie z lat 1692-1702, s. 60, 103.

¹⁴⁶ *Архив Юго-западной России*, s. 555.

¹⁴⁷ E. Tryjarski, *Katalogi alumnów*, s. 47.

¹⁴⁸ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 164; *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 346.

¹⁴⁹ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 24: „Dnia 25 listopada [1727]. Pan aga Toros z [rodu] Bogdana [zmarł], dawniej mieszkaniec Kamieńca, potem Stanisławowa, 87 lat”.

¹⁵⁰ BZNiO: sygn. 1590/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie z lat 1692-1702, s. 701.

¹⁵¹ *Ibidem*.

¹⁵² K. Stopka, A. A. Zięba, A. Artwich, M. Agopsowicz, *Ormiańska Warszawa*, Warszawa 2012, s. 29.

¹⁵³ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1723/II, *Protocollon spraw*, k. 74.

¹⁵⁴ *Архив Юго-западной России*, s. 580.

71. [**Bohosowa**] – żona Bohosa, we Lwowie w 1685 roku była matką chrzestną¹⁵⁵.
72. Isaja **Bohosowicz (Bohosowicz)** – około roku 1685 osiedlił się w Złoczowie¹⁵⁶, gdzie urodziła się jego córka Anna Rozalia (ochrzczona 20 sierpnia 1685)¹⁵⁷.
73. Jakub **Bohosowicz** († przed 1695¹⁵⁸) – brat mniszki Marianny¹⁵⁹; otrzymał 18 talarów i prócz tego 17 talarów i 3 orty „na drogę do Stambułu”, którą odbyć miał z Filibe razem z Grzegorzem (Kirkorem) Romaszkiwiczem (Filibe, 21 sierpnia 1676). „Deputowany od zupełnego Pospolstwa” (1676)¹⁶⁰; pomagał kilkudziesięciu Ormianom kamienieckim w drodze z wygnania do Polski, wykorzystując w tym celu pożyczone od swej siostry Marianny zakonne pieniądze „na eliberowanie pewnych osob Kamienieckich z wygnania, y onychże do Polskiej wyprowadzenie”¹⁶¹; rajca nacji ormiańskiej w Stanisławowie (1681-1689)¹⁶², jego sprawy bardzo często przewijają się na kartach sądowych; wspólnie z siostrą wznosił prawdopodobnie dzwonnice dla kościoła w Stanisławowie przed 1682 rokiem¹⁶³ i chyba w związku z tym arcybiskup Wartan Hunanian postanowił: „Imię iego samego w Gondak [kondak] kościelny wpiśać przykazuiemy”¹⁶⁴.
74. Jan **Bohosowicz (Bohosowicz, Bohosz)** – brat Marianny Zarugowiczowej, współnik Daniela Zarugowicza, wraz z nim aresztowany w 1715 roku na rozkaz podskarbiego Jana Jerzego Przebendowskiego¹⁶⁵.
75. [Zofia **Bohosowiczowa**] – żona Isaji; otrzymała 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); w 1685 roku urodziła w Złoczowie córkę Annę Rozalię¹⁶⁶.
76. [**Bohosowiczowa**] – żona Jakuba; razem z czwórką osób (dzieci?) wyprowadzona wraz z innymi przez męża z niewoli do Polski¹⁶⁷.
77. Marianna **Bohosowiczówna (Bohosówna)** († po 1690)¹⁶⁸ – mniszka, siostra Jakuba, przed 1672 rokiem wyjechała z Kamieńca do Lwowa, stamtąd przeniosła się do Stanisławowa, gdzie na początku lat osiemdziesiątych XVII wieku była osobą świecką, „zakonnicką niegdysiejszą”¹⁶⁹. Wielokrotnie wdawała się w spory sądowe na tle ma-

¹⁵⁵ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 33: „Roku Pańskiego 1685 29 Sierpnia [8 września]. Ksiądz Mikołaj Deragopowicz ochrzcił syna P[ana] Bahczy Wołoszyna Tabachanika. Dał imię Grzegorz. Kumem był Krzysztof Serkiewicz, a kumą Pani Bohosowa z Kamieńca”.

¹⁵⁶ A. A. Zięba, *Daniel Zarugowicz*, s. 76.

¹⁵⁷ AGAD: sygn. 456/1, *Liber metricarum*, k. 1a, 14.

¹⁵⁸ BZNiO: sygn. 1590/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie z lat 1692-1702, s. 287.

¹⁵⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 95.

¹⁶⁰ Ibidem, k. 175v.

¹⁶¹ Ibidem, k. 95v.

¹⁶² BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689; sygn. 1590/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie z lat 1692-1702.

¹⁶³ FKIDOP: sygn. 18/226, *Inwentarz i księga wydatków*, s. 1-2; por. BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 101v.

¹⁶⁴ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 101v.

¹⁶⁵ A. A. Zięba, *Daniel Zarugowicz*, s. 76, 79, 86.

¹⁶⁶ AGAD: sygn. 456/1, *Liber metricarum*, k. 1a, 14.

¹⁶⁷ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 95v.

¹⁶⁸ Biogram autorstwa A. Glińskiego w Wiki.Ormianie: http://www.wiki.ormianie.pl/index.php?title=Marianna_Bohosowicz%C3%B3wna.

¹⁶⁹ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 114.

jątkowym. Przed sądem arcybiskupim we Lwowie w 1688 roku wytoczono jej sprawę o porzucenie stanu zakonnego (tłum. z języka łacińskiego):

Przed najznakomitszym i najczcigodniejszym panem Wartanem Hunianiem itd., w publicznym wysłuchaniu spraw oskarżyciel niniejszego urzędu, działając w ramach swojego obowiązku, przedłożył poważną skargę przeciwko Mariannie Bohosowiczównie, kiedyś mniszce ormiańskiej, i w klasztorze mniszek ormiańskich w Kamieńcu się znajdującej, teraz zaś przebywającej w Stanisławowie, pierwotnie zgodnie z prawem pozwanej, i uznanej za winną niestawienia się w ustalonym terminie, a która po wydaniu potem napomnienia teraz osobiście się stawiała, oskarżając ją o to, że gdy znajdowała się w liczbie mniszek, jednak poza klasztor, zrzuciwszy habit, stanowi swojemu odpowiedni, bez wyrażonej wprost zgody swojego biskupa ordynariusza tu i tam swobodnie chadzała, na podobieństwo i wedle zwyczaju kobiet świeckich; i choć wiele razy ją napominano, i obiecała, że wróci do lwowskiego klasztoru mniszek ormiańskich, jednakże, niepamiętna swojego powołania, w żaden sposób wrócić nie chciała, co więcej, oddawszy się świeckim zajęciom, na różne oszukańcze sposoby uchylała się od wejścia do klasztoru, i dlatego zuchwale sprzeciwiła się zarówno władzy biskupiej, jak i swojemu powołaniu. Ponieważ zaś wspomniane rzeczy są wyraźnie zakazane przez prawo kanoniczne i przez konstytucje synodalne, z należąną gorliwością oskarżyciel zwrócił się z prośbą, by najznakomitszy i najczcigodniejszy pan arcybiskup raczył na mocy odpowiedniego środka prawnego tym rzeczom z urzędu swojego pasterskiego poważnie się przypatrzeć, zapobiec tak wielkiemu złu i zgorszeniu, które z tego rodzaju swobodnego przebywania i obcowania między ludźmi świeckimi powstają i powstać mogą, ją zaś ukarać i zganić karami odpowiednimi dla jej uczynków, ku przykładowi dla innych. Potem główna pozwana usilnie sprzeciwiła się treści przedłożenia oskarżyciela, jako że nie jest obecnie mniszką, oskarżyciel zaś niniejszego urzędu ofiarował się, że on tego samego dowiedzie i to okaże. I najznakomitszy i najczcigodniejszy pan arcybiskup, ten sam, który powyżej, wysłuchawszy tego wszystkiego, o czym wyżej była mowa, prorogował dla niego [zapewne dla instygatora] termin dowodzenia na pierwszy termin prawa, i zachował ten termin jako zawity. W obecności wielce czcigodnych pana Sebastiana Accorsiusa, kleryka regularnego, misjonarza apostolskiego do Ormian, pana Gabriela Zachnowicza, oficjała, pana Onufrego Asłanowicza, penitencjarza, pana Grzegorza Derszymonowicza, kaznodziei zwyczajnego, pana Mikołaja Brodzkiego, obecnie kustosa spraw świętych, oraz mojej, niżej podpisanego publicznego notariusza konsystorskiego. Na wysłuchaniu dzisiejszym oskarżyciel niniejszego urzędu, działając w ramach swojego obowiązku, zwrócił się z prośbą, by orzeczono i zawyroковано niestawienie się wyżej wspomnianej Marianny Bohosowiczówny, mniszki rytu ormiańskiego, jako głównej pozwanej, która ani osobiście, ani przez jakiegokolwiek swojego plenipotentą czy pełnomocnika się nie stawiała, ani, mimo że wezwana, nie zadośćuczyniła dowodzeniu odnośnie pewnych punktów obrony; co więcej, potajemnie, bez wiedzy i zgody swojego biskupa ordynariusza uciekła do Stanisławowa, i dlatego podpadła pod sprawę, i tym samym zaciągnęła karę

ekskomuniki. I najznakomitszy i najczcigodniejszy pan arcybiskup, ten sam, który powyżej, po wysłuchaniu rzeczy, o których wyżej mowa, nie chcąc postępować wobec niej [pozwanej] tak rygorystycznie i bez rozważenia, ze swojej ojcowskiej łaskawości uznał, że należy ją upomnieć, i zażądał od swojego trybunału, by zostało jej przekazane pismo napomnienia, wraz z ustaleniem terminu [następnej rozprawy] przypadającego zaraz i bezpośrednio po święcie Epifanii Pana w rycie ormiańskim. W obecności tych samych osób, o których mowa wyżej¹⁷⁰.

Świadcami oskarżenia były ormiańskie mniszki kamienieckie (zob. dalej): Helena Mikołajówna, Hrypsyma Milkiewiczówna, Jepsosja Milkiewiczówna. Zeznały one:

Najprzewielebniejszy mości Księżu Arcybiskupie, Pasterzu nasz i Dobrodzieju, pod przysięgą zeznawamy my, niżej podpisane, będąc w Kamieńcu według Starego Postanowienia żyliśmy jako dewotki, nabożeństwo odprawowaliśmy według Kościoła Świętego, ślubów żadnych publicznych nie czyniąc, ani poświęcenia żadnego nie mając. Mieliśmy naznaczoną Starszą Pannę, która zawiadowała całym Zebraniem, pomiędzy którymi była panna Marianna Bohosówna, która wyjechała do Jeruzalem [...] razem ze śp. panią Kirkorzyną także do Eczmiadzynu, gdzie przemieszkawszy czas nie miała, powróciła znowu do Kamieńca w habicie szarym i trepkach i mieszkała z mniszkami w klasztorze [...], w Konstantynopolu jest poświęcona od Patriarchy na mnistwo, taka była o niej wiadomość. Powróciwszy z Rzymu do Kamieńca po mnisku welum miała na głowie, płaszcz krótki czarny, habit włosowy, pas rzemienny, na trepkach jako bernardyni. Ta cieszyła się, że była poświęcona na mnistwo od Patriarchy. Nam Ewangelię czytała, żywoty święte, nas częścią do habitu, w którym chodziła, namawiała, abyśmy ją za przełożoną mieli. Usilnie się starała, a że dostąpić nie mogła [...]. Urząd świecki orm[iański] strofował ją, dlaczego nie nosi się jak inne mniszki, a ona, że to czyni z woli patriarchy naszego ormiańskiego, naonczas imieniem Filip, który mię w Konstantynopolu na mnistwo i za diakonissę poświęcając [...], w tymże habicie odjechała dobrowolnie z Kamieńca¹⁷¹.

Bohosz, Bohosowicz zob. **Bochos, Bohos, Bochosowicz**

78. Zofia (Apollonia) **Borszczowska** (ok. 1645 – 26 marca 1735) – urodzona prawdopodobnie w Kamieńcu, mniszka w lwowskim klasztorze benedyktynek ormiańskich, sekretarka zakonu, zmarła we Lwowie¹⁷².

79. Aswadur (Bogdan, Deodat) **Bor[sz]czowski** – urodzony w Kamieńcu w 1664 roku; syn Krzysztofa Bachdasarowicza Borszczowskiego i Anny Chodzikowiczówny; w 1688 roku we Lwowie przyjęty w poczet kleryków¹⁷³; tamże (1693) śpiewał przy

¹⁷⁰ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 113-115.

¹⁷¹ Ibidem, k. 114.

¹⁷² S. Barącz, *Żywoty*, s. 449.

¹⁷³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 116v.

mszach bractwa św. Grzegorza Oświeciciela¹⁷⁴; figuruje w spisie księży z 1699 roku¹⁷⁵; w 1700 możliwe, że to on ma sad w Kamieńcu przy ulicy Długiej Wałem „Iosia Asia-dura [Aswadura?], nacyi ormiańskiej kapłana [...] żadnych budynków nie mające”¹⁷⁶.

Borszczowska, Borszczowski zob. też **Bachdasarowicz**

Zachariasz **Browar** zob. Zachariasz **Zachariaszewicz (Zadykiewicz) Browar**

80. Zadik (Zachariasz) **Browar** – ojciec Serhija i ks. Zachariasza Zachariaszewiczów¹⁷⁷ (zob.).

81. [**Browarczykowa**] – żona Mikołaja Browarczyka; otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

82. Ewa [**Browarówna**] – córka Zachariasza Browara, żona Eliasza Kistesterowicza, Ormianina w Zamościu, zamordowana tam przez męża¹⁷⁸.

83. **Brunon** – ojciec Krzysztofa, który zmarł w 1691 roku¹⁷⁹.

84. Szymon **Buszkiewicz** – krewny Balcerowiczów; w 1700 roku dzierżawca ich domu w Kamieńcu: „Dom budowny sławetnego Jana Balcerowicza, mieszczanina niegdyś kamienieckiego, pozostała małżonka trzyma; oknami na rynek, ad praesens tego domu possessor sławetny Szymon Buszkiewicz, vigore sanguinis proximitatis, praevia consensu dziedziczki wyszmianowanej, osiadł. Na tyle zawalony, sklep zamurowany, tam, że budynek już zepsowany”¹⁸⁰.

85. Bogdan **Butach[owicz]** († przed 1677) – mąż Rozalii, ojciec Kaspra Butachowicza¹⁸¹; pozostał w Kamieńcu po zajęciu miasta przez Turków i przechowywał kandzanag (skrzynkę na ofiary) „Na[j]świętszej Panny Kamienieckiej”¹⁸².

86. Kasper **Butachowicz** († 8 lutego 1699¹⁸³) – syn Bogdana i Rozalii, we Lwowie mieszkał od co najmniej 1679 roku, kiedy to skierował do radnych suplikę na „pana Hadzie-wicza”, z racji – jak pisał: „niesprawiedliwego i niesłusznego opieczętowania mojego zadaszonego stoiska, inaczej kramu” oraz „zajęcia przez okres dwóch i więcej tygodni moich towarów, z czego odniosłem w tym czasie szkodę nie do naprawienia, to jest stratę kilkuletniego majątku”; pod supliką podpisał się: „Kiedyś mieszkaniec Kamieńca, teraz zeń wygnaniec”¹⁸⁴; prowizor kamienieckiego bractwa św. Michała we Lwowie¹⁸⁵; w 1682 roku witał we Lwowie mową króla Jana III Sobieskiego¹⁸⁶; rekomendowany do lwowskiego prawa miejskiego przez starszych nacji ormiańskiej

¹⁷⁴ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1657, *Munimenta [...] Tom III*, s. 4, 186.

¹⁷⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 93v.

¹⁷⁶ *Архив Юго-западной России*, s. 580.

¹⁷⁷ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 9v. Por.: M. Zakrzewska-Dubasowa, *Ormianie w dawnej Polsce*, Lublin 1982, s. 91-95, 203.

¹⁷⁸ M. Zakrzewska-Dubasowa, *Ormianie*, s. 11, 91, 203.

¹⁷⁹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 50: „1691 Czerwca 11. Utonął na Bogdanówce Krzysztof młodzian, syn Brunona z Kamieńca”.

¹⁸⁰ *Архив Юго-западной России*, s. 557-558.

¹⁸¹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 166v.

¹⁸² Ibidem, k. 35v.

¹⁸³ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 51: „Roku Pańskiego 1699 Lutego 8. W niedzielę o godzinie 18 Panu Bogu duszę swą oddał P[an] Kasper Bogdan[owicz] Butachowicz z Kamieńca”.

¹⁸⁴ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1644/II, *Kaspra Butachowicza Rozmaitości*, k. 25.

¹⁸⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 23v.

¹⁸⁶ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1644/II, *Kaspra Butachowicza Rozmaitości*, k. 101.

- (1685)¹⁸⁷; 12 czerwca 1686 roku uzyskał obywatelstwo lwowskie¹⁸⁸; przed sądem konsystorskim we Lwowie przez wiele lat zabiegał o to, aby gotówka i dobra kościelne wydawane uciekinierom z Kamieńca były przez nich zwracane, a podczas jednej z pierwszych takich spraw (1685) wymienieni zostali z nazwiska dłużnicy – dawni kamieńczanie, mieszkający wtedy już w Stanisławowie¹⁸⁹; w 1692 roku ułożył *Pozdrowienie Najświętszego Jana III przybywającego do Lwowa [...] w imieniu lwowskich Ormian*¹⁹⁰; zmarł przed odzyskaniem Kamieńca, zostawiając tam dom przy Rynku, w pierzei od ulicy Zarwańskiej: „Kamienica niegdyś Kaspra Butachowicza, ad praesens successorów jego; izba tylnia murowana okny na tył, na przedzie sklepów dolnych dwa, ziemnych dwa, tył zagrodzony, na którym izdebka z alkierzem pusta”¹⁹¹; zachowały się jego notatki i przemowy¹⁹².
87. Katarzyna Głowacka **Butachowiczowa** [2v. **Kirkorowiczowa**] – córka Grzegorza Głowackiego, druga żona Kaspra Butachowicza, po którego śmierci jej drugim mężem został we Lwowie Ormianin z Persji: „Roku Pańskiego 1701 Grudnia 18. Po zapowiedziach trzech wielebny ksiądz Onofry Aslanowicz S[enior] K[ościół] L[wowski] O[rmiański] dał ślub w kościele P[anu] G[abrielowi] Arakie[łowiczowi] Kirkorowiczowi z Persji i Pani Katarzynie wd[owie] córce P[ana] Grzegorza Głowackiego, która była za [...] Butachowiczem z Kamieńca. Asystował Pan Gara[bed ?] Złotnik z[e] Stambułu”¹⁹³.
88. Rozalia (Róża) **Butachowiczowa** († 7 marca 1699¹⁹⁴) – żona Grzegorza Butachowicza, matka Kaspra Butachowicza, w grupie kilku osób z synem wyjechała z Filibe przez Bukareszt do Lwowa, gdzie zmarła¹⁹⁵.
89. Zofia Matiaszewiczówna **Butachowiczowa** († przed 1695¹⁹⁶) – córka Jakuba Matiaszewicza, pierwsza żona Kaspra, razem z nim od co najmniej 1685 roku przebywała we Lwowie¹⁹⁷, matka ks. Michała Butachowicza¹⁹⁸, Szczęsnej i Rozalii¹⁹⁹.
90. **[Butachowiczowa]** – żona Dawida; w 1700 roku miała dom w Kamieńcu przy ulicy Wielkiej: „ojców jezuitów na początku drogi, do tych że zmierzającej [...] dom dobry, porządny, pani Dawidowej Butachowej”²⁰⁰.
91. Krzysztof **Carko** – urodzony około 1676 roku, przyjęty do Papieskiego Kolegium we Lwowie 9 października 1689 roku, gdzie uczył się do 1696 roku²⁰¹.

¹⁸⁷ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1723/II, *Protocollon spraw*, k. 115.

¹⁸⁸ *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 329.

¹⁸⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 23v-24v.

¹⁹⁰ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1644/II, *Kaspra Butachowicza Rozmaitości*, k. 181-183.

¹⁹¹ *Архив Юго-западной России*, s. 563.

¹⁹² LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1644/II, *Kaspra Butachowicza Rozmaitości*.

¹⁹³ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 44.

¹⁹⁴ *Ibidem*, k. 51: „Roku Pana 1699 7 marca Panu Bogu oddała duszę P[ani] Rozalia Butachowa matka nieboszczyka Kaspra Butachowicza z Kamieńca”.

¹⁹⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 59v.

¹⁹⁶ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 60.

¹⁹⁷ *Ibidem*, k. 32v.

¹⁹⁸ BZNiO: sygn. 1731/II, s. 20, 57.

¹⁹⁹ BZNiO: sygn. 1731/II, s. 20, 25.

²⁰⁰ *Архив Юго-западной России*, s. 575.

²⁰¹ E. Tryjarski, *Katalogi alumnów*, s. 47.

92. Szymon **Carko**[...] [**Carkowicz**, inaczej **Zarugowicz**, **Dzarugowicz?**] († 9 lutego 1695): „Roku Pańskiego 1695 Lutego 9. Panu Bogu oddał duszę swą Szymon Carko [ciąg dalszy nazwiska nieczytelny] z Kamieńca Krancice [?]”²⁰²²⁰³.
93. **Carkowa** – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
94. Szymon **Cartumel** (**Kartumel**) – jego syn był chrzczony we Lwowie w 1687 roku²⁰⁴; był chrzestnym we Lwowie, między innymi w latach 1686²⁰⁵, 1699²⁰⁶ i 1700²⁰⁷.
- Daniel **Carukowicz** zob. **Zarugowicz**
95. Krzysztof **Cekielski** – otrzymał 6 talarów (Filibe, 28 listopada 1676).
96. **Charachasz** – wracał z wygnania wspomógł 2 talarami przez Jakuba Bohosowicza²⁰⁸; por. **Karakasz**.
- Jan **Chodzikiewicz** (**Chodzigiewicz**) zob. **Holubowicz**
- Chodzigiewiczówna** (**Chodzikówna**) zob. **Axentowiczowa**, **Bahdasarowiczowa**
97. **Chrzanowska** – wdowa (1676), otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); potem mieszcza stanisławowska²⁰⁹.
98. Mikołaj (Nigoł) **Chrzanowski** († przed 1690²¹⁰) – siostrzeniec Seweryna Chrzanowskiego, otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
99. Seweryn **Chrzanowski** – mieszkaniec miasta Brody (1690)²¹¹.
- W 1700 roku **Chrzanowski** o nieznanym imieniu miał dwa place w Kamieńcu przy ulicy Długiej Wałem²¹².
100. Iwanis **Chutłubejowicz** – mieszkaniec Brzeżan, ojciec Iwanisowiczów: Axenta Aleksandra, Bogdana i Mikołaja²¹³.
101. Rozalia [**Chutłubejowiczowa**] – żona Iwanisa, stanęła przed sądem konsystorskim we Lwowie w 1688 roku wezwana do zwrotu pieniędzy za zastawy pobrane przez jej zmarłego syna: „Jako ona te złotych dwieście, nieboszczykowi synowi swemu Bogdanowi, na wykupno teyto zastawy swoiey wyżey specyfikowaney, to iest Pasz-pahu abo Mazgapu [drogocenny czepiec] po Ormiensku rzeczonego, ze skrzynie Bractwa Michała Świętego Archaniola w Kamieńcu na samym wygnaniu wyliczywszy dała była y ieśliby też złotych dwieście przy tymże nieboszczyku synie swoim

²⁰² Może Kormilcze, folwark miasta Kamieńca.

²⁰³ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 50v.

²⁰⁴ Ibidem, k. 36v: „Roku Pańskiego 1687 dnia 30 Kwietnia [10 maja]. Ksiądz Onofry Aslanowicz P[ana] Szymona Cartu[mela?] z Kamieńca ochrzcił syna, któremu dał imię chrzczone i bierzmowane Wartan. Kumem był Pan Mikołaj Derwaskiewicz, a kumą była P[ani] Giertruda Bernatowa”.

²⁰⁵ Ibidem, k. 35.

²⁰⁶ Ibidem, k. 64v: „11 Maja [1699] Przewielebny ksiądz Gabriel Zachnowicz oficjał ochrzcił imieniem Katarzyna Magdalena dziecię Jakuba Matiasewicza i Zofii prawowitych małżonków. Nad świętym źródłem trzymali Symeon Cartumel i Katarzyna Matiasewicowa. Tąż i bierzmował”.

²⁰⁷ Ibidem, k. 66.

²⁰⁸ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 95v.

²⁰⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 24.

²¹⁰ Ibidem, k. 178v.

²¹¹ Ibidem, k. 178v.

²¹² *Архив Юго-западной России*, s. 580.

²¹³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 108.

na onczas zatrzymane bydź miały, niewiedziała, y po dziś dzień nie wie, y iako po śmierci tegoż syna swego, żadna ani od sukien, ani od żadnych innych rzeczy iego własnych successya, któreby się te złotych dwieście przy nieb[oszczy]ku zatrzymane, do skrzynki Bractwa Michała Świętego wypłacić mogły niepozostała²¹⁴. W 1688 roku ma w Kamieńcu „grunt goły” znajdujący się kiedyś między domami śp. Mikołaja Sahakowicza Mankulca i Kirkora Mitkiewicza Nalewajki²¹⁵.

Katarzyna **Cyranówna** zob. **Denioska**

102. **Czaykowska** – otrzymała 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

103. **Czaykowski (Czajkowski)** – w 1700 roku odnotowano pusty plac przy ulicy biegnącej od Bramy Ruskiej w stronę ormiańskiego kościoła, będący niegdyś własnością nieznanego z imienia Czajkowskiego, już wtedy zmarłego²¹⁶.

104. **Czerkiewowa** – z czterema innymi osobami (zapewne z rodziny, np. z dziećmi) wróciła z wygnania przez Bukareszt do Polski, wspomagana przez Jakuba Bohosowicza²¹⁷.

105. Mikołaj **Czoban** – w 1700 roku posiadał pusty plac w Kamieńcu przy ulicy Długiej Wałem²¹⁸.

106. **Czornuszówna** – wdowa, otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

107. **Czortanicha [Czortanowiczowa?]** – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

108. Kirkor **Czortanowicz** – ojciec Anny **Manugiewiczowej** (zob.).

Warteres **Dadumowicz** zob. **Tatumowicz**

109. Ulchatunka **Daminesztowa** – pochodziła z Seretu, mieszcza kamieniecka, potem stanisławowska, w 1695 roku sporządziła testament.

110. Stefan **Dawidowski** – w 1700 roku jako ławnik ormiański wszedł w skład komisji starościńskiej sprawdzającej stan nieruchomości w Kamieńcu po odzyskaniu miasta od Turków²¹⁹.

111. Katarzyna Cyranówna **Denioska** († 24 czerwca 1703) – we Lwowie „Panu Bogu w ręce oddała duszę Panna Katarzyna Denioska z Kamieńca Cyranówna. R[oku] 1703 24 Czerwca, w mieście jest pogrzebana²²⁰”.

Der Agopowa, Der Agopowicz zob. **Agopowa, Agopowicz**

112. Carko (Zarug) **Der Chaczadurowicz** – ojciec Krzysztofa²²¹.

113. Urszula **[Der Chaczadurowiczowa]** – żona Carka, córka Krzysztofa Abramowicza²²².

114. Krzysztof **[Der Chaczadurowicz]** – urodzony około 1670, syn Carka; alumn Papieńskiego Kolegium we Lwowie (1690)²²³.

Der Gabrielowicz zob. też **Babikowicz**

²¹⁴ Ibidem, k. 108-108v.

²¹⁵ Ibidem, k. 109.

²¹⁶ *Архив Юго-западной России*, s. 582.

²¹⁷ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 95v.

²¹⁸ *Архив Юго-западной России*, s. 580.

²¹⁹ *Ibidem*, s. 556.

²²⁰ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 52.

²²¹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 167.

²²² Ibidem.

²²³ Ibidem.

115. Gabriel **Dergabrielowicz** – syn ks. Gabriela i Anny z Kamieńca, kupiec, 29 marca 1702 roku otrzymał obywatelstwo lwowskie²²⁴.
116. Piotr **Dergabrielowicz** – ożenił się z Katarzyną Matiaszowiczówną we Lwowie: „Roku Pańskiego 1701 Grudnia 17. Po zapowiedziach trzech wielebny ksiądz Onofry Aslanowicz S[enior] Koś[ciola] L[wowskiego] Or[miańskiego] dał ślub w kościele Panu Piotro[w]i Dergabrielowiczowi z Kamieńca i Pannie Kata[rzynie] Łazarz[ównie] Matiaszowiczównie. Asystował P[an] Toros²²⁵”.
117. Szymon (Szymun) **Dergabrielowicz** († 20 kwietnia 1685) – syn Gabriela (Awedyka), księdza w Kamieńcu, wychowanek Papieskiego Kolegium teatynów, ksiądz; podczas okupacji tureckiej Kamieńca sprawował opiekę duszpasterską nad katolikami obrządku ormiańskiego i łacińskiego²²⁶; w 1681 roku zamówił masztec u stanisławowskiego kopisty Chaczadura, syna Jakuba z Kamieńca (obecnie w zbiorach FKIDOP); „R[oku] P[ਾਂskiego] 1685 dnia 20 Kwietnia. Ksiądz Szymon Dergabrielowicz oddał duszę Panu Bogu w [słowo niewidoczne] w mieście Kamienieckim²²⁷”.
118. Jakub **Der Kirkorowicz** – otrzymał 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
119. Michał (Michno) **Der Michalowicz** († 12 stycznia 1683²²⁸) – na chrzcie otrzymał imię Jakub, które podczas święceń kapłańskich (1654) zmieniono na Michał²²⁹; wspomniany przez o. Alojzego Pidou, który poznał go w Kamieńcu w 1669 roku: „człowiek rozumny, umie trochę po łacinie, przyjaciel kart i zabaw, który teraz jeszcze trzyma otwartą karczmę we własnym domu, tuż obok wzmiankowanego kościoła św. Mikołaja, ku zgorszeniu całego miasta, podstępny nieco i przebiegły i, jak wieść niesie, pragnie po śmierci ks. Niersesa ubiegać się o godność oficjała²³⁰”. Był w Kamieńcu podczas rozdysponowywania pieniędzy i zastawów – dostał wtedy kilim (Kamieniec, 9 sierpnia 1672) – i podczas sporządzania dorocznego bilansu finansowego Kościoła kamienieckiego (Kamieniec, 14 lipca 1673); jeden z trzech księży, którzy w Filibe byli świadkami rozdzielania zastawów (jako „oficjał”) (Filibe, 28 listopada 1676) i sam też wziął zastaw (złoty łańcuch), który spieniężył, a pieniądze wydał w Filibe²³¹. Bractwo św. Michała powierzyło mu też swój kandydat: „od Turków turbowany [był] o tę skrzynkę, z udania iakiegoś Ormieni na kamienieckiego, na uwolnienie swoje z tego kłopotu, wydał lewkowych szesnaście²³²; zawartość tej skrzynki stanowiły: „korona złota z kamieniami prostemi i perłami, pas srebrny złocisty z turkusami, sztuczek złotych 5 rubinkami sadzone, 4 pierścionki złote, 1 sznur pereł na opasanie ze dwoma pierścionkami złotemi, 3 łyżki srebrne, kufel srebrny i manelliczka złota”, do tego dokumenty finansowe warte

²²⁴ *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 354.

²²⁵ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 44. Żona zmarła w 1704 roku, k. 52.

²²⁶ G. Petrowicz, *L'Unione degli armeni di Polonia con la Santa Sede (1626-1686)*, Roma 1950, *Orientalia Christiana Analecta*, 135, s. 305.

²²⁷ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 49v.

²²⁸ *Ibidem*, k. 49.

²²⁹ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 15.

²³⁰ *Ibidem*.

²³¹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 14.

²³² *Ibidem*.

1900 złotych polskich²³³; jesienią 1678 roku był we Lwowie²³⁴ i tu też zaciągnął dług w wysokości 122 złotych²³⁵.

120. Zofia [**Der Michalowiczowa**] – prawdopodobnie córka Katarzyny (która zmarła we Lwowie 15 lutego 1695 roku jako teściowa ks. Michała z Kamieńca²³⁶); żona ks. Michała, „popadia”; wzmiankowana jako teściowa Grzegorza Głowackiego, jako wdowa wezwana przed sądem konsystorskim we Lwowie do zwrotu większości długów swojego męża – pozostała część została umorzona z racji „sieroctwa”²³⁷; złoty łańcuch, którego równowartości w gotówce domagali się prowizorowe kamienieckiego bractwa św. Michała, pochodził z posagu zmarłej Rozalii Łukaszewiczowej, jej też już nieżyjący mąż Toros Łukaszewicz zastawił go w bractwie kamienieckim „jeszcze przed tureczyzną”, Der Michalowiczowa ze sprzedaży łańcucha „w Filibiey skoczyła” i miała oddać pieniądze, a resztę przekazać sierocie Helenie Łukaszewiczówny, córce Rozalii²³⁸; sprawa ciągnęła się co najmniej pięć lat. Por. Michnowa.
121. [**Der Michalowiczówna**] zob. **Głowacka**
122. Grzegorz **Dersabiedowicz** – ksiądz, w 1700 roku miał dom w Kamieńcu przy ulicy biegnącej od Bramy Ruskiej w stronę ormiańskiego kościoła: „dom budowany jegomości xiedza Grzegorza Doresabliewicza [sic!], wikarego kościoła ormiańskiego, izba z alkierzem, z kuchnią, z sienią, cała zupełnie”²³⁹; w 1712 roku w Kamieńcu był chrzestnym²⁴⁰.

Dersimonowicz, Derszymonowicz por. Szymonowicz

123. Chaczko [Krzysztof **Dersimonowicz (Derszymonowicz)**] – jego córka chrzczona była we Lwowie: „R[oku] P[ਾਂskiego] 1671 dnia 21 [31] Stycznia. Pana Chaczka kamienieczanina, syna Der Simona, [córka była chrzczona]. [Chaczko] pojął [za żonę] córkę Greska Tebinki [która] urodziła dziewczynkę, której dano imię Anna, a także Petrolena [Petronela]. Kumami byli: najpierw pan marszałek nadworny pan [Mikołaj Hieronim] Sieniawski, a także córka pana Janczewskiego Szimunowicowa. Der Pawel ochrzcił w kościele”²⁴¹.
124. **Donig** – przed 1700 rokiem właściciel nieruchomości w Kamieńcu przy ulicy Długiej Wałem: „plac z domkiem budowany, z alkierzem i ogrodem, niegdyś sławetnego Donika, teraz successorów jego”²⁴².
125. **Donigowa** – razem z córkami otrzymała 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
126. Theodor **Donigowicz** – otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); w 1686 roku we Lwowie była chrzczona prawdopodobnie jego córka; chrzestną była Gertruda Isajowiczowa²⁴³.

²³³ Ibidem, k. 31v.

²³⁴ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 21v.

²³⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 14.

²³⁶ BMW: sygn. 440, *Metryka*, nr karty brak.

²³⁷ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 14.

²³⁸ Ibidem, k. 183.

²³⁹ *Архив Юго-западной России*, s. 583.

²⁴⁰ FKIDOP: sygn. 9/24, *Liber secundus*, s. 12.

²⁴¹ Ibidem.

²⁴² *Архив Юго-западной России*, s. 579.

²⁴³ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 35v.

127. Abraham (Abram) **Donigowicz (Donikiewicz)** – w 1685 roku wioził wyzinę do Lwowa przez Stanisławów²⁴⁴; członek bractwa św. Michała, mieszkaniec Lwowa²⁴⁵.
128. [**Donigowiczówny**] – córki Donigowej, razem z matką otrzymały 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
129. Stefan (Stepan) **Dryngacz (Dryngaczyk)** († przed 1687)²⁴⁶.
130. Rozalia [**Dryngaczowa, Dryngarczykowa**] – żona Stefana (Stepana)²⁴⁷; otrzymała 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
131. Krzysztof Warterys[owicz] **Dryngaczowicz (Dryngaczyk)** († przed 1682) – pierwszy mąż Zofii Hanesowiczowej²⁴⁸; członek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673), przechowywał zastaw kościelny w 1673 roku: 3 sztuki i 12 grzywnien zlewanego srebra, wartości 50 talarów²⁴⁹.
132. Zofia z Hanesowiczów [**Dryngarczykowa, 2v. Balewiczowa**] – żona Krzysztofa Dryngarczyka i Szymona Balewicza²⁵⁰, matka Baltazara Szymonowicza²⁵¹.
133. Horpyna Piotrówna **Dydranowa** – otrzymała 3 musułbasy (Kamieniec, 7 stycznia 1673), 3 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676); prawdopodobnie to ona zmarła w 1701 roku we Lwowie²⁵².
134. **Dzarugowa [Zarugowa]** – wdowa, otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
135. Krzysztof **Dziudziu** – otrzymał 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
136. Mikołaj (Nigol) **Embejowicz** – otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

Emirowicz por. Amirowicz

137. Asłan Zachariasz **Emirowicz (Amirowicz)** († około 1674/1675) – mieszkaniec Brodów; dla zakładników lwowskich pozostających w Kamieńcu pożyczył 200 talarów lewkowych od Zuzanny z Awedykowiczów Pirumowiczowej, wdowy po lwowskim Ormianinie Mikołaju Pirumowiczu. Weksle (membrany) wziął ze sobą, gdy Ormianie zostali wygnani przez Turków z Kamieńca „y prętko potym w Wołoszech zabity jest”²⁵³.

Awak Emirowicz zob. Amira

138. Zofia [**Emirowiczowa**] – żona Asłana Zachariasza, córka Jakuba Pirumowicza, matka Marianny, żony Axenta Milkiewicza, i Anny, mniszki; mieszkała we Lwowie z zięciem; po zmarłym mężu posiadała kamienicę w Brodach, którą zapisała na budowę kościoła ormiańskiego w tym mieście (1689): „w najobszerniejszej i najpełniejszej z mocy prawa formie darowizny, odstąpienia i zrzeczenia się; z takim jednak jedynym zastrzeżeniem, że kiedy kościół ten, z Bożą pomocą, i po życli-

²⁴⁴ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 348.

²⁴⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 43v.

²⁴⁶ Ibidem, k. 90v.

²⁴⁷ Ibidem, k. 90v.

²⁴⁸ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 161-163.

²⁴⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 172v.

²⁵⁰ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 161-163.

²⁵¹ *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 343.

²⁵² BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 51v: „R[oku] P[łańskiego] 1701 12 Grudnia Panu Bogu oddała duszę Pani Horpina z Kamieńca siostra P[ana] Piotrowicza w szpitalu”.

²⁵³ CDIAU: f. 52, op. 2, spr. 531, *Iudicium Necessarium Armenorum Leopoliensium Ban-nitum*, s. 1540, 1569.

wej zgodzie i zatwierdzeniu przez Najświętszy Królewski Majestat, pana naszego najlaskawszego, zostanie wzniesiony, ufundowany i postawiony, każdy proboszcz ormiański wyznaczony dla tego miejsca przez nas, jako miejscowego biskupa ordynariusza, z rocznego dochodu ze wspomnianych pomieszczeń sklepionych, tak górnych, jak i dolnych, który to dochód na swój użytek i na swoją korzyść będzie obracał, będzie zobowiązany na zawsze, czy ten dochód będzie dlań wystarczający, czy nie, czytać corocznie 12 mszy za zmarłych fundatorów, oraz w nabożeństwie wspominać o żyjących [fundatorach], którzy osobno na liście dobroczyńców powinni być zapisani²⁵⁴.

139. Anna (Maura) **Emirowiczówna** – córka Asłana Zachariasza i Zofii, siostra Marianny Milkiewiczowej, mniszka; wstąpiła do klasztoru lwowskiego benedyktynek ormiańskich (obłóczyny w 1692, nowicjat, profesja w 1693), przyjąwszy imię Maura²⁵⁵.

Marianna [**Emirowiczówna**] zob. **Milkiewiczowa**

Gabrielowicz zob. **Babikowicz**

140. Aksent **Gazkowicz** – jego córka była chrzczona we Lwowie w 1692 roku²⁵⁶.
 141. [**Głowacka**] – żona Jana; otrzymała 3 musułbasy (Kamieniec, 9 sierpnia 1672).
 142. [**Głowacka**] – córka księdza Michała Der Michałowicza i Zofii, żona Grzegorza Głowackiego²⁵⁷.

Katarzyna **Głowacka** zob. **Butachowiczowa**

143. Grzegorz (Kirkor) **Głowacki** († 13 września 1704²⁵⁸) – kupiec, wyjechał z Filibe przez Bukareszt i Bystrzycę do Lwowa w grupie kilku osób, w tym żony Kaspra Butachowicza²⁵⁹; jesienią 1677 roku był już we Lwowie, gdzie urodziła mu się córka Halka, której chrzestnym był diakon Jakub Warteresowicz²⁶⁰; 13 listopada 1692 roku otrzymał obywatelstwo lwowskie²⁶¹; zmarł we Lwowie.

Głowaccy mieli w Kamieńcu kram „ciemny” pod ratuszem (w 1700 opuszczony). Był też „Dom budowany, izba i izdebka, ex opposito wierzchni sklep murowany pana Głowackiego; chałupka ex opposito z ogrodem” przy ulicy biegnącej od bramy Ruskiej w stronę ormiańskiego kościoła²⁶².

²⁵⁴ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 158v-160 (tłumaczenie z języka łacińskiego).

²⁵⁵ S. Barącz, *Żywoty*, s. 419, 429.

²⁵⁶ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 56v: „9 Stycznia [1692]. Wielebny ksiądz Grzegorz Jakubowicz ochrzcił imieniem Zofia dziecię Aksenta Gazkowicza z Kamieńca [i] [imię żony nie podane] prawowitych małżonków. Nad świętym źródłem trzymali Szymon Krymczak i Łukaszowa Jolczunowa. Taż i bierzmował”.

²⁵⁷ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 46.

²⁵⁸ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 52: „Panu Bogu oddał duszę P[an] Grzegorz Głowacki Września 13 [o] godzinie 13 na wielkim zegarze”.

²⁵⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 59v.

²⁶⁰ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 20v: „Roku 1677, dnia 28 października [7 listopada] [była chrzczona] córka, [która] urodziła się panu Kirkorowi Głowackiemu, na imię Halka, kumem był Agop diakon, syn Warteresa z Kamieńca. Der Pawel ochrzcił w domu”.

²⁶¹ *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 339.

²⁶² *Архив Юго-западной России*, s. 566, 582.

144. Grzegorz Jakub **Gogczewicz (Gokczewicz)** – urodzony około 1600 roku; oficjał (dziekan); w 1664 roku w Kamieńcu chrzczył Hołuba Hołubowicza²⁶³; w 1669 roku widział go w Kamieńcu o. Pidou i tak scharakteryzował: „wzrostu wielkiego, lat około 65 mający, pierwszy między wszystkimi pod względem wzorowego życia, ale słabowity, prawie ciągle na zdrowiu zapada”²⁶⁴; przed wyjazdem z Kamieńca otrzymał 4 buntury safianu (Kamieniec, 9 sierpnia 1672); brał udział w sporządzeniu bilansu finansowego Kościoła kamienieckiego 14 lipca 1673 roku²⁶⁵; na wygnaniu w Sozopolu na przełomie lat 1674 i 1675 odprawił egzekwie, prawdopodobnie za zmarłego Kuryłę Milkiewicza²⁶⁶, za co otrzymał 4 talary; w 1700 roku w Kamieńcu znajdował się pusty plac: „murem okrążony jegomości xiedza Grzegorza, officjała ormiańskiego przy ulicy biegnącej od bramy Ruskiej w stronę ormiańskiego kościoła”²⁶⁷.
145. [Iwazkowiczówna **Gogczewiczówna**] – córka Iwazska Gogczewicza; otrzymała 2 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676).
146. Awakowiczówna **Grzybowska** († przed 1704) – siostra Róży Hołubowiczowej.
147. Zachariasz **Grzybowski** († przed 1686) – szwagier ks. Zachariasza Zachariaszewicza wydelegowany z Filibe do Kamieńca dla odzyskania wartościowych klejnotów²⁶⁸. W 1700 roku w Kamieńcu odnotowano wśród kramów ciemnych pod ratuszem: „Sklep przedtem pana Grzybowskiego, ad praesens imé pana [Daniela?] Zarub[g]owicza, drzwi i okienice żelazne”²⁶⁹.
148. Mikołaj **Hanesowicz** – członek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673).
- Zofia **Hanesowiczówna** zob. **Dryngaczykowa**
149. Zachariasz Owaniszewicz **Harburasz (Harburaszowicz)** – kuśnierz, chrzestny we Lwowie w 1675 roku i 1686 roku²⁷⁰, rekomendowany do lwowskiego prawa miejskiego przez starszych nacji ormiańskiej (1685)²⁷¹, 29 kwietnia 1686 roku otrzymał obywatelstwo lwowskie²⁷².
150. [Marianna (?) **Harburaszowa**] – żona Zachariasza, chrzestna we Lwowie między innymi w latach 1684, 1685 i 1688²⁷³.
- Rozalia Owaniszewiczówna **Harburaszówna** zob. **Łukaszewiczowa**
151. Róża **Hodowańcówna** – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

²⁶³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 116.

²⁶⁴ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 15.

²⁶⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 171v.

²⁶⁶ Ibidem, k. 173.

²⁶⁷ *Архив Юго-западной России*, s. 583.

²⁶⁸ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 54v.

²⁶⁹ *Архив Юго-западной России*, s. 566.

²⁷⁰ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 20v: „Roku Pańskiego 1654 dnia 25 grudnia [4 stycznia 1675]. Ksiądz Paweł ochrzcił córę Minasa łuczніка. Dał [imię] Anna chrzczone. Kumem był P[an] Zachariasz Harbu[rasz] z Kamieńca”, a także k. 34.

²⁷¹ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1723/II, *Protocollon spraw*, k. 115.

²⁷² *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 328; LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1723/II, *Protocollon spraw*, k. 36-37v, 115.

²⁷³ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 32: „Roku Pańskiego 1684 Dnia 15 [25] Listopada. Ksiądz Mikołaj Jakubowicz ochrzcił córkę Pana Bogdana Szewca. Dał imię Anna. Kumem był Pan Nerses Złotnik, kumą Pani Zachariaszowa Harburaszowiczowa”, także k. 34 i k. 37v.

152. Chodzik **Holubowicz** († przed 1686) – ojciec Jana Chodzikiwicza Hołubowicza i Justyny Axentowiczowej (zob.); starszy nacji ormiańskiej w Kamieńcu, przysięgły prawa ormiańskiego, ekonom kamienieckiego Kościoła²⁷⁴; ofiarodawca pary „chorągwi małych Adamaszkowych Kaczurowych” do kościoła kamienieckiego²⁷⁵; przed opuszczaniem Kamieńca dano mu w zastaw 2 bunty safianu (Kamieniec, 9 sierpnia 1672) i później 18 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676)²⁷⁶; we Lwowie w 1679 roku domagał się przed starszymi nacji – niesłusznie, jak twierdzili – zwrotu 500 talarów lewkowych²⁷⁷; w 1682 roku przekazał starszym „kwit” „ratione pretensyi ktore miał do Ich MM PP. Radnych Względem długu po N[ie]b[oszczy]ku X[ię]dzu Pirumowiczu Arcybiskupie Tatiewskim”²⁷⁸; w 1700 roku stwierdzono w Kamieńcu, że w pobliżu ratusza w Rynku Polskim była: „Kamieniczka Chodzikoska nazwana, pusta, do tej kamieniczki należący sklep dolny murowany”²⁷⁹.
153. Hołub **Holubowicz** – urodzony w 1664 roku w Kamieńcu; syn Tomasza Nerses[owicza] i Heleny; w 1688 roku przyjęty do Papieskiego Kolegium we Lwowie²⁸⁰.
154. Jan Chodzikiwicz (Chodzigiewicz) **Holubowicz** – syn Chodzika Hołubowicza; z Szopolu wrócił do Kamieńca, nie wiadomo tylko, czy na stałe²⁸¹. Chodzikiwiczowie przed 1700 rokiem mieli kamieniczkę w Kamieńcu w pobliżu ratusza polskiego, przy Rynku, do której należał murowany sklep²⁸².
155. Łukasz Krzysztof[owicz] **Holubowicz** († przed 1686) – wójt kamieniecki²⁸³.
156. Nerses **Holubowicz** (1582-1669/1672) – syn Hołuba, wójt kamienieckiego, ksiądz, za młodu kopista, potem awakerec kamieniecki, posiadacz biblioteki; po unii Ormian z Kościołem katolickim nie celebrował i nie przystępował do sakramentów; o Pidou scharakteryzował go w 1669 roku jako wdowca, „który dziś dość przychylności dla rzymskiego kościoła okazuje, ale dla zgrzybiałego wieku, małego przytem będąc serca, żadnego nie ma znaczenia; od dawna już mszy nie odprawia”²⁸⁴; jego potomstwo (Nersesowiczowie) otrzymało 3 talary jałmużny (Kamieniec, 9 sierpnia 1672), córki pobrały 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); w 1700 roku w Kamieńcu był przy ulicy Długiej Wałem „domek budowany, spustoszały, niegdyś xiędza Nersesa, kapelana ormiańskiego, teraz sukcesorów jego”²⁸⁵.
157. Tomasz Nerses[owicz] **Holubowicz** († przed 1688) – syn Nersesa, mąż Heleny Serhyjówny²⁸⁶; ksiądz, awakerec kamieniecki (1672), „prowadzący ze wszystkich [księży w Kamieńcu] żywot najgorszy, ztąd też najwięcej od ludu nieulubiany”²⁸⁷.

²⁷⁴ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 171v-172v.

²⁷⁵ Ibidem, k. 44v.

²⁷⁶ Ibidem, k. 175v-176.

²⁷⁷ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1723/II, *Protocollon spraw*, k. 89v.

²⁷⁸ Ibidem, k. 102v.

²⁷⁹ *Архив Юго-западной России*, s. 565.

²⁸⁰ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 116.

²⁸¹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollon spraw*, k. 55.

²⁸² *Архив Юго-западной России*, s. 565.

²⁸³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 54v-55.

²⁸⁴ [A. M. Pidou], *Krótka wiadomość*, s. 14-15, 74-75; BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 173.

²⁸⁵ *Архив Юго-западной России*, s. 579.

²⁸⁶ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 116.

²⁸⁷ [A. M. Pidou], *Krótka wiadomość*, s. 14-15.

158. Helena Serhyjówna **Holubowiczowa** – żona Tomasza Nerses[owicza]²⁸⁸.
159. Róża Awakowiczówna [**Holubowiczowa**] († 3 lipca 1704²⁸⁹) – siostra Grzybowskiej; żona Łukasza Krzysztofa; nie wyjechała z Kamieńca wraz z innymi, we Lwowie była, już jako wdowa, w 1686 roku²⁹⁰ i tam zmarła.
160. Jan **Hryckiewicz** – w 1686 roku we Lwowie chrzczona była jego córka²⁹¹.
161. Zachariasz **Hryckiewicz** – odnotowany w 1700 roku jako właściciel pustego placu i domu w Kamieńcu przy ulicy biegnącej od Ruskiej Bramy do kościoła ormiańskiego: „dom budowany [...], izba z alkierzem, sklep murowany wierzchni”²⁹².
162. Benard (Bernat) **Isajowicz (Isajewicz)** – kupiec, członek Rady Czterdziestu Mężów; powierzono mu zastaw kościelny – 3 sztuki zlewanego srebra wartości 50 talarów (Kamieniec, 14 lipca 1673). Prowizor kamienieckiego bractwa św. Michała²⁹³ i obywatel lwowski (17 maja 1684)²⁹⁴; był chrzestnym we Lwowie w 1685 roku²⁹⁵; na jego zamówienie przed 1690 rokiem młody wówczas Stefan Roszka w siedmiogrodzkim mieście Gyergyószentmiklós (przez Ormian polskich zwanym Dźurdziowem, dziś: Gheorgheni) skopiował modlitewnik²⁹⁶; w 1700 roku jako wójt ormiański wszedł w skład komisji starościńskiej sprawdzającej stan nieruchomości w Kamieńcu po odzyskaniu miasta od Turków; miał plac pod zastaw przy ulicy Długiej Wałem: „niegdyś Iana Gocherzyńskiego plac pusty, na którym sobie prętdentit summę jegomość pan Bernat Isaiewicz”²⁹⁷; prawdopodobnie tenże Bernat, wójt ormiański, był też właścicielem kramu pod ratuszem „bez drzwi i okien”²⁹⁸.
163. Gertruda **Isajowiczowa (Isajewiczowa)** (ok. 1651 – 1 kwietnia 1727) – córka Zaruga Axentowicza, żona Bernarda Isajowicza; prawdopodobnie ta sama Benardowa (Bernatowa) z Kamieńca była ofiarodawczynią obrusu i gremiału adamaszkowego dla kościoła w Stanisławowie w 1682 roku²⁹⁹; we Lwowie była wielokrotnie proszona na matkę chrzestną, jak na przykład w 1686 roku³⁰⁰; tak scharakteryzował ją ks. Stefan Stefanowicz Roszka w stanisławowskiej księdze zmarłych: „Dnia 1 kwietnia [1727]. Pani Gertruda, żona pana Bernardyna Isajowicza i córka hodży

²⁸⁸ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 116.

²⁸⁹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 52: „Panu Bogu oddała duszę Pani Ruza z Kamieńca, rodzona siostra nieboszczki Pani Grzybowski[ej]. Małżonką była P[ana] Łukasza Exempena wójta kamienieckiego. Roku Pańskiego 1704 3 Lipca we czwartek o godzinie 15”.

²⁹⁰ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 54v-55.

²⁹¹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 34.

²⁹² *Архив Юго-западной России*, s. 582.

²⁹³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 32.

²⁹⁴ *Ibidem*, k. 23v; *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 325.

²⁹⁵ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 34: „Roku Pańskiego 1686 21 [31] Marca. Książd Mikołaj Deragopowicz ochrzcił córkę P[ana] Jana Hryckiewicza z Kamieńca. Dał imię Zuzanna. Kumem był P[an] Michał Głowacki, kumą była P[ani] Marianna Szymunowiczowa”.

²⁹⁶ FKIDOP: sygn. 10/85, *Молитвенник* (Modlitewnik).

²⁹⁷ *Архив Юго-западной России*, s. 556, 579.

²⁹⁸ *Ibidem*, s. 566.

²⁹⁹ FKIDOP: sygn. 18/226, *Inwentarz i księga wydatków*, b. n. s.

³⁰⁰ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 34: „Roku Pańskiego 1686 Lutego 20 [2 marca]. Książd Mikołaj Deragopowicz ochrzcił córkę Pana Jana złotnika. Dał imię Fruzina. Kumem był Pan Nerses, kumą była P[ani] Giertruda Bernatowa”.

Dzaruga z [rodu] Axenta, moja ciocia ze strony matki, około 76 lat. Przyjęła ostatnią Komunię we wspólnocie Świętej Matki Kościoła, oddała duszę Bogu. Ciało zaś zostało pochowane 3 dnia kwietnia w kościele przy kolumnie przed kaplicą. Wielokrotnie spowiadała się wielce czcigodnemu der Jakobowi [Warteresowiczowi] – penitencjariuszowi, a sakramenty – Komunię Świętą i ostatnie namaszczenie przyjęła z moich rąk. Była ona prawdziwą pustelniczką, choć mieszkała w mieście. Kochała biednych aż do tego stopnia, że nie było dnia, żeby im nie rozdawała chleba. Oddała kościołowi wiele odzienia i ozdób, bardzo często odwiedzała chorych i troszczyła się o nich. Kochała Kościół bardziej niż ja mówię, lubiła modlić się i nawet nocą wznosiła [modlitwę]. Uważając za dzieci chrztu wszystkich mieszkańców miasta troszczyła się o pięciuset lub sześciuset [z nich] pozostających z czasów wojen. Godziła walczących, a o pozostałych [zasługach] powinienem skromnie przemilczeć, ponieważ była mi ciotką³⁰¹.

164. Axent Aleksander **Iwanisowicz** – jeden z trzech synów Iwanisa Chutłubejowicza i Rozalii³⁰².
165. Bogdan **Iwanisowicz** († przed 1688) – jeden z trzech synów Iwanisa Chutłubejowicza i Rozalii; mieszkaniec Brzeżan³⁰³.
166. Mikołaj **Iwanisowicz** – jeden z trzech synów Iwanisa Chutłubejowicza i Rozalii; mieszkaniec Lwowa (1688)³⁰⁴.
167. Łukasz **Jaghczunowic** – w 1678 roku we Lwowie chrzczona była jego córka: „Roku 1678, dnia 4 [14] września. Urodziła się córka świętej pamięci panu Łukaszowi Jaghczunowiczowi z Kamieńca. Imię jej Margareta [Jołunowiczowna]. Kumem był Mirak ze szpitala. Der Mikajel ochrzcił ją w domu³⁰⁵”.
168. Szymon **Jahudi** – jego córki były chrzczone we Lwowie w 1685 i 1695 roku³⁰⁶.
169. **Jakub** – biedak kamieniecki³⁰⁷.
170. [**Jakubowa**] – żona księdza Jakuba; otrzymała 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
171. **Jakubowa** – zapisała część z 3000 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); ofiarodawczyni pary koron na obraz Matki Bożej lub Chrystusa „na Axamicie czerwonym, Ferytami y Perłami sadzoną” (Filibe, 28 listopada 1676).

³⁰¹ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 23.

³⁰² BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 43v, 108.

³⁰³ Ibidem.

³⁰⁴ Ibidem.

³⁰⁵ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 27v.

³⁰⁶ Ibidem, k. 33: „Roku Pańskiego 1685 dnia 20 [30] Czerwca. Ksiądz Stefan Balicki ochrzcił córkę P[ana] Szymona Jahudi z Kamieńca. Dał imię chrzczone Marianna, bierz-mowane Anna. Kumem był P[an] Bernat Isaiowicz z Kamieńca, a kumą była P[ani] Zachariaszowa z Ukraincowa”, k. 42v. „Roku Pańskiego 1695. Stycznia 21[31]. Ksiądz Dnofry Astanowicz ochrzcił córkę P[lanc] Szymona Jahudy z Kamieńca. Dał imię chszczone Anna, a bierz-mowane Magdalena. Kumem był P[an] Jan Steckiewicz, kumą P[ani] Gabriellowa Kopcowa”.

³⁰⁷ Ibidem, k. 57v: „27 Grudnia [1692]. Wielebny ksiądz Krzysztof Jakubowicz ochrzcił Jakuba dziecię Jana Łuczniaka i N prawowitych małżonków. Nad świętym źródłem trzymali Jakub, biedak kamieniecki. Tegoż i bierz-mował”.

172. Bogdan (Aswadur) **Jakubowicz** – szwagier Jakuba Bohosowicza³⁰⁸, mieszczanin stanisławowski³⁰⁹, wicemarszałek Rady Czterdziestu Mężów (1682) w Stanisławowie³¹⁰.
173. Krzysztof **Jakubowicz** – kuśnierz, 2 kwietnia 1696 roku otrzymał obywatelstwo lwowskie³¹¹.
174. Mikołaj **Jakubowicz** († przed 1673) – w 1672 roku gmina ormiańska w Kamieńcu dysponowała jego pieniędzmi³¹².
175. Zachariasz **Jakubowicz** († przed 1690) – starszy nacji ormiańskiej w Kamieńcu, jeden z wykonawców („executorów”) testamentu Zachariasza Krzysztofowicza Beznosego (Kamieniec, 7 stycznia 1673); przysięgły prawa ormiańskiego (Kamieniec, 14 lipca 1673).
176. Izabella Torosówna [**Jakubowiczowa**] – żona Zachariasza Jakubowicza³¹³.
177. **Jalinisza** – otrzymała 10 musułbasów (Kamieniec, 9 sierpnia 1672).
178. Stefan **Jalinowicz** – urodzony około 1653 roku; przyjęty do Papieskiego Kolegium we Lwowie w 1668 roku („dobrej budowy, z doskonałym głosem, a słabych zdolności, zna także nieco ormiański śpiew kościelny, [...] 1669 r., gdy proboszcz ormiański z Zamościa prosił o kleryka dla swego kościoła, tamże posłany został, niewielkie dla kolegium rokując o sobie nadzieje”³¹⁴).
179. Jan **Jandenska** (Jandenko; być może przydomek Jana Mikołajewicza) – kuśnierz; w 1690 roku we Lwowie chrzczona była jego córka: „Roku Pańskiego 1690 Stycznia 18 [28]. Ksiądz Onofry Asłanowicz w kościele ochrzcił córkę P[ana] Jana Kuśnierza z Kamieńca Jandenska. Imię chrzczone dał Marcella, a bierzmowane Elżbieta. Kumem był P[an] Mikołaj Gabriel Rabczka, a kumą była Panna Katarzyna Księżdówna Paulówna”³¹⁵.
180. Jakub **Janowicz** – urodzony około 1643 roku, zalecony przez gminę ormiańską Kamieńca teatynom jako już żonaty, przyjęty został do Papieskiego Kolegium we Lwowie 6 września 1668 roku, duszpasterzował potem w Kamieńcu jako kaznodzieja³¹⁶.
181. **Jaszewicz** – wójt ormiański, miał nieruchomość przy ulicy Długiej Wałem w Kamieńcu, odnotowaną w 1700 roku podczas lustracji: „rezydencja, dom, budowany z izbami porządnymi, z sklepem murowanym wierzchnim i piwnica, ogrodem i sadem, pana Jaszewicza, wójta natenczas ormiańskiego”³¹⁷.
182. **Jędrzej** – dzwonnik, otrzymał 3 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676).
183. **Jurko** – kuśnierz, otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
- Zofia **Juškiewiczówna** zob. **Krzysztofowiczowa Beznosina**

³⁰⁸ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 65.

³⁰⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 24.

³¹⁰ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 39.

³¹¹ *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 345-346.

³¹² BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 72v.

³¹³ *Ibidem*, k. 165.

³¹⁴ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 110.

³¹⁵ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 41.

³¹⁶ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 105-110.

³¹⁷ *Архив Юго-западной России*, s. 578.

184. Mikołaj **Kapacz** – urodzony w roku 1686, przyjęty do Papieskiego Kolegium we Lwowie 18 września 1697 roku, uczył się tam do 1699 roku³¹⁸.
185. Zachariasz **Kapacz** – urodzony w roku 1684, przyjęty do Papieskiego Kolegium we Lwowie 9 marca 1697 roku, uczył się tam do 1699 roku³¹⁹.
186. [**Kapaczyk**] – syn Kapaczyka; w 1672 roku w Kamieńcu otrzymał „na Cyrulika Jałmożnę, [talarów] Lewkowych Dwanaście”³²⁰; nie wiadomo, po co była tak duża suma „na cyrulika”, być może zapis ten jest szyfrowany.
187. Jan **Kapaczyk (Kapacz, Kopacz)** – otrzymał: 2 bunty safianu oraz 14,5 talarów „na wykupno z więzienia Paszy” (Kamieniec, 9 sierpnia 1672); 18 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); od 1678 roku był we Lwowie³²¹; w latach 1678, 1685 i 1688 we Lwowie chrzczeni byli jego synowie; chrzestnymi byli: w 1678 – Mikajel Głowacki, w 1685 roku – Bernard Isajowicz i Marianna Harburoszowa³²²; w 1689 roku we Lwowie w jego obecności jako „przyjaciela”, czyli opiekuna, stanęła przed sądem konsystorskim Zofia Kirkorowa Karakasowa³²³.
188. Anna **Kapaczykówna** – wdowa po Augustynie (Axencie), siostra Jana Kapaczyka; została w Kamieńcu jakiś czas po opuszczeniu miasta przez innych Ormian³²⁴.
189. Krzysztof **Karakasz** – otrzymał 3 bunty safianu (Kamieniec, 9 sierpnia 1672) i 18 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
190. Mikołaj (Nigoł) **Karakasz** – otrzymał 18 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
191. Zofia Kirkorowa (Grzegorzowa) **Karakaszowa** († po 1702³²⁵) – matka Marianny i Heleny; dała Mariannie w posagu między innymi gotówkę: „Przytym według możności mojej Macierzyńskiej y według przepomnożenia mego, iako tych którzyśmy potracili ledwo niewszysko, będąc przez Nieprzyjaciela Krzyża Świętego, zwłasnych dóbr Wygnańcami, ofiaruję to iest na własnych dobrach Oyczyzny swojej, iezeli Pan Bog przywróci kiedyżkolwiek Kamieniec, summę za Posag za Córka moią złotych Trzysta Polskich, iako wtenczas Moneta bedzie chodzić”³²⁶; w 1689 roku we Lwowie przed sądem konsystorskim toczyła spór z Bogdanem Łukaszewiczem ze Złoczowa o zaręczyny zerwane przez Mariannę; wśród wielu zarzutów pod adresem niedosłego zięcia był i taki, że pan Bogdan przywiózł ze sobą do Lwowa „Turkinę”, „którą nie zaraz praesentował wdomu moim, ale za wielką y częstą

³¹⁸ E. Tryjarski, *Katalogi alumnów*, s. 50-51.

³¹⁹ *Ibidem*.

³²⁰ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 173.

³²¹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 21: „Urodził się panu Janowi Kapaczczikowi syn Karbus, pan Mikajel Głowacki był kumem. Der Zakaria ochrzcił w domu”.

³²² *Ibidem*, k. 34: „Roku Pańskiego 1685 Grudnia 21 [31]. Ksiądz Mikołaj Deragopowicz ochrzcił syna P[ana] Jana Kopacza. Dał imię chrzczone Zachariasz. Kumem był P[an] Bernat Isajewicz, kumą była P[ani] Marianna Harburoszowa”, oraz k. 40.

³²³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 188v.

³²⁴ *Ibidem*, k. 55.

³²⁵ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 45v: „1702 [miesiąc niewidoczny] 27. Ksiądz Onofry Aslanowicz senior K[ościoła] L[wowskiego] O[rmiańskiego] ochrzcił córkę Krzysztofa z Persji. Imię małżonki Zofia, córka Pana Grzegorza Siekirki Kuśnierza, której dał imię na chrzcie Ś[więtym] Marianna, bierznowane Zofia. Kumem był Hadzi z Angory, kumą była Pani Zofia Grzegorz[owa] Karakasowa z Kamieńca”.

³²⁶ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 148v.

przymówką, rad nierad musiał onę praesentować, a to wprzod z Paszami [wykupił ją z „woyska cysarskiego”³²⁷], nizeli ią przyprowadził był, onię się targował; którą Turkinę przez cały tydzień w Wielki Post, tak mięsem, iako y nabiałem żywiłam”³²⁸.

192. Marianna Kirkorówna **Karakaszówna (Karakaszewiczówna)** († 2 stycznia 1690) – córka Zofii i Kirkora (Grzegorza), siostra Heleny³²⁹, opis jej zerwanego narzeczeństwa zob. pod notą o matce; nie chcąc wyjść za mąż za Bogdana Łukasze-wicza, zobowiązała się, że pójdzie do klasztoru: „Ja Marianna Karakasze-wiczówna tym pisaniem moim podaię do Wiadomości NMM Jaśnie Oświeconemu Pasterzowi Naszemu to, że ta iest nieodmienna wola moja, abym do Śmierci w Panieństwie nienaruszonym Panu Bogu służyła w Zakonie Świętym y choćby mi niewiem iakie fortuny świat obiecował i dawał, nigdy ich przyjmować nie będę”³³⁰; zmarła we Lwowie.

193. Helena Kirkorówna **Karakaszówna** – córka Zofii i Kirkora (Grzegorza), siostra Marianny, w źródle nazwana „utrapioną”³³¹.

Kartumel zob. **Cartumel**

194. **Kasper** – rzeźnik; miał domek murowany w Kamieńcu przy ulicy Długiej Wałem (1700)³³².

195. **Katarzyna** († 15 lutego 1695³³³) – teściowa ks. Michała Der Michałowicza.

196. Krzyśko **Kieresz** – otrzymał 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); por. Krzyśko.

Kirkorowa zob. **Karakaszowa**

Kirkorówna zob. **Karakaszówna**

197. [**Kirkorówna**] – córka Kirkora mydlarza; otrzymała 2 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676).

198. **Kirkorówna** – „sierotka”; w 1700 roku w Kamieńcu miała dom przy ulicy Długiej Wałem: „dom budowany izba z komnata i z ogrodem sierotki Kirkorowej”³³⁴.

Anna **Kirkorówna** zob. **Krzysztofowiczowa**

199. Jan **Kirkorowicz** – ksiądz w Kamieńcu (1664)³³⁵; wspomniany przez o. Pidou w 1669 roku; być może ten sam ks. Jan, który w Filibe otrzymał 15 talarów jałmużny (Filibe, 28 listopada 1676).

200. Jan (Owanis) **Kirkorowicz** († 1688/1700) – mieszczanin stanisławowski (1698), który zawarł umowę zaręczynową z Pawłem i Sarą Merdumowiczami, pochodzą-

³²⁷ Ibidem, k. 140.

³²⁸ Ibidem, k. 142.

³²⁹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 50: „R[oku] P[ąńskiego] 1690 dnia 2 Stycznia. Panu Bogu oddała duszę Panna Marianna Grzegorz[ówna] Karakaszońska o godzinie 16 z Kamieńca rodzona siostra Heleny utrapionej”.

³³⁰ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 152.

³³¹ Ibidem, k. 50: „R[oku] P[ąńskiego] 1690 dnia 2 Stycznia. Panu Bogu oddała duszę Panna Marianna Grzegorz[ówna] Karakaszońska o godzinie 16 z Kamieńca rodzona siostra Heleny utrapionej”.

³³² *Архив Юго-западной России*, s. 580.

³³³ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 50v: „Roku Pańskiego 1695 Lutego 15. Panu Bogu oddała P[ani] Katarzyna z Kamieńca, teścia księdza Michała z Kamieńca”.

³³⁴ *Архив Юго-западной России*, s. 579.

³³⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 116v.

- cymi z Jazłowca, wbrew woli swej córki Katarzyny³³⁶; nie ma pewności, czy to ten sam Jan przed 1700 rokiem miał w Kamieńcu ziemię przy ulicy Długiej Wałem: „Owanisa Kirkorowicza plac pusty, teraz iego successorów”³³⁷.
201. Krzysztof **Kirkorowicz** (Krikorowicz, Kricorowicz) – urodzony w roku 1675, przyjęty do Papieskiego Kolegium we Lwowie 6 kwietnia 1690 roku, opuścił je 30 lipca („exivit ob incurabilem infirmitatem”)³³⁸.
202. Maksiułka **Kirkorowicz** († przed 1700) – miał przed 1700 rokiem w Kamieńcu przy ulicy Długiej Wałem: „dom budowany wrezny, niegdyś Maxiutki Kirkorowicza, teraz successorów jego, izba z alkierzem, z kuchnią, tam że tejże ex opposito izdebka z alkierzem i ogrodem”³³⁹.
203. Megerdycz **Kirkorowicz** – występuje w 1670 roku przed sądem ormiańskim w Jazłowcu przeciw Łukaszowi (Lusygowi) Kuryłowiczowi także z Kamieńca³⁴⁰; otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
204. Teodor **Kirkorowicz** († przed 1715) – jego syn ochrzczony był w Kamieńcu w 1712 roku: „W Kamieńcu, dnia 20 października 1712 roku, ja S[tefan] Stefanowicz, dziekan stanisławowski, ochrzciłem i bierzmowałem dziecko urodzone dnia 16 bieżącego miesiąca z ucziwego Teodora Kirkorowicza i Marianny, prawowitych małżonków tej parafii, któremu nadane zostało imię Grzegorz. Chrzestnym był wielebny Grzegorz Dersabiedowicz, wikariusz kamieniecki i Maria Jakubowa Ludgajenc”³⁴¹.
205. Wartan **Kirkorowicz** – erecpochan, starszy nacji (Kamieniec, 14 lipca 1673), otrzymał 10 musułbasów (Kamieniec, 9 sierpnia 1672); nie wyjechał z innymi z Kamieńca³⁴².
- Katarzyna **Kirkorowiczowa** zob. **Butachowiczowa**
206. Marianna **Kirkorowiczowa** – żona Teodora³⁴³.
- Anna **Kirkorowiczówna** zob. **Manugiewiczowa**
- Anna **Kirkorowiczówna** zob. **Krzysztofowiczowa**
207. **Kirkorszyna** – ofiarodawczyni pary koron na obraz Matki Bożej lub Chrystusa „na Srebrze, Kamieñmi sadzoną; y do tego Cztery Kielichy y trzy Krzyże [...] Item dwie Xiąg Ewangeliey, iedne oprawne w Tablicy, drugie na Axamicie” (Filibe, 28 listopada 1676).
208. Piotr (Bedros) **Koczak** (**Koczakowicz**) – otrzymał 18 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); „deputowany od zupełnego Pospolstwa” (Filibe, 28 listopada 1676).
209. **Krzysztof** – jeden z trzech księży, którzy w Filibe byli świadkami rozdzielania zastawów (Filibe, 28 listopada 1676), występuje wtedy bez nazwiska, więc może być identyczny z którymś z księży o tym imieniu, figurujących w innym miejscu tego spisu.

³³⁶ Ibidem, k. 105.

³³⁷ *Архив Юго-западной России*, s. 579.

³³⁸ E. Tryjarski, *Katalogi alumnów*, s. 48.

³³⁹ *Архив Юго-западной России*, s. 580.

³⁴⁰ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1485, akta sądowe Ormian w Jazłowcu (1669-1672), k. 201v-202.

³⁴¹ FKIDOP: sygn. 9/24, *Liber secundus*, s. 12.

³⁴² BZNIo: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 70.

³⁴³ FKIDOP: sygn. 9/24, *Liber secundus*, s. 12.

210. Krzysztof **Kostkiewicz** – ksiądz we Lwowie³⁴⁴.
211. Krzysztof **Krawczyk** – otrzymał 2 bunty safianu (Kamieniec, 9 sierpnia 1672).
212. Jakub **Krzysztofowicz** – kupiec, brat Szymona; powierzono mu w Kamieńcu w 1673 roku zastaw kościelny „srebra zlewanego 3 szt.” wartości 50 talarów (Kamieniec, 14 lipca 1673); ożenił się w 1690 roku we Lwowie z Anną Wakowsczanką [Wakowską] ze Lwowa³⁴⁵ i 14 marca 1696 roku otrzymał obywatelstwo lwowskie³⁴⁶.
213. Jan **Krzysztofowicz** – ożenił się z Zofią Altunowiczówną w 1689 roku we Lwowie: „Roku Pańskiego 1689 Stycznia 23 [2 lutego]. Po zapowiedziach trzech wielebny ksiądz Onofry dał ślub P[anu] Janowi Krzystofowiczowi z Kamieńca [i] Pannie Zofii Altunowiczównie z Kamieńca. Świadkiem był P[an] Zachariasz Zadikiewicz”³⁴⁷; w 1700 roku w Kamieńcu ma sklep w pobliżu ratusza: „Jana Krzysztofowicza, okiecnice żelazne bez drzwi”³⁴⁸.
214. Jerzy **Krzysztofowicz** – członek bractwa św. Michała z Kamieńca; być może tożsamy z Jerzym Krzysztofowiczem nobilitowanym na sejmie krakowskim w 1676 roku³⁴⁹, mieszkał we Lwowie; w 1686 roku zrezygnował z pełnienia funkcji prowizora bractwa „dla codziennych zabaw swoich kupieckich”³⁵⁰.
215. Szymon **Krzysztofowicz** – brat Jakuba; w 1654 roku stanął przed sądem ormiańskim w Jazłowcu w sprawie wierzitelności³⁵¹; powierzono mu w Kamieńcu w 1673 roku zastaw kościelny „srebra zlewanego 3 szt.” wartości 50 talarów (Kamieniec, 14 lipca 1673); we Lwowie, w 1685 roku wziął od prowizorów kamienieckiego bractwa św. Michała pożyczkę 350 złotych polskich: „na wszystkich dobrach moich ruchomych y nieruchomych tu we Lwowie y w Kamieńcu będących”³⁵².
216. Zachariasz **Krzysztofowicz Mliczkowski** – członek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673); zamieszkał we Lwowie; jako dawny opiekun („confrater”), razem z Grzegorzem Stefanowiczem Wilczkiem, kandzanagu „Naświętszey Panny Kamienieckiey” (tego samego, którym opiekował się Butach), miał zeznać przed sądem konsystorskim we Lwowie, gdzie znajduje się kandzanag³⁵³.
217. Zachariasz (Zadik) **Krzysztofowicz Beznosy** († 1662/1673) – syn Krzysztofa (Chaczka) Beznosego; został wybrany do Rady Starszych nacji ormiańskiej Kamieńca Podolskiego na funkcję sędziego („przysięznika”) w 1651 roku³⁵⁴; potem

³⁴⁴ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 193v.

³⁴⁵ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 39v: „Roku 1690 dnia 22 Stycznia po zapowiedziach trzech wielebny ksiądz Onofry Asłanowicz dał ślub P[anu] Jakubowi Krzysztofowiczowi z Kamieńca i Pannie Annie Wakowsczance ze Lwowa. Świadek P[an] Jakub Mineszewicz”.

³⁴⁶ *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 345.

³⁴⁷ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 39v.

³⁴⁸ *Архив Юго-западной России*, s. 566.

³⁴⁹ *Volumina legum*, 5, s. 200, nr 403.

³⁵⁰ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 43v.

³⁵¹ ANK: Archiwum Sanguszków Podhoreckie II, sygn. Podh II 165, księga wójtowska z Jazłowca 1648-1669, b. n. s.

³⁵² BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 1v.

³⁵³ Ibidem, k. 36.

³⁵⁴ А. Н. Гаркавец, *Кыпчакское письменное наследие*, 1, *Каталоги и тексты памятников армянским письмом*, Алматы 2002, s. 944.

- sprawował też funkcję erepochana³⁵⁵; był między innymi dzierżawcą młyna w Kamieńcu, który dawał mu ogromne dochody³⁵⁶, te zaś inwestował, na przykład zakupując kamienicę Mikołaja Wartanowicza we Lwowie³⁵⁷; bezdzietny, w testamencie przeznaczył procent z 7313 złotych i 12 groszy na „opatrzenie dział Michnowskich”³⁵⁸; jego legaty na Kościół, w tym 5000 talarów lewkowych były podstawą materialnego utrzymania egzulantów kamienieckich³⁵⁹.
218. **[Krzysztofowiczowa]** – żona Szymona; przed 1700 rokiem w Kamieńcu posiadała kram ciemny pod ratuszem i sklep: „pani Szymonowej Krzysztofowiczowej, sukcesorka pozostała jest; drzwi do niego żelazne, okiennice półdrewnianie, pułżelazne [sic!] [...]. Sklep pani Szymonowej Krzysztofowiczowej, drzwi i okiennice żelazne”³⁶⁰.
219. Anna Kirkorowiczówna **[Krzysztofowiczowa]** – pierwsza żona Kołcana Krzysztofowicza, pochodziła z Jazłowca, zamieszkała w Kamieńcu; prawdopodobnie została zabita przez Turków³⁶¹.
220. Zofia Ałtanowiczówna **Krzysztofowiczowa** – żona Jana Krzysztofowicza.
221. Zofia Juśkiewiczówna **Krzysztofowiczowa Beznosina** († 14 czerwca 1691³⁶²) – wdowa po Zachariaszu Krzysztofowiczu Beznosym (Kamieniec, 7 stycznia 1673); zmarła we Lwowie.
222. **Krzyško** – „szwagier” (nie wiadomo czy) z czwórką osób wracał z wygnania wspomagany po drodze przez Jakuba Bohosowicza³⁶³; por. Krzyško Kuryłowicz, Krzyško Kieres.
223. Jakub **Krzywonos** – wyszedł z wygnania wraz z czterema innymi członkami rodziny dzięki pomocy Jakuba Bohosowicza³⁶⁴; mieszczanin stanisławowski (1685)³⁶⁵.
224. Szymon **Krzywonos** – w 1700 roku w Kamieńcu odnotowano, że należał do niego pusty plac przy ulicy Długiej Wałem³⁶⁶.
225. **Kumpelówna (Kumplówna)** – otrzymała 3 musułbasy (Kamieniec, 9 sierpnia 1672) i 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
226. Jakub **Kurkulis** – otrzymał 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
227. **[Kurkulisowa]** – synowa (z ruskiego: „niewistka”) Kurkulisa – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
228. **[Kurkulisówna]** – córka Kurkulisa; otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
229. **Kurkuliska „stara”** – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
230. **Kuryło** – kuśnierz, miał przed 1700 rokiem w Kamieńcu nieruchomość przy ulicy Długiej Wałem: „dom budowany porządny niegdyś Kuryła kuśnierza nacyi

³⁵⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 171.

³⁵⁶ *Volumina legum*, 4, Petersburg 1860, s. 403.

³⁵⁷ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1657, *Munimenta [...] Tom III*, s. 100.

³⁵⁸ *Volumina legum*, 4, s. 403.

³⁵⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 172v-173.

³⁶⁰ *Архив Юго-западной России*, s. 565-566.

³⁶¹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 106v-107v.

³⁶² BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 50: „1691 Czerwca 14. Pani Beznosina Panu Bogu oddała duszę”.

³⁶³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 95v.

³⁶⁴ *Ibidem*, k. 95v.

³⁶⁵ *Ibidem*, k. 24.

³⁶⁶ *Архив Юго-западной России*, s. 580.

- ormiańskiej, w którym na przedzie izb dwie z alkierzami, kuchenka, sklep murowany, domy, na tyle budynek, izb dwie³⁶⁷.
231. **Kuryło** – złotnik, otrzymał 7 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676) i 1 musuľbas (Kamieniec, 9 sierpnia 1672).
232. Krzyśko **Kuryłowicz** – otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); por. Krzyśko.
233. Łukasz (Lusy) **Kuryłowicz** – był pozwany w 1670 roku przed sąd ormiański w Jazłowcu przez Megerdycza Kirkorowicza, także pochodzącego z Kamieńca³⁶⁸; por. Zachariasz Lusygowicz.
234. [**Kuryłowiczowa?**], **Lusygowa (Łukaszowa)** – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); być może ta sama była chrześną we Lwowie w 1690 roku: „Roku 1690 29 Października [8 listopada]. Ksiądz Onofry Aslanowicz ochrzcił córkę Pana Ohanesa, której dał imię Helena. Kumem był Orłowski dziad, kumą Kamieńczanka stara baba Lusigowa³⁶⁹”.
235. Jan **Litwicz** – w 1679 roku we Lwowie ks. Zachariasz Zachariaszewicz ochrzcił mu syna³⁷⁰.
- Lusygowa** zob. **Kuryłowiczowa**
236. Zachariasz **Lusygowicz** – być może syn Łukasza (Lusyga) Kuryłowicza; otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); por. Zachariasz Łukaszewicz.
237. Bohdan **Łukaszewicz** – w 1700 roku miał w zastawie dom w Kamieńcu: „Kamienica sławetnego Marcina Olbrychtowicza, rajcy niegdyś miasta Kamieńca, w niej sklep teraz murowany gurny, sklepik podle sklepu, na dole sklep dolny, alias piwnica, na górze izba z alkierzem, tył pusty, in obligatione trzyma pan Bohdan Łukaszewicz od successorów nieboszczyka pana Olbrychtowicza³⁷¹”.
238. Szymon **Łukaszewicz** († przed 1663) – starszy nacji ormiańskiej w Kamieńcu³⁷².
239. Toros **Łukaszewicz** († przed 1686) – członek kamienieckiego bractwa św. Michała³⁷³.
240. Zachariasz **Łukaszewicz** – zamieszkał we Lwowie (1686)³⁷⁴; być może tożsamy z Zachariaszem Lusygowiczem (zob.); otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
241. Justyna [**Łukaszewiczowa**] – wdowa po Szymonie; odprowadzała podatek od browaru stojącego w Kamieńcu na gruncie jurysdykcji ruskiej (1669)³⁷⁵.
242. Rozalia [**Łukaszewiczowa**] († przed 1690) – żona Torosa; córka Mikołaja Łukaszewicza Mankulca, siostra Waleriana Mankulczyka³⁷⁶; prawdopodobnie ofiarodaw-

³⁶⁷ *Ibidem*.

³⁶⁸ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1485, akta sądowe Ormian w Jazłowcu (1669–1672), k. 201v–202.

³⁶⁹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 42v.

³⁷⁰ *Ibidem*, k. 22v: „Roku 1679, dnia 13 [23] marca. Urodził się syn panu Janowi Litwini-czowi z Kamieńca. Imię jego Gresko. Kumem był pan Michal Głowacki. Der Zakaria, kapłan kamieniecki, ochrzcił w domu. Niech Pan Bóg obdarzy szczęściem”.

³⁷¹ *Архив Юго-западной России*, s. 558.

³⁷² AGAD: *Metryka Koronna*, sygn. 209, k. 174v–175: „Approbatia postanowienia Podatku od Browaru w Kamiencu Podolskim przez Justinę Łukaszewicową”.

³⁷³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 46, 183.

³⁷⁴ *Ibidem*, k. 32.

³⁷⁵ AGAD: *Metryka Koronna*, sygn. 209, k. 174v–175.

³⁷⁶ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 183.

czyni dwóch par koron na obraz Matki Bożej lub Chrystusa „Ferytami y Perłami sadzoną na Axamicie Fiałkowym [brunatnym]” i „na Srebrze, Ferytami y Perłami sadzoną” (Filibe, 28 listopada 1676).

243. Rozalia Owanisowiczówna Harburaszówna **Łukaszewiczowa** – żona Zachariasza, siostra Zachariasza Owanisowicza Harburasza; około 1685 roku o rękę jej córki zabiegał Szymon Merdumowicz pochodzący z Jazłowca, zamieszkały w Warszawie; pod nieobecność męża, zajęła się przygotowaniami do ślubu, poniosła koszty wesela, gdy tymczasem przyszła wiadomość, że narzeczony żeni się z inną, czym naraził rodzinę nie tylko na straty, ale i na „ohidę y kontempt”³⁷⁷.
244. [**Łukaszewiczówna**] – córka Rozalii i Zachariasza; „gospodarska, ale nie gładzyszka”; o jej rękę zabiegał Szymon Merdumowicz³⁷⁸.
245. Helena [**Łukaszewiczówna**] – córka Torosa i Rozalii; „podziś dzień [1690] w Ziemi Tureckiej po wygnaniu zostającej”³⁷⁹.

Łukaszewicz nieznanymi z imienia był przed 1700 rokiem w Kamieńcu właścicielem domu z trzema sklepami³⁸⁰.

Łukaszowa zob. **Kuryłowiczowa**

246. Anna [**Łukaszowa**] – żona Łukasza, stróżna, przebywała w Sozopolu i Filibe, skąd przez Bukareszt (gdzie namawiana była przez Axenta Milkiewicza do wykradzenia jego żony z dziećmi z Filibe) i Bystrycę dotarła do Lwowa³⁸¹.
247. Warte **Mamuchczy** – otrzymał 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
248. Zachariasz **Mandziejcz** – drugi wykonawca testamentu Zachariasza Krzysztofowicza Beznosego, zakupił towary „w Kamieńcu podczas Turków” za 300 talarów Beznosego i przedmioty te przekazywane były jako zastawy Ormianom kamienieckim (Kamieniec, 9 sierpnia 1672).
249. Żabłusia [**Mandziejczowa**] († 21 grudnia 1703) – żona Zachariasza; zmarła jako wdowa we Lwowie³⁸².
250. Mikołaj Sahakowicz **Mankulec** († przed 1689) – kupiec, właściciel domu w Kamieńcu³⁸³.
251. Walerian **Mankulczyk** alias **Mankowski** – syn Mikołaja **Mankulca**, „negotiator” kamieniecki³⁸⁴.

Rozalia **Mankulczykówna** zob. **Łukaszewiczowa**

Mankulcowie byli właścicielami kramu pod ratuszem i domu ze sklepem w Kamieńcu (1700): „Kram Manhulców z drzwiami i okienicami żelaznymi” i „Kamieniczka z sklepem Mankulicza” przy ulicy idącej od Ruskiej Bramy do kościoła ormiańskiego³⁸⁵.

³⁷⁷ Ibidem, k. 34.

³⁷⁸ Ibidem, k. 32-35v, 36-37v.

³⁷⁹ Ibidem, k. 183.

³⁸⁰ *Архив Юго-западной России*, s. 580.

³⁸¹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 58v-59.

³⁸² BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 52: „Panu Bogu oddała duszę Pani Żabłusia wdowa z Kamieńca, małżonka P[ana] Zachariasza Mandziejwica. R[oku] 1703 21 Grudnia. Ta dusza była nawiedzona, przez siedem lat z łoża nie schodziła”.

³⁸³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 109.

³⁸⁴ Ibidem, k. 183.

³⁸⁵ *Архив Юго-западной России*, s. 566, 582.

252. Iwanis (Jan) **Manugowicz** († przed 1689)³⁸⁶.
253. Anna Kirkorowiczówna [**Manugiewiczowa**] – żona Jana, córka Kirkora Czortanowicza³⁸⁷.
254. Kirkor **Mardyrosowicz** – otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
255. **Marianna** († 31 stycznia 1685) – żona kuśnierza³⁸⁸.
256. Kirkor **Markiewicz** – zamieszkał w Stanisławowie (1688)³⁸⁹.
257. Marianna **Markiewiczówna** – córka Kirkora Markiewicza, o jej ręką starał się Kołcan Krzysztofowicz, lecz nie było pewne, czy jego pierwsza żona, Anna Kirkorówna, żyje, czy też nie³⁹⁰.
258. **Marta** – panna, otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
259. Zachariasz (Bogdanowicz?) **Masiutka (Maksiuta)** – po opuszczeniu Kamieńca nie trafił do Sozopolu, ale przebywał w Stambule i Filibe, skąd wyjechał chory³⁹¹; otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); prawdopodobnie to on był chrzestnym we Lwowie w 1690 roku³⁹² i przypuszczalnie (Zachariasz Maxiuta Bogdanowicz) miał we Lwowie kamienicę³⁹³ przy ulicy Krakowskiej³⁹⁴.
260. **Masiutcanki** – otrzymały 6 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
Kata[rzyna] Łazarz[ówna] **Matiaszowiczówna** zob. Piotr **Dergabrielowicz**
Zofia **Matiaszewiczówna** zob. **Butachowiczowa**
261. Dzarug **Maxymowicz** – członek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673).
262. Gertruda [**Maxymowiczowa**] – żona Dzaruga, chrzestna Grzegorza Abrahamowicza w Kamieńcu w 1674 roku³⁹⁵.
263. Nastuchna **Megerdyczówna** – ofiarodawczyni kielicha srebrnego pozłocistego z patenami do kamienieckiego kościoła ormiańskiego³⁹⁶.
- Jan **Melkon Seferowicz** zob. **Seferowicz**
264. Axent **Michalenc** – jego córka Zofia zmarła w Stanisławowie w 1739 roku: „2 maja. Pani Zofija, żona [opuszczono], córka Axenta „Michalenc czabliczy” [U]h[ua]l[un]g [ua]p[h]h] z Kamieńca”³⁹⁷.
- Michno** zob. **Michał Der Michalowicz**
265. **Michnowa** – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676). Por. **Zofia Der Michalowiczowa**

³⁸⁶ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 109.

³⁸⁷ Ibidem, k. 109.

³⁸⁸ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 49v: „R[oku] P[ana] 1685 dnia 31 Stycznia. Panu Bogu oddała duszę Pani Marianna Kuszniarka z Kamieńca”.

³⁸⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 106v-107v.

³⁹⁰ Ibidem.

³⁹¹ Ibidem, k. 59.

³⁹² BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 41v: „Roku Pańskiego 1690 1 [10] Marca. Ksiądz Gabriel Zachnowicz oficjał ochrzcił córkę Pana Łazarza Steckiewicza. Imię dał Katarzyna. Kumem był P[an] Zachariasz Bogdanowicz Maxhutczyk [?], kumą była Pani Marianna Szymunowiczowa”.

³⁹³ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1657, *Munimenta [...] Tom III*, s. 3, 19.

³⁹⁴ Ibidem, s. 13.

³⁹⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 166.

³⁹⁶ Ibidem, k. 44.

³⁹⁷ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 37.

Midkiewicz por. też **Milkiewicz, Mitkiewicz**

266. Dawid **Midkiewicz (Milkiewicz, Mitkiewicz)** – pozostał w Kamieńcu po zajęciu go przez Turków³⁹⁸; nieznan z imienia Mitkiewicz miał kram w Kamieńcu naprzeciw ratusza (w 1700 roku odnotowano: „Kram Mitkiewiczowski bez okien i drzwi”³⁹⁹).
267. **Midkiewiczowa (Milkiewiczowa, Mitkiewiczowa)** – żona Dawida; w 1700 roku kupiła dom w Kamieńcu: „Kamieniczka P. P. Societatis Iesu collegii Camenecensis przedtem, ad praesens pani Dawidowej Milkiewiczowej, roku terażniejszego kupiła, izba murowana nie sklepiona, alkierz z izby sklepiony, dwa sklepy dolne murowane, pusty sklep naprzodzie zamurowany, na tyle kilka lepianki puste przeciwko ojców Domienikanów”⁴⁰⁰.
268. **Midkiewiczówna (Mitkiewiczówna)** – córka Dawida; wyszła za mąż za syna księdza Gabriela Babikowicza w Kamieńcu po zajęciu miasta przez Turków⁴⁰¹.
- Jan **Mielkon[owicz] Seferowicz** zob. **Seferowicz**
269. Stefan **Mielkonowicz** – jego córka była świadkiem na ślubie w Horodence w 1729 roku⁴⁰².
270. **Mikołaj (Nigol)** – safiannik, otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); przed 1700 rokiem był w Kamieńcu właścicielem nieruchomości przy ulicy Długiej Wałem: „kamieniczka niegdyś Mikołaiia Safiannika, obywatela nacyi ormiańskiej, teraz successorów jego, izba z alkierzem, sklepy murowane z ogrodem”⁴⁰³.
271. Stefan **Mikołajewicz (Micholaiewicz)** – urodzony w roku 1676, przyjęty do Papieckiego Kolegium we Lwowie 10 lipca 1689 roku⁴⁰⁴.
272. Teodor **Mikołajewicz** – ożenił się w Horodence z Marianną, córką Kistostura z Horodenki w 1714 roku⁴⁰⁵.
273. Jan **Mikołajowicz** – kuśnier, mieszkał we Lwowie (1685)⁴⁰⁶; por. Jan **Jandenska**.
274. Anna **Mikołajówna** – mniszka kamieniecka, starsza klasztoru lwowskiego (1683)⁴⁰⁷.
275. Helena **Mikołajówna** – mniszka kamieniecka we Lwowie, która z dwiema innymi mniszkami podpisała się pod zeznaniem oskarżającym Mariannę Bohosównę o nieprawomyślność⁴⁰⁸.
276. **Milkiewicz** por. też **Midkiewicz**
277. Augustyn (Axent) **Milkiewicz** – brat Kuryły, członek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673), w Filibe był dozorcą rzemieślników pracujących przy

³⁹⁸ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 55.

³⁹⁹ *Архив Юго-западной России*, s. 566.

⁴⁰⁰ *Ibidem*, s. 558.

⁴⁰¹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 55.

⁴⁰² FKIDOP: sygn. 9/4, *Liber scribendi coniugatos*, s. 16.

⁴⁰³ *Архив Юго-западной России*, s. 580.

⁴⁰⁴ E. Tryjarski, *Katalogi alumnów*, s. 47.

⁴⁰⁵ FKIDOP: sygn. 9/4, *Liber scribendi coniugatos*, s. 3.

⁴⁰⁶ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 33: „Roku 1685 dnia Sierpnia 22 [1 września]. Ksiądz Stefan Balicki ochrzcił córkę P[ana] Jana Mikołajowicza Kuśnierza z Kamieńca. Dał imię chrzczone Katarzyna, a bierznowane Helena. Kumem był P[an] Jan Samuelowicz łucznik, a kumą Panna Katarzyna Derbohosiewiczowa”.

⁴⁰⁷ S. Barącz, *Żywoty*, s. 422.

⁴⁰⁸ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 114.

- remontcie kościoła⁴⁰⁹; wyposażony w emir (list) sułtański jechał z Filibe do Kamieńca „w pewnych [swoich] sprawach [...] kupieckich”, by „resztę aparatów kościelnych ormiańskich kamienieckich, tamże w Kamieńcu po wygnaniu pozostałych recuperował, y do Filibiey przywiozł”⁴¹⁰; jego drobiazgowo prowadzona sprawa przed sądem konsystoskim we Lwowie w latach 1686-1687 opisana jest powyżej.
278. Grzegorz **Milkiewicz** († 30 marca 1683)⁴¹¹ – starszy i wójt nacji ormiańskiej w Kamieńcu; mąż Jadwigi Seferówny, ojciec Anny, Gertrudy, Zofii i Zuzanny, za namową żony zamieszkał (po 1660) wraz z nią, córkami i teściową w domu przy mniszkach ormiańskich w Kamieńcu kierowanych przez szwagierkę, Barbarę Seferównę; po osiedleniu się z rodziną we Lwowie „przepisał na język ormiański” regułę św. Benedykta dla przyszłych benedyktynek ormiańskich⁴¹².
279. Grzegorz **Milkiewicz** – kuśnierz, zamieszkał w Stanisławowie (1685)⁴¹³.
280. Kuryło **Milkiewicz** († 1674/1675⁴¹⁴) – brat Augustyna (Axenta), przysięgły prawa ormiańskiego (1663)⁴¹⁵, potem wójt (1673)⁴¹⁶, starszy nacji ormiańskiej w Kamieńcu, gdzie 14 lipca 1673 roku był przy zatwierdzaniu kościelnego bilansu finansowego (Kamieniec, 14 lipca 1673).
281. Jadwiga Seferowiczówna **Milkiewiczowa** – córka Elżbiety i Sefera, żona Grzegorza Milkiewicza, osiadła z matką przy mniszkach ormiańskich kierowanych przez jej siostrę Barbarę Seferównę w Kamieńcu Podolskim⁴¹⁷.
282. Marianna Emirowiczówna **Milkiewiczowa** († przed 1689)⁴¹⁸ – córka Zofii i Aślana Zachariasza Emirowiczów, żona Augustyna (Axenta) Milkiewicza, prawdopodobnie przebywała w Filibe, skąd z inicjatywy męża miała potajemnie uciec z dziećmi⁴¹⁹ i wraz z siostrą Anną Eminowiczówną, mniszką, przybyła do Lwowa⁴²⁰.
283. Anna (Mechtylda) **Milkiewiczówna** (ok. 1645 – 8 stycznia 1728) – mniszka kamieniecka, córka Grzegorza i Jadwigi, siostra Gertrudy, Zofii i Zuzanny⁴²¹; otrzymała 6 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); w 1691 roku we Lwowie przeszła obłóczyny, a po rocznym nowicjacie złożyła profesję w zakonie benedyktynek ormiańskich, w klasztorze lwowskim pełniła funkcję zakrystianki⁴²².
284. Anna (Febronia) **Milkiewiczówna** – siostra stryjeczna Anny, Gertrudy, Zofii i Zuzanny; mniszka kamieniecka, potem osiadła we Lwowie, tam przeszła obłóczyny

⁴⁰⁹ Ibidem, k. 59.

⁴¹⁰ Ibidem, k. 70.

⁴¹¹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 49: „R[oku] P[łańskiego] 1683 dnia 30 Marca. Panu Bogu w ręce oddał duszę Pan Grzegorz Milkiewicz z Kamieńca, niegdyś dyrektorem i wójtem bywał w Kamieńcu”.

⁴¹² S. Barącz, *Żywoty*, s. 416, 423.

⁴¹³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 24.

⁴¹⁴ Ibidem, k. 58v.

⁴¹⁵ AGAD: *Metryka Koronna*, sygn. 209, k. 174v-175.

⁴¹⁶ Ibidem, k. 174v.

⁴¹⁷ S. Barącz, *Żywoty*, s. 416.

⁴¹⁸ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 159v.

⁴¹⁹ Ibidem, k. 58-60.

⁴²⁰ S. Barącz, *Żywoty*, s. 419.

⁴²¹ *Ibidem*, s. 416.

⁴²² *Ibidem*, s. 421, 424, 429, 446.

- (26 listopada 1691), roczny nowicjat i złożyła profesję (1692) w zakonie benedyktynek ormiańskich⁴²³.
285. Gertruda **Milkiewiczówna** – córka Grzegorza i Jadwigi, siostra Anny, Zofii i Zuzanny; za młodu mieszkała wraz z matką i babką przy mniszkach ormiańskich w Kamieńcu, ale jako jedna z tych Milkiewiczównien, „które się na świat obrócić miały”⁴²⁴.
286. Jepsosja **Milkiewiczówna** – mniszka kamieniecka we Lwowie, która z dwiema innymi mniszkami podpisała się pod zeznaniem oskarżającym Mariannę Bohosównę o nieprawomyślność⁴²⁵.
287. Rypsyma (Hrypsyma) **Milkiewiczówna** – mniszka, podpisała się pod zeznaniem oskarżającym Mariannę Bohosównę o nieprawomyślność⁴²⁶.
288. Zofia **Milkiewiczówna** – córka Grzegorza i Jadwigi, siostra Anny, Gertrudy i Zuzanny; za młodu mieszkała wraz z matką i babką przy mniszkach ormiańskich w Kamieńcu, ale jako jedna z tych Milkiewiczównien, „które się na świat obrócić miały”⁴²⁷.
289. Zuzanna (Ludgarda) **Milkiewiczówna** – mniszka kamieniecka, córka Grzegorza i Jadwigi, siostra Anny, Gertrudy i Zofii⁴²⁸; w 1691 roku we Lwowie przeszła obłóczyny, a po rocznym nowicjacie złożyła profesję w zakonie benedyktynek ormiańskich⁴²⁹.
290. **Milkon** (Melkon, Melkor) – złotnik, mąż Zuzanny⁴³⁰; ich córki były chrzczone we Lwowie w 1699 i 1700 roku⁴³¹.
- Mitkiewicz** zob. **Midkiewicz**
291. Daniel **Mitkiewicz** – mieszczanin kamieniecki, który w 1659 roku potwierdził przed sądem w Jazłowcu, że rodzina jego żony Zofii Minasowiczówny, tj. teść Minas Syrynowicz i jego synowie, wywiązała się z umowy przedślubnej (krocząku)⁴³².
292. Krzysztof **Mitkiewicz** – mieszczanin i kupiec kamieniecki, który w 1654 roku zobowiązał się przed sądem w Jazłowcu, że dług spłaci „na jarmark jarosławski”⁴³³.
293. Zofia **Mitkiewiczowa** – żona Krzysztofa; córka Minasa Syrynowicza, który w testamencie z 1672 roku zapisał jej: „schowskiego sukna paklaku postawów dziesięć”⁴³⁴.

⁴²³ *Ibidem*, s. 421, 429.

⁴²⁴ *Ibidem*, s. 416.

⁴²⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 114.

⁴²⁶ *Ibidem*.

⁴²⁷ S. Barącz, *Żywoty*, s. 416.

⁴²⁸ *Ibidem*.

⁴²⁹ *Ibidem*, s. 429.

⁴³⁰ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 52: „Panu Bogu oddała duszę Pani Zuzanna małżonka P[ana] Milkona Złotnika z Kamieńca. Roku 1704 22 Lutego w piątek o godzinie pierwszej”.

⁴³¹ *Ibidem*, k. 64v: „11 Marca [1699]. Wielebny ksiądz Onofriusz Aslanowicz ochrzcił imieniem Rozalia dziecię Melkora Złotnika i Zuzanny prawowitych małżonków. Nad świętym źródłem trzymali Zachariasz Zadikowicz [Zadikiewicz] sędzia ormiański i Krystyna Nersesowa. Tąż i bierzmował” oraz k. 67.

⁴³² ANK: Archiwum Sanguszków Podhoreckie II, sygn. Podh II 165, Księga wójtowska z Jazłowca 1648-1669, b. n. s.

⁴³³ *Ibidem*.

⁴³⁴ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 69.

294. Kirkor (Grzegorz) **Mitkiewicz Naliwajko** – otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); posiadacz domu lub placu w Kamieńcu⁴³⁵.
295. **Mitkiewiczowa Naliwajkowa** – żona Kirkora; otrzymała 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
296. Halka **Molokówna** – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
297. **Murad** – ojciec Eginie Romaszkievicz⁴³⁶.
298. Jan A. **Muradowicz** – pisarz przysięgły ormiański kamieniecki (Kamieniec, 14 lipca 1673), starszy nacji ormiańskiej kamienieckiej; otrzymał 18 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); jego córka była chrzczona we Lwowie w 1684 roku⁴³⁷; prawdopodobnie tożsamy z syndykiem ormiańskim we Lwowie, który w 1683 roku otrzymał uposażenie roczne w wysokości 100 polskich złotych i mieszkanie w kamienicy Axentowiczowskiej⁴³⁸.
299. Serhy[j] **Muradowicz** – rzeźnik, otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
Eginie (Helena) **Muradowiczówna** zob. **Romaszkiewiczowa**
Elżbieta **Muradówna** zob. **Aslanowiczowa**
300. Kazimierz **Muradowicz (Muratowicz)** (ok. 1650 – 15 grudnia 1682) – prawdopodobnie syn Murada Seferowicza (zob.), alumn Papieskiego Kolegium we Lwowie od 1669 roku („zna język tatarski, ruski, polski i łaciński, a u OO. Jezuitów uczył się retoryki. Młodzieniec rojujący piękne nadzieje, syn naczelnego rajcy w Kamieńcu⁷⁴³⁹); „chwalebne go prowadzenia, świetnych zdolności i wielkiej nadziei⁷⁴⁴⁰”; na polecenie ojca odbył praktykę kupiecką w Zamościu; za namową rodziny pojechał za młodu do Armenii, potem studiował w Collegium Urbanum Kongregacji Propagandy Wiary w Rzymie, od grudnia 1675 roku przebywał we Lwowie, oczekując wyzwolenia Kamieńca, nauczyciel w szkole lwowskiej z nominacji arcybiskupa Torosowicza od grudnia 1676 roku; w następnym roku przez starszych nacji lwowskiej wyznaczony na poborcę daniny dla katolika Filipa.
301. Michał (Mikajel) **Muratowicz (Muratian)** (ok. 1656-8 grudnia 1711) – święcenia kapłańskie otrzymał w kaplicy nuncjatury warszawskiej 19 marca 1683 roku⁴⁴¹; proboszcz w Złoczowie (1692-1700), a następnie kapłan (1708)⁴⁴² i prepozyt w Kamieńcu (1710)⁴⁴³; zachował się jego portret, obecnie we Lwowskim Muzeum Religii, mylnie tam prezentowany jako wizerunek ks. Howhannesa Karmataniensa (Iwaszka Muratowicza), drukarza ormiańskiego z początku XVII wieku.

⁴³⁵ Ibidem, k. 109.

⁴³⁶ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 36.

⁴³⁷ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 31v: „Roku Pańskiego 1684 Dnia Maja 31 [10 czerwca]. Książd Onofry Aslanowicz ochrzczył córkę Pana Jana Albrycht[a] Muratowicza na ten czas syndyka lwowskiego ormiańskiego. Dał imię chrzczone Katarzyna, a bierzmowane Petronella. Kumem był Pan Grzegorz Pietrowicz, kumą Pani Gertruda Bernatowa”.

⁴³⁸ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1723/II, *Protocollon spraw*, k. 108.

⁴³⁹ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 111.

⁴⁴⁰ *Ibidem*, s. 217.

⁴⁴¹ *Acta Nuntiaturae Poloniae*, 34/6, s. 187.

⁴⁴² Bibl. Czart.: sygn. 3543 IV, Akta zaręczynowe, k. 53-53v.

⁴⁴³ FKIDOP: sygn. 9/24, *Liber secundus*, s. 10; informacje od Krzysztofa Stopki na podstawie przygotowywanego słownika biograficznego duchownych ormiańskich.

302. Sarkiz (Sarkis) **Mysyrowicz** – jego syn był chrzczony we Lwowie w 1687 roku: „Roku Pańskiego 1687 9 [19] Listopada. Książd Onofry Aślanowicz Pana Sarkiza Mysyrowicza z Kamieńca ochrzczył syna, któremu dał imię chrzczone Grzegorz, a bierzmowane Michał. Kumem był P[an] Mikołaj Nurkiewicz, a kumą P[ani] Katarzyna Milkonowa”⁴⁴⁴.
303. **Mysyrowa** – wdowa, otrzymała 3 orty (Filibe, 21 sierpnia 1676).
Naliwajko zob. **Mitkiewicz Naliwajko**
Naliwajkowa zob. **Mitkiewiczowa Naliwajkowa**
Nersesowicz zob. **Holubowicz**
304. Kirkor **Nimicki** – otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
 305. Mikołaj **Oczkowski** – otrzymał 6 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
 306. **Ohan** – rzeźnik, otrzymał 4 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676).
 307. Chara **Ohlanówna** – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
 308. Marianna **Orłowska** – otrzymała 3 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676).
 309. Warteres **Orłowski** – otrzymał 6 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
 310. Der **Owanes** – tytuł Der przed imieniem wskazuje na stan kapłański; z trzema innymi osobami (z rodziny?) wracał z wygnania wspomagany w drodze przez Jakuba Bohosowicza⁴⁴⁵.
 311. Bogdan **Owanisowicz** – starszy nacji ormiańskiej kamienieckiej, przysięgły prawa ormiańskiego (Kamieniec, 14 lipca 1673), w Filibe „oficjalista”⁴⁴⁶ (Filibe, 28 listopada 1676).
 Mikołaj **Owanisowicz** zob. **Baran**
 Zachariasz **Owanisowicz** zob. **Harburasz**
 Rozalia **Owanisowiczówna** zob. **Łukaszewiczowa**
Owankówna zob. **Bogdanowiczowa Bekieszowa**
312. [**Pałaszówna**] – „Pałaszowa córka”; otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
 313. Rozalia **Pawłowska** – otrzymała 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); „R[oku] 1699 Maja 7. Panu Bogu duszę oddała P[ani] Rozaria Pawłowska z Kamieńca. 25 stwierdzono”⁴⁴⁷.
 314. Kirkor (Grzegorz) **Pierzada (Pirzada)** – obywatel jazłowiecki (1686)⁴⁴⁸.
 315. Szymon **Pierzad (Pierzada)** († przed 1685) – właściciel kamienicy Bogdanowiczowskiej we Lwowie „za kościołem Oycow Dominikanow”⁴⁴⁹; obywatel stanisławowski⁴⁵⁰.
 316. Anastazja Bogdanowiczówna **Pierzadowa** († przed 1689) – żona Szymona⁴⁵¹.
 317. August **Pierzadowicz** – w 1700 roku był jako ławnik w komisji starościńskiej sprawdzającej stan nieruchomości w Kamieńcu po odzyskaniu miasta od Turków⁴⁵².

⁴⁴⁴ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 36v.

⁴⁴⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 95v.

⁴⁴⁶ Ibidem, k. 175v.

⁴⁴⁷ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 51v.

⁴⁴⁸ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 52v-53.

⁴⁴⁹ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 421.

⁴⁵⁰ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 24.

⁴⁵¹ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, s. 421.

⁴⁵² *Архив Юго-западной России*, s. 556.

318. Grzegorz **Pilawski** – pod nazwiskiem Szeferowicz (Seferowicz) rotmistrz pancерnej chorągwi wojsk koronnych, tłumacz hetmana Stanisława Rewery Potockiego; nobilitowany za zasługi wojenne w 1658 roku, dopuszczony do herbu przez herbowy ród Pilawitów przyjął nazwisko Pilawski⁴⁵³.
319. Tomasz **Pilawski** – młodszy z braci; służył w wojsku koronnym jako towarzysz w chorągwi strażnika koronnego, w roku 1662 nobilitowany za zasługi wojskowe z rekomendacji hetmanów; trzymał na procent sumę 1000 złotych zapisanych przez Elżbietę Seferową mniszkom ormiańskim w Kamieńcu⁴⁵⁴.
- Pilawscy** posiadali dom w Kamieńcu w pobliżu ratusza przy Rynku Polskim (1700): „Kamienica panów Pilawskich Ormianów, w której kamienicy sklepów trzy wierzchnich, na dole trzy, na drugim piętrze z[a]murowane izdebki, tył pusty”⁴⁵⁵.
320. **Piotrowicz** – brat Hopryny Dydranowej⁴⁵⁶.
Hopryna [**Piotrowiczówna**], **Piotrówna** zob. **Dydranowa**
321. Krzysztof **Pirumowicz** († przed 1688) – otrzymał 20 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); „deputowany od zupełnego Pospolstwa” (Filibe, 28 listopada 1676).
322. Sefer **Pirumowicz** – kupiec kamieniecki, być może tożsamy z Seferem (zob.), mężem Elżbiety, ojcem mniszki Barbary Seferówny i Jadwigi Milkiewiczowej.
323. [**Pirumowiczowa**] – wdowa po Krzysztofie; ofiarodawczyni we Lwowie w 1688 roku sznuru drobnych pereł dla Kościoła kamienieckiego⁴⁵⁷.
324. [**Pirumowiczowa**, **Piramowiczowa**] – żona Sefera; ofiarowała kielich srebrny pozłocisty i pateny oraz ornat „polskim kroiem [...] bogaty haftowany [...] bez stuły, kitayką podszyty”⁴⁵⁸ do kamienieckiego kościoła ormiańskiego; być może tożsamy z Elżbietą Seferową (zob.).
325. Anna [**Pirumowiczowa**, **Piramowiczowa**] († przed 1686) – żona Jakuba; zapisała w testamencie łańcuch na rzecz Kościoła⁴⁵⁹.
326. Gertruda **Pirumowiczówna** (**Piramowiczówna**) – chrzestna Hołuba Hołubowicza w Kamieńcu w 1664 roku⁴⁶⁰.
327. Helena (Aniela) **Piramowiczówna** (ok. 1652 – 28 stycznia 1739) – odbyła obłóczyny (26 listopada 1691), nowicjat i złożyła profesję (1693) w zakonie benedyktynek ormiańskich we Lwowie, przyjmując imię Aniela⁴⁶¹.
- Zofia [**Pirumowiczówna**] zob. **Emirowiczowa**
328. Augustyn (Axent) **Piszczatyński** – otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
329. **Pulszwagrowa** – otrzymała 3 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676).
330. **Putretowa** – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

⁴⁵³ *Volumina legum*, 4, s. 266, nr 124, 572; Barącz, *Żywyoty*, s. 285.

⁴⁵⁴ *Volumina legum*, 4, s. 410, nr 95; S. Barącz, *Żywyoty*, s. 417.

⁴⁵⁵ *Архив Юго-западной России*, s. 558.

⁴⁵⁶ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 51v: „R[oku] P[zańskiego] 1701 12 Grudnia Panu Bogu oddała duszę Pani Hopryna z Kamieńca siostra P[ana] Piotrowicza w szpitalu”.

⁴⁵⁷ BZNIo: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 92.

⁴⁵⁸ *Ibidem*, k. 44 i k. 44v.

⁴⁵⁹ *Ibidem*, k. 53.

⁴⁶⁰ *Ibidem*, k. 116.

⁴⁶¹ S. Barącz, *Żywyoty*, s. 430, 450.

331. [**Pyrlikówny**] – córki Pyrlika; otrzymały 7 talarów razem z Awakowiczową (Filibe, 21 sierpnia 1676).
332. Kasia **Pyrlikówna** – otrzymała 2 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676).
333. **Romaszkiewicz** „stary” – otrzymał 6 talarów i 3 orty (Filibe, 21 sierpnia 1676); „się ostał w Macedoniewy”, gdzie mu Jakub Bohosowicz zostawił 2 talary⁴⁶².
334. Grzegorz (Kirkor) **Romaszkiewicz** (zm. po 1708) – brat Jana, „deputowany od zupełnego Pospolstwa” (1676)⁴⁶³; otrzymał 18 talarów oraz 17 talarów i 3 orty „na drogę do Stambułu”, którą odbyć miał z Filibe razem z Jakubem Bohosowiczem (Filibe, 21 sierpnia 1676); starszy nacji ormiańskiej w Stanisławowie; tamże rajca, landwójt (podwójci) w 1679, 1681-1684⁴⁶⁴ i wójt po śmierci Kaspra Tumanowicza w 1696 roku⁴⁶⁵; fundator korony srebrnej dla obrazu Matki Boskiej Jarosławskiej i ofiarodawca dwóch kilimów dla kościoła w Stanisławowie (1682)⁴⁶⁶.
335. Jan **Romaszkiewicz** – brat Grzegorza (Kirkora), „deputowany od zupełnego Pospolstwa”⁴⁶⁷.
336. Krzysztof **Romaszkiewicz** – w latach 1664-1667 rozliczał w Zamościu sprawy spadkowe swej rodziny (między innymi Marianny, córki z pierwszego małżeństwa)⁴⁶⁸.
337. Eginie (Helena) Muradowiczówna **Romaszkiewiczowa** (1657-1737) – córka Murada, żona Zachariasza; zmarła w Stanisławowie⁴⁶⁹.
338. Kirkor (Grzegorz) **Rospopczik** – syn eksksjądzia („rosropa”) z Kamieńca; wyświęcony na księdza w 1678 roku we Lwowie przez arcybiskupa Torosowicza wraz ze zmianą imienia na Chaczko (Krzysztof)⁴⁷⁰.
339. Stefan **Roszka** – mąż Anny Zarugiewiczówny, ojciec Bogdana (Deodata), Krzysztofa i księdza Stefana Stefanowiczów; po 1672 roku wyjechał (zapewne wraz z rodziną) do Siedmiogrodu, do miasta Dżurdziów (Gyergyószentmiklós)⁴⁷¹.
- Roszka** zob. **Stefanowicz**
340. Anna Zarugiewiczówna **Roszkowa** – córka Zaruga Axentowicza, żona Stefana Roszki⁴⁷².
341. Iwaszko **Rusin** – otrzymał 18 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
342. Kirkor **Rusin** – otrzymał 18 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

⁴⁶² BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 95v.

⁴⁶³ *Ibidem*, k. 175v.

⁴⁶⁴ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689.

⁴⁶⁵ BZNiO: sygn. 1590/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie z lat 1692-1702, s. 396.

⁴⁶⁶ FKIDOP: sygn. 18/226, *Inwentarz i księga*, b. n. s.

⁴⁶⁷ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 175v.

⁴⁶⁸ Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі (dalej: NGAB) w Mińsku: f. 1807, op. 1, d. 1 [Akta prawa uprzywilejowanego ormiańskiego zamojskiego z lat 1660-1668], 1667, k. 232-232v.

⁴⁶⁹ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 36: „1737 25 kwietnia. Pani Eginie [Helena], żona agi Zachariasza Romaszkiewicza, córka Murada z Kamieńca, 80 lat”.

⁴⁷⁰ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 21v: „1678 po Wielkanocy. W drugim tygodniu x Rospopczik z Kamieńca został poświęcony tego dnia na kapłana przez Jego Wysokość barondera Nigolajosa Torosowicza arcybiskupa. Zmienili mu pierwsze imię Kirkor na imię Chaczko. Niech Bóg obdarzy szczęściem”.

⁴⁷¹ A. A. Zięba, *Daniel Zarugowicz*, s. 74-75.

⁴⁷² *Ibidem*, s. 74-75, 81.

343. Anna **Rusinkówna** – otrzymała 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
344. Iwaszko **Rusinowicz** – otrzymał 2 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676).
345. [**Ruszczukowa**] – żona Ruszczuka, otrzymała 3 orty (Filibe, 21 sierpnia 1676).
Mikołaj **Sahakowicz** zob. **Mankulec**
346. Zachariasz (prawdopodobnie) **Sakulczyk** – otrzymał 13 talarów na „eliberowanie z więzienia” (Filibe, 28 listopada 1676); potem obywatel stanisławowski⁴⁷³.
347. **Sefer** († przed 1660) – mąż Elżbiety, ojciec Barbary Seferówny, przełożonej mniszek kamienieckich, i Jadwigi Milkiewiczowej⁴⁷⁴; być może tożsamy z Seferem Pirumowiczem (zob.).
348. Elżbieta **Seferowa** († przed 1676) – matka Barbary Seferówny, przełożonej mniszek kamienieckich, i Jadwigi Milkiewiczowej; po owdowieniu, będąc „wielkiej pobożności [...] mając dobra wielkie dla P. Boga porzuciła, ubogim po części rozdawszy, w ubóstwie i surowości żyła” przy mniszkach ormiańskich w Kamieńcu⁴⁷⁵; prawdopodobnie to ona w 1666 roku podarowała 1 tys. zł na podróż delegatów nacji ormiańskiej kamienieckiej do Warszawy w celu zwalczania unijnej akcji arcybiskupa Torosowicza⁴⁷⁶; zapisała na rzecz wspólnoty część z 3000 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676) i ornat – „pamiętka, cieniową robotą” (Filibe, 28 listopada 1676); być może tożsamy z Elżbietą Seferową **Pirumowiczową** (zob.).

Seferowicz (Szeferowicz) zob. **Pilawski**

349. Bartłomiej **Seferowicz (Szeferowicz)** – został obywatelem Warszawy⁴⁷⁷.
350. Bogdan **Seferowicz** – ożenił się we Lwowie w 1688 roku⁴⁷⁸.
351. Jan Mielkon[owicz] (Melkon[owicz]) **Seferowicz** – († przed 1716), ojciec Marianny Seferowiczówny (zob.)⁴⁷⁹, złotnik, w 1694 roku otrzymał obywatelstwo lwowskie⁴⁸⁰.
352. Krzysztof **Seferowicz** – w 1723 roku ożenił się w Stanisławowie⁴⁸¹.
353. Murad **Seferowicz** – w 1664 roku był w Kamieńcu chrzestnym Bogdana Borszczowskiego⁴⁸²; przysięgły prawa ormiańskiego, ekonom kamienieckiego kościoła⁴⁸³; jeden z wykonawców („executorów”) testamentu Zachariasza Krzysztofowicza Beznosego (Kamieniec, 7 stycznia 1673); starszy nacji ormiańskiej (Filibe, 28 listopada 1676); handlował w Jarosławiu (1690)⁴⁸⁴.

⁴⁷³ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 24.

⁴⁷⁴ S. Barącz, *Żywoty*, s. 416.

⁴⁷⁵ *Ibidem*, s. 416-417.

⁴⁷⁶ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 70-71.

⁴⁷⁷ K. Stopka, A. A. Zięba, A. Artwich, M. Agopsowicz, *Ormiańska Warszawa*, s. 29.

⁴⁷⁸ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 39v: „Roku 1688 dnia 8 [18] Sierpnia po zapowiedziach trzech wielebny ksiądz Gabriel Zachnowicz oficjał ormiański dał ślub Panu Bogdanowi Seferowiczowi z Kamieńca i Pannie Urszuli Matiasiewiczównie z[e] Lwowa. Świadek P[an] Harburasz i inni”.

⁴⁷⁹ BZNiO: sygn. 1731/II, *Protocollum actorum consistorii*, s. 131-134.

⁴⁸⁰ *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 341.

⁴⁸¹ FKIDOP: sygn. 9/39, Księga małżeństw 1700-1813, k. 9v.

⁴⁸² BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 116v.

⁴⁸³ *Ibidem*, k. 171v-172v.

⁴⁸⁴ *Ibidem*, k. 167v.

354. Teodor **Seferowicz** – złotnik, jego ciotką była bogata „pani Sułtanka”; członek bractwa św. Michała, obywatel lwowski (1686)⁴⁸⁵.
355. Zachariasz **Seferowicz** – członek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673); zapewne to on występuje w Piotrkowie Trybunalskim w 1683 roku jako Zachariasz Szeferowicz z Kamieńca Podolskiego⁴⁸⁶.
356. Muradowa [**Seferowiczowa?**] – erepochanowa (być może żona Murada Seferowicza); otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
357. Marianna **Seferowiczówna** – córka złotnika Melkona Seferowicza z Kamieńca; w 1716 roku Jan Axentowicz zawarł z nią we Lwowie umowę przedślubną⁴⁸⁷.
358. Barbara **Seferówna** – córka Sefera i Elżbiety, siostra Jadwigi Milkiewiczowej; przełożona mniszek ormiańskich w Kamieńcu Podolskim (1660)⁴⁸⁸.

Jadwiga **Seferówna** zob. **Milkiewiczowa**

Serchiewicz zob. **Serhiewicz**

359. **Serhy[j]** – otrzymał 10 musułbasów i 30 talarów „z pewnych respektów” (Kamieniec, 9 sierpnia 1672).
360. Krzysztof [**Serhiewicz, Serchiewicz**] – syn Serhyja; otrzymał 2 bunty safianu (Kamieniec, 9 sierpnia 1672); być może to jego syn był chrzczony we Lwowie w 1695 roku: „Roku 1712 dnia 30 Marca. Przez to, że zostanie zamieszczony w metryce ochrzczonych Deodat Serchiewicz, syn Krzysztofa Serchiewicza i Zofii prawowitych małżonków, zjawili się Zofia, wyżej wspomniana matka dziecka i Zartar [?] Szymonowa i Marianna Jakubowa, które dały wierne świadectwo osobistą przysięgą, że wyżej wspomnianego Deodata ochrzcił przewielebny ksiądz Jan Tobiasz Augustynowicz wówczas oficjał. Nad świętym źródłem trzymali Asłan kupiec wschodni i Bernatowa kamieńczanka. Roku 1695 20 lutego. Jan Tobiasz Augustynowicz oficjał”⁴⁸⁹.
361. [**Serhyjówna, Serhiewiczówna**] – córka Serhyja; otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676), 5 musułbasów (Kamieniec, 9 sierpnia 1672).

Helena **Serhyjówna** [**Serhiewiczówna**] zob. **Holubowiczowa**

362. Aksent **Siedym Jenzyk** [**Siedem Język**] – we Lwowie był chrzczony jego wnuk: „Roku Pańskiego 1699 Kwietnia 22. Ksiądz Onofry Asłanowicz ochrzcił syna Pana Grzegorza zięcia Pana Aksenta Siedym Jenzyka z Kamieńca, któremu na chrzcie Ś[więtym] dał imię Arutiun, a bierzmowane dał Augustyn. Kumem był Panos z[e] Stambułu jubiler, kumą była Pani Gierusia Bernatowa z Kamieńca”⁴⁹⁰.
363. Jakub **Sirutka** – otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
364. **Skienderowa** – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
365. **Sosnicha** – otrzymała 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676) i 1 talar jałmużny (Filibe, 28 listopada 1676).

⁴⁸⁵ Ibidem, k. 38.

⁴⁸⁶ M. Ł. Majewski, *Węgrzy, Szkoci i Ormianie. Studia nad składem etnicznym mieszkańców Piotrkowa przyjętych do prawa miejskiego w okresie staropolskim*, Warszawa 2017, s. 81, 83, 126.

⁴⁸⁷ BZniO: sygn. 1731/II, *Protocolum actorum consistorii*, s. 131-134.

⁴⁸⁸ S. Barącz, *Żywoty*, s. 416.

⁴⁸⁹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 84.

⁴⁹⁰ Ibidem, k. 45v.

366. Augustyn **Stefanowicz** – otrzymał obywatelstwo lwowskie 11 grudnia 1694 roku⁴⁹¹.
367. Deodat (Aswadur, Bogdan) **Stefanowicz Roszka**⁴⁹² (ok. 1654-25 lub 28 lipca 1729⁴⁹³) – syn Stefana Roszki, rajca, „dyrektor” nacji ormiańskiej w Stanisławowie, gdzie też zmarł; w 1708 roku odbyły się zaręczyny jego córki Anny: „między panem Ohanem – synem pana Lusiga i panią Dżaszchatun, [mieszkańcami] Brzeżan, a panną Anną – córką pana Aswadura z [rodu] Stefana [mieszkańca] Kamieńca, i panią Edil – jego małżonką za pośrednictwem krewnych z obu stron, szczególnie pana Sarkisa – syna Aswadura i [brata narzeczonej]”⁴⁹⁴.
368. Krzysztof **Stefanowicz Roszka**⁴⁹⁵ († 6 października 1738) – syn Stefana Roszki, prawdopodobnie urodzony w Kamieńcu.
369. Stefan **Stefanowicz Roszka**⁴⁹⁶ (28 marca 1670 – 31 października 1739) – urodzony w Kamieńcu, po wygnaniu stamtąd Ormian przez Turków trafił z rodzicami do Siedmiogrodu; tam, w 1680 roku, udzielił mu niższych święceń Minas, biskup Ormian mołdawskich i wołoskich; z Dźjurdzowa w Siedmiogrodzie wyjechał do Rzymu (1690)⁴⁹⁷, gdzie uczył się w Papieskim Kolegium Urbanum (1691), tam otrzymał święcenia kapłańskie (1700) i uzyskał doktorat z teologii (1701), duszpasterzował w ormiańskich kościołach Rzymu i Wenecji; po powrocie (1703) trafił do Stanisławowa jako proboszcz oraz dziekan Pokucia i Podola; był kandydatem na ormiańskiego arcybiskupa lwowskiego (1710-1711); odbył wizytację apostolską Ormian w Siedmiogrodzie (1729), zakładając bractwa religijne i wprowadzając zmiany liturgiczne; z powodu oporu tamtejszej hierarchii katolickiej nie został i tam biskupem; poświęcił się pracom naukowym; zmarł w Stanisławowie:

Roku Pańskiego 1739, ostatniego dnia października około godziny jedenastej przed południem, jaśnie wielmożny i wielce czcigodny pan Stefan Stefanowicz Roszka, syn sławetnego Stefana Roszki, urodzony w Kamieńcu Podolskim w roku 1670 dnia 28 marca, uczeń Kolegium Rzymskiego, doktor teologii i filozofii, misjonarz apostolski, z Kamieńca wygnany do Polski, mianowany pierwszym dziekanem Podola i Pokucia przez jaśnie wielmożnego i wielce czcigodnego pana Deodata biskupa i koadiutora z prawem następstwa w Archidiecezji Lwowskiej Ormian, następnie drugi z kolei prepozyt i pierwszy oficjał stanisławowski powołany przez jaśnie wielmożnego i przewielebnego pana Jana Tobiasza Augustynowicza arcybiskupa lwowskiego Ormian. We wspólnocie Świętej Matki Kościoła duszę swoją oddał Bogu w wieku niespełna lat 70, a jego ciało dnia 5 listopada niezwłocznie złożono

⁴⁹¹ *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 343.

⁴⁹² Biogram autorstwa A. Glińskiego w Wiki.Ormianie: http://www.wiki.ormianie.pl/index.php?title=Deodat_Roszka_Stefanowicz.

⁴⁹³ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 27.

⁴⁹⁴ Bibl. Czart.: sygn. 3543 IV, Akta zaręczynowe, k. 53.

⁴⁹⁵ Biogram autorstwa A. Glińskiego w Wiki.Ormianie: http://www.wiki.ormianie.pl/index.php?title=Krzysztof_Roszka_Stefanowicz.

⁴⁹⁶ Biogram autorstwa A. A. Zięby w Wiki.Ormianie: http://www.wiki.ormianie.pl/index.php?title=Stefan_Roszka_Stefanowicz.

⁴⁹⁷ W kolofonie pod datą 26 czerwca 1690 w mieście Djurjov podpisany jest Stefan Stefanowicz Roszka – FKIDOP: sygn. 10/85, Աղոթաբարձուրդ (Modlitewnik), rkps, 1690, b. n. s. Por. C. Muta fian, *La Saga des Arméniens de l'Ararat aux Carpates*, Paris 2018, s. 246.

w kościele parafialnym stanisławowskim przed głównym ołtarzem. Wypowiadany podczas ogólnej spowiedzi, pokrzepiony Najświętszym Sakramentem i namaszczoney Świętymi Olejami przeze mnie J[akuba] Manugiewicza, następcę prepozyta i oficjała stanisławowskiego⁴⁹⁸.

370. Toros **Stefanowicz Roszka** – syn Krzysztofa; urodzony 8 marca 1710 w Kamieńcu: „Roku Pańskiego 1710. Dnia 10 marca w Kamieńcu Podolskim ja S[tefan] Stefanowicz Roszka, dziekan stanisławowski, ochrzciłem i bierzmowałem dziecko urodzone dnia 8 bieżącego miesiąca z Krzysztofa Stefanowicza Roszki, brata mojego i Meliki, prawowitych małżonków tej parafii, któremu nadane zostało imię Toros. Chrzestnym był wielce czcigodny Michał Muratowicz, prepozyt kamieniecki wraz z panią Marią Zarugowiczową⁴⁹⁹.
371. Grzegorz (Kirkor) **Stefanowicz (Stepanowicz) Wilczek** – brat Jana (Owanka); żalił się, że w Sozopolu cierpiał głód: „ia iako ubogi człowiek nie tego pilnował, tylko starałem się iakom mogł o kawałek chleba⁵⁰⁰; otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); obywatel lwowski (1686)⁵⁰¹.
372. Owanko **Stefanowicz (Stepanowicz) Wilczek** – brat Grzegorza (Kirkora)⁵⁰²; otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); obywatel lwowski (1690)⁵⁰³.
373. Edił [**Stefanowiczowa**] (1660 – 21 września 1719) – żona Aswadura Stefanowicza, urodzona w Stanisławowie: „Pani Edił, żona agi pana Aswadura z [rodu] Stefana [Unłhwlłłg] z Kamieńca, bardzo pobożna. Miłosiernie odwiedzając [...] Warte Janową i rozmawiając z nią, zgodnie z istniejącą opinią, zaraziła się od niej. Wypowiadawszy się w czasie silnej gorączki, po 10 dniach odeszła w Chrystusie. Przed śmiercią zostawiła bractwu Świętego Grzegorza Oświeciciela tysiąc złotych na odprawiania po jej śmierci mszy w każdy wtorek przy ołtarzu głównym w Stanisławowie. Odeszła mając 59 lat⁵⁰⁴.
374. Melika [**Stefanowiczowa**] – żona Krzysztofa Stefanowicza Roszki⁵⁰⁵.
- Stepanowicz** zob. **Stefanowicz**
375. **Sulka** (Suliczka, Zuliczka) – staruszka z Kamieńca; chrzestna we Lwowie w latach 1696⁵⁰⁶ i 1698, razem z Szymonem Kartumelem⁵⁰⁷.

⁴⁹⁸ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 39.

⁴⁹⁹ FKIDOP: sygn. 9/24, *Liber secundus*, s. 10.

⁵⁰⁰ BZNIo: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 58v-59.

⁵⁰¹ Ibidem, k. 36.

⁵⁰² Ibidem, k. 59v.

⁵⁰³ Ibidem, k. 181.

⁵⁰⁴ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 13.

⁵⁰⁵ FKIDOP: sygn. 9/24, *Liber secundus*, s. 10.

⁵⁰⁶ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 61v: „26 Lipca [1696]. Przewielebny ksiądz Gabriel Zachnowicz oficjał ochrzcił imieniem Bernard dziecię Zachariasza Bernatowicza i Katarzyny prawowitych małżonków. Tegoż bierzmował nadając imię Mikołaj. Nad świętym źródłem trzymali Symeon Kartumel i Sulka staruszka z Kamieńca. Tegoż i bierzmował”, k. 62: „29 Stycznia [1697]. Przewielebny ksiądz Jan Tobiasz Augustynowicz zakrystian ochrzcił imieniem Marianna dziecię Jakuba Minasowicza i Barbary prawowitych małżonków. Nad świętym źródłem trzymali Symeon Kartumel i Sulka staruszka z Kamieńca. Tąż i bierzmował nadając imię Rypsyna”.

⁵⁰⁷ Ibidem, k. 63: „18 Sierpnia [1698]. Wielebny ksiądz Onofriusz Aslanowicz ochrzcił imieniem Grzegorz Hiacynt dziecię Krzysztofa Arakielowicza i Marianny prawowitych mał-

376. **Sułtanka** – zamożna ciotka Teodora Seferowicza (1671)⁵⁰⁸.
377. **Sułtanka** – razem z matką otrzymała 4,5 talarą jałmużny (Filibe, 28 listopada 1676).
378. Babik **Suralnik** – otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
379. **Symawonownicówna** [**Szymonowiczówna?**] – otrzymała 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
380. **Symonówny** – otrzymały 6 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
381. Juśko **Szahinczyk** – otrzymał 2 talary 3 orty (Filibe, 28 listopada 1676).
- Szeferowicz** zob. **Seferowicz**
- Szimunowicz** zob. **Szymonowicz**
- Baltazar **Szymownicz** zob. **Balewicz**
382. Jakub **Szymonowicz** – otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
383. Kirkor (Gresko) **Szymonowicz** (**Szimunowicz**) – hafciarz; otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); w 1679 roku we Lwowie chrzczona była przez ks. Michała Der Michałowicza jego córka⁵⁰⁹.
384. Krzysztof **Szymonowicz** – urodzony około 1655 roku; przyjęty w 1668 roku do Papieskiego Kolegium we Lwowie („miernych zdolności, dobrej budowy, anielskich obyczajów. Kiedy przybył do kolegium, umiał tylko to, czego go matka nauczyła, to jest mówić po rusku i trochę po polsku; dziś czyta i pisze i po polsku, mówi już trochę po łacinie i po ormiańsku⁵¹⁰); podczas rządów tureckich w Kamieńcu był wikariuszem przy kościele ormiańskim; w 1673 roku pojechał z poufną misją do Lwowa w imieniu zakładników lwowskich przetrzymywanych przez Turków w Kamieńcu, apelując do rodzin o ich wykupienie⁵¹¹.
385. Łukasz **Szymonowicz** – otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
386. Mikołaj **Szymonowicz** – „deputowany od zupełnego Pospolstwa” (Filibe, 28 listopada 1676).
387. Bohos **Tabachanik** – otrzymał 1 bunt safianu (Kamieniec, 9 sierpnia 1672).
388. [**Tabachnikowa**] – żona Kirkora Tabachnika; otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
389. Krzyśko **Talczyk** – otrzymał 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); jego córka wyszła za mąż we Lwowie w 1702 roku⁵¹².
- Talinówna** zob. **Bogdanowiczowa Bekieszowa**
390. Kirkor **Tatulowicz** († przed 1695) – miał dom w Kamieńcu blisko ratusza ormiańskiego⁵¹³.

żonków. Nad świętym źródłem trzymali Symeon Kartumel i Zuliczka [Suliczka] staruszka z Kamieńca. Tegoż i bierzmował”.

⁵⁰⁸ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 38-38v.

⁵⁰⁹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 22: „Roku 1679 dnia 24 stycznia [3 lutego] urodziła się córka panu Greskowi Szimunowiczowi haftar[z]owi z Kamieńca. Imię jej Marta. Kumem był pan Chaczko, syn Der Szimona hafciar, a kumą panną Teresa Szwanczowska. Der Mikajel ochrzcił w domu. Niech Pan Bóg obdarzy szczęściem”.

⁵¹⁰ [A. M. Pidou], *Krótką wiadomość*, s. 110.

⁵¹¹ A. J. [Rolle], *Zakładnicy lwowscy w r. 1672*, Warszawa 1913, s. 64-65.

⁵¹² BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 44v: „Roku Pańskiego 1702 3 Czerwca. Po zapowiedziach trzech wielebny ksiądz Onofry Aslanowicz senior kościoła lwowskiego ormiańskiego dał ślub Panu Samuelowi Radeckiemu [strażni]kowi zamkowemu z Panną Anną córką Krzysztofa z Kamieńca Talczykównie”.

⁵¹³ BZNiO: sygn. 1359/II, Akta sądu [...] w Stanisławowie 1681-1689, k. 435.

391. Mikołaj **Tatulowicz** – mydlarz, 11 czerwca 1689 roku otrzymał obywatelstwo lwowskie⁵¹⁴.
392. Rozalia **Tatulowiczówna** – w 1664 roku w Kamieńcu była chrzestną Bogdana **Borszczowskiego**⁵¹⁵.
393. Warteres **Tatumowicz (Dadumowicz)** (ok. 1642-1726) – zamieszkał w Stanisławowie: „Dawniej mieszkał w Kamieńcu, ale potem ośleplszy przeniósł się tutaj – do naszego szpitala [przytułku], około 85 lat. Przyjął ostatnią Komunię we wspólnocie Świętej Matki Kościoła, po wielomiesięcznej chorobie w łóżku, oddał swoją duszę Bogu w Dzień Matki Boskiej Wniebowziętej”⁵¹⁶.
394. **Teodor (Theodor)** – ksiądz (1669)⁵¹⁷.
395. [**Teodorowa**] – żona księdza **Teodora**; otrzymała 6 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
396. Donowak **Theodorowicz** – członek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673).
397. **Tomasz** – kuśnierz: „Roku Pańskiego 1682 dnia 24 [lipca] [3 sierpnia]. Ksiądz Michał Michalewicz ochrzcił syna Pana Tomasza kuśnierza kamienieckiego. Dał imię Symeon. Kumem był Pan Krzysztof Centwarowicz”⁵¹⁸; być może tego samego córka była chrzczona we Lwowie w 1691 roku⁵¹⁹.
398. Krzysztof **Topał** – otrzymał 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
399. Bogdan **Torbaczy (Torbacz)** – otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); po powrocie z wygnania był obywatelem stanisławowskim⁵²⁰.
- Izabella **Torosówna** zob. **Jakubowiczowa**
400. Zachariasz **Toszka** – otrzymał 8 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
401. **Tumanicha** – otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
402. Mikołaj **Tumanowicz** – jego córka chrzczona była w Stanisławowie w 1716 roku: „Dnia 23 maja, tenże wspomniany dziekan [Stefan Stefanowicz Roszka], ochrzcił i bierzmował dziecko urodzone dnia 20 bieżącego miesiąca z Mikołaja Tumanowicza pochodzącego z Kamieńca i Katarzyny, prawowitych małżonków tej parafii, któremu nadane zostało imię Anna. Ojcem chrzestnym był Stefan, syn Krzysztofa Stefanowicza Roszki”⁵²¹.
403. **Wartan** – rymarz, otrzymał 3 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676).
404. Jan **Wartanowicz** – ksiądz⁵²².
405. Józef **Wartanowicz** – siostrzeniec Zofii Krzysztofowiczowej Beznosiny (Kamieniec, 7 stycznia 1673).

⁵¹⁴ *Album civium Leopoliensium*, 1, s. 334.

⁵¹⁵ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 116v.

⁵¹⁶ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 23.

⁵¹⁷ [A. M. Pidou], *Krótko wiadomość*, s. 15.

⁵¹⁸ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 31.

⁵¹⁹ Ibidem, k. 45: „Roku Pańskiego 1691 Lipca 5. Ksiądz Onofry Aslanowicz ochrzcił córkę P[ana] Tomasza z Kamieńca, której dał imię chrzczone i bierzmowane Rozaria. Kumem był P[an] Łazarz Steckiewicz, kumą była Panna Zbrzaskówna”.

⁵²⁰ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 24.

⁵²¹ FKIDOP: sygn. 9/24, *Liber secundus*, s. 17.

⁵²² BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 193v.

406. Krzysztof **Wartanowicz** – otrzymał 12 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676); „deputowany od zupełnego Pospolstwa”, otrzymał 2 musułbasy i kilim (Filibe, 28 listopada 1676); nie ma pewności, czy jego dotyczy wpis w metryce katedry lwowskiej: „R[oku] P[łańskiego] 1683 Maja 11 dnia. Panu Bogu w ręce oddał ducha Pan Krzysztof Wartanowicz”⁵²³.
407. **Warteres** – kucharz, przed 1700 rokiem w Kamieńcu właściciel pustego placu przy ulicy Długiej Wałem⁵²⁴.
408. **Warteres** – ojciec ks. Jakuba Warteresowicza, po powrocie z wygnania w „Macedonii” zamieszkał w Tyśmienicy⁵²⁵.
409. Jakub **Warteresiewicz (Warteresowicz)** (1655 – 20 października 1732) – jego życie opisał ks. Stefan Stefanowicz Roszka w stanisławowskiej księdze zmarłych:

był rodem z Kamieńca, urodzony w 1655 roku, miał porządną rodziców: jego ojca nazywali Warteres, a matkę – Zofia. Kiedy Turcy zdobyli Kamieniec w 1672 roku, razem z rodzicami i innymi mieszkańcami miasta został wysłany przez Turków na wschód do Macedonii. Ale der Jakob – wówczas diak, wyszedł stamtąd na wędrowną do Armenii i pewien czas pomieszkałszy w Eczmiadynie wrócił do Polski, gdzie znalazł swoich rodziców w Tyśmienicy. Wstąpiwszy do szkoły arcybiskupiej [tj. Papieskiego Kolegium OO. Teatynów] Lwowa, i zaledwie trzy lata w wielkiej świętości pomieszkałszy tam, nauczył się teologii moralnej w języku ormiańskim, co poświadcza dyplom [z podpisem] prefekta szkoły – wielebnego der [Francesca] Bonesany, w którym powiedziano, co następuje: «Wiele szczególnych cnót zaprezentował, o których tym listem zaświadczyć chcemy, jego wielką pobożność naszej miłości stała się przedmiotem. We Lwowie 29 sierpnia 1683». 1 sierpnia 1683 roku tamże we Lwowie przyjął święcenia kapłańskie z rąk katolickiego biskupa Sargisa Tochatecy [tj. z Tokatu], zwanego Saharczi, ponieważ po śmierci wielce szanownego arcybiskupa der [Mikołaja] Torosowicza tron stał pustym; jak wiadomo z pisma świadka – awakereca der Gabriela Zachnowicza [wtedy administratora diecezji ormiańskiej] z dnia 4 sierpnia 1683 roku był powołany przez pana [tj. właściciela miasta]⁵²⁶ na proboszcza w Tyśmienicy, gdzie przesłużywszy dwadzieścia dziewięć lat dobrowolnie zrezygnował [z funkcji], a z moją pomocą został proboszczem Kamieńca, którego 23 maja 1713 roku oddałem do dyspozycji tamtejszego kościoła. Przesłużywszy tutaj dwa lata i dowiedziawszy się o moim przeniesieniu do Stanisławowa, przed jego ekscelencją arcybiskupem der Janem [Tobiaszem Augustynowiczem] dobrowol-

⁵²³ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 49.

⁵²⁴ *Архив Юго-западной России*, s. 581.

⁵²⁵ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 31-32.

⁵²⁶ Chodzi o Dominika Potockiego, podskarbiego nadwornego koronnego, który jako właściciel Tyśmienicy wezwał Ormian – uchodźców kamienieckich – do osiedlenia się w swym mieście, gdyż chciał odbudować je po zniszczeniach dokonanych przez Turków pod koniec roku 1676 (S. Barącz, *Tyśmienica*, w: idem, *Pamiętniki dziejów polskich*, Lwów 1855, s. 233-235). Zmarł 14 grudnia 1683 roku, czyli niedługo po dokonaniu prezenty ks. Warteresowicza na proboszcza. Sprowadzenie księdza rodem z Kamieńca miało być prawdopodobnie zachętą dla kamieńczan.

nie zrezygnował z probostwa w Kamieńcu i tamten mianował go generalnym penitencjariuszem naszej diecezji z następującym listem pochwalnym z dnia 28 lutego 1716 roku: „Patrząc na wielkie zasługi jaśnie wielbnego Jakuba Warteresowicza dawniej prepozyta w Tyśmienicy, troskę o dusze wiernych, jak również szerzenie cnót boskich, po opuszczeniu prepozytury tyśmienickiej i kamienieckiej, w uznaniu jego zasług, mianujemy go generalnym penitencjariuszem w całej diecezji. Nakazujemy wszystkim prepozytom naszej jurysdykcji podlegającym, wspomnianego wielbnego Jakuba należnym szacunkiem darzyć”. Przeszedłszy do Stanisławowa w [końcu] 1715 roku – przesłużył tutaj jako penitencjariusz do samej swojej śmierci 17 lat. W wiecznej pamięci [po sobie] zostawił w Kamieńcu 1 drogocenny kielich, jeden duży srebrny krzyż i dwa ornaty. W Tyśmienicy [zostawił] jedną dużą monstrancję całkowicie pozłacaną i jeden piękny ornat. Diakowi Warteresowi – swojemu wnukowi [po siostrze] [zostawił] jeden kielich cały pozłacany i dwie srebrne miski, a na dwa lata przed swoją śmiercią nasz kościół w Stanisławowie obdarował dużą kosztowną srebrną monstrancją całkowicie pozłacaną, która kosztowała go 2416 polskich złotych, i kosztowną złoto-kwiecistą kapą, którą nabył za 80 talarów i jeden ornat. Na odprawienie mszy [ofiarował] tyśiąc złotych⁵²⁷.

410. Krzysztof **Warteresowicz** – miał nieruchomość w Kamieńcu w 1700 roku przy ulicy biegnącej od Bramy Ruskiej do kościoła ormiańskiego: „dom budowany, dachem okryty, wewnątrz spustoszały”⁵²⁸.
411. Warteres **Warteresowicz**⁵²⁹ – członek Rady Czterdziestu Mężów (Kamieniec, 14 lipca 1673); otrzymał 18 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
412. [...]us **Warteresowicz (Warteresowicz)** – urodzony w roku 1673, przyjęty do Papieskiego Kolegium we Lwowie 12 sierpnia 1690 roku, opuścił je 8 października („8 Octobris exivit nolens statutu Colletii suscipere”)⁵³⁰.
413. Zofia [**Warteresowiczowa**] – matka ks. Jakuba Warteresowicza⁵³¹.
414. **Wartikówna** – otrzymała 3 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676).
415. Zadik **Witelnik** – w 1678 roku we Lwowie chrzczona była jego córka: „Roku 1678, dnia 15 [25] września. Urodziła się córka panu Zadikowi Witelnikowi z Kamieńca. Imię jej Hanna. Kumem był pan Jakub. Der Zakaria ochrzcił ją w domu. Niech Pan Bóg obdarzy szczęściem”⁵³².
416. **Zablowna** – otrzymała 2 talary (Filibe, 21 sierpnia 1676).
417. **Zacharek** – kuśnierz (prawdopodobnie Ormianin), przed 1700 rokiem miał w Kamieńcu nieruchomość koło ratusza: „Grunt Zacharka Kuśnierza niegdyś, cale

⁵²⁷ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 31-32, tłumaczenie w Wirtualnym Archiwum Polskich Ormian: <http://archiwum.ormianie.pl/archiwuma.php?ida=15&id=75368&ik=1> oraz w Wiki.Ormianie: http://www.wiki.ormianie.pl/index.php?title=Jakub_Warteresowicz.

⁵²⁸ *Архив Юго-западной России*, s. 583.

⁵²⁹ BZNiO: sygn. 1732/II, *Protocolum actorum consistorii*, k. 165.

⁵³⁰ E. Tryjarski, *Katalogi alumnów*, s. 48.

⁵³¹ FKIDOP: sygn. 9/36, *Liber defunctorum*, s. 31-32.

⁵³² BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 27v.

pusty z sklepem zawalonym, sukcesorowie natenczas do niego należący nie odzywali się⁵³³.

418. **Serhij Zachariaszewicz Browar** – brat Zachariasza, po śmierci rodziców zawarł z nim ugodę co do podziału spadku, tj. kamienicy Browarowskiej i kramu „bogatego” w Kamieńcu (Jazłowiec, 6 sierpnia 1668)⁵³⁴.
419. Zachariasz **Zachariaszewicz (Zadykiewicz) Browar** – syn Zadika Browara; brat Serhija, na chrzcie otrzymał imię Jakub, które podczas święceń kapłańskich, udzielonych przez arcybiskupa Torosowicza w lipcu 1654 roku, zmieniono na Zachariasz⁵³⁵; po śmierci rodziców zawarł z bratem ugodę co do podziału spadku, tj. kamienicy Browarowskiej i kramu „bogatego” w Kamieńcu (Jazłowiec, 6 sierpnia 1668)⁵³⁶; otrzymał 1 kilim (Kamieniec, 9 sierpnia 1672); był obecny podczas sporządzania kościelnego bilansu finansowego (Kamieniec, 14 lipca 1673); był jednym z trzech księży, którzy w Filibe świadkowali przy rozdzielaniu zastawów (Filibe, 28 listopada 1676); potem mieszkał we Lwowie (1679)⁵³⁷; spowiednik arcybiskupa Mikołaja Torosowicza wspomniany w jego testamencie z 1681 roku⁵³⁸.
420. Boru[?] **Zachariaszowa [Zachariaszowiczowa]** – żona Zachariaszowicza; otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).

[Zarugowa] zob. **Dzarugowa**

421. Daniel **Zarugowicz (Dzarugowicz, Carukowicz)** (przed 1672 – sierpień (?) 1715) – syn Zaruga Axentowicza, urodzony w Kamieńcu; wyjechał z niego wraz z rodziną po zajęciu miasta przez Turków; na zlecenie Sobieskich był zasadzczą ormiańskiej wspólnoty w Złoczowie i otrzymał dla niej przywilej od króla Jana III (29 X 1688), a następnie był superintendentem ceł ruskich, podolskich i ukraińskich; wrócił do Kamieńca przed wrześniem 1700 roku, gdzie przy ulicy Długiej Wałem znajdowała się jego „rezydencja budowana dostatnia z murowanymi sklepami i ogrodem”, a także przypuszczalnie to on objął po Grzybowskiem sklep tamże; dzierżawił od miasta folwark Kormilcze; we Lwowie był chrzestnym (1699⁵³⁹, 1707⁵⁴⁰, 1713⁵⁴¹); w styczniu 1715 roku został oskarżony przez swego przełożonego, podskarbiego wielkiego koronnego Jana Jerzego Przebendowskiego, o nadużycia, aresztowany i bez wyroku sądowego zamordowany dla przykrycia wywołanego przez tegoż deficytu w skarbie państwa⁵⁴².

⁵³³ *Архив Юго-западной России*, s. 564.

⁵³⁴ NGAB: f. 1807, op. 1, d. 1, 1668, k. 257-258.

⁵³⁵ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 9v.

⁵³⁶ NGAB: f. 1807, op. 1, d. 1, 1668, k. 257-258.

⁵³⁷ *Ibidem*, k. 22v: „Roku 1679, dnia 13 [23] marca. Urodził się syn panu Janowi Litwini-czowi z Kamieńca. Imię jego Gresko. Kumem był pan Michal Glowacki. Der Zakaria, kapłan kamieniecki, ochrzcił w domu. Niech Pan Bóg obdarzy szczęściem”.

⁵³⁸ LNNBU: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1657, *Munimenta [...] Tom III*, s. 48.

⁵³⁹ BMW: sygn. 440, *Metryka*, k. 64v: „30 Kwietnia [1699]. Przewielebny ksiądz Gabriel Zachnowicz oficjał ochrzcił imieniem Rozalia Konstancja dziecię Jana Łazarowicza i Marianny prawowitych małżonków. Nad świętym źródłem trzymali Pan Daniel Dzarugowicz i Konstancja Nikorowiczowa. Taż i bierzmował”.

⁵⁴⁰ *Ibidem*, k. 76.

⁵⁴¹ *Ibidem*, k. 86v.

⁵⁴² A. A. Zięba, *Daniel Zarugowicz*, s. 73-88.

Szymon [**Zarugowicz**] zob. **Carko[wicz]**.

[**Zarugowiczowa**] zob. **Carkowa**

422. Marianna (Maria) Bohosówna (Bohosowiczówna) **Zarugowiczowa** († po sierpniu 1718) – żona Daniela, siostra Jana; w 1710 roku była w Kamieńcu matką chrzestną Torosa, syna Krzysztofa Stefanowicza Roszki⁵⁴³; po tragicznej śmierci męża mieszkała w Kamieńcu, skąd w latach 1715-1718 korespondowała z wojewodą podolskim Stefanem Humieckim⁵⁴⁴.
423. **Zofia** – „szpitalna”; siostra Anny, otrzymała 5 talarów (Filibe, 21 sierpnia 1676).
424. ubogi z Zamościa – otrzymał 1 talar jałmużny (Filibe, 28 listopada 1676).
425. „dwoje szpitalnych ubogich” – wracali z wygnania wspomagani po drodze przez Jakuba Bohosowicza⁵⁴⁵.

Bibliografia

Źródła archiwalne

- Archiwum Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich w Warszawie: sygn. 9/4, *Liber scribendi coniugatos* [1707-1783]; sygn. 9/24, *Liber secundus antiquus baptizatorum et confirmatorum* [1703-1783]; sygn. 9/36, *Liber defunctorum Parochianorum Stanislavoviensium Armenorum* [1715-1829]; sygn. 9/39, Księga małżeństw 1700-1813 (<https://szukajwarchiwach.pl/345#tabZasoby>); sygn. 10/85, Ἑὐρηματικὸν βιβλίον (Modlitewnik), 1690; sygn. 18/226, *Inwentarz i księga wydatków K[ościola] Pa[arafialnego] Ormiańskiego w Stanisławowie XVIII-XIX*
- Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie: *Metryka koronna*, sygn. 209, k. 174v-175; Księgi metrykalne i akta parafii i gmin różnych wyznań i obrządków (Ormianie, Autokefaliczna Cerkiew Prawosławna, Baptyści, Mennonici, Ewangeliczni Chryścijanie) z terenów tzw. zabużańskich; sygn. 456/1, *Liber metricarum. Ecclesia Armena Zloczoviensis*
- Archiwum Narodowe w Krakowie: Archiwum Sanguszków Podhoreckie II, sygn. Podh II 165, Księga wójtowska z Jazłowca 1648-1669
- Biblioteka Książąt Czartoryskich (Muzeum Narodowe) w Krakowie: sygn. 3543 IV, Akta zaręczynowe i małżeńskie parafii obrządku ormiańskokatolickiego w Stanisławowie z lat 1693-1784 (tłumaczenie na język polski: <http://www.archiwum.ormianie.pl/archiwuma.php?id=15&id=83862&ik=1>)
- Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu: sygn. 1359/II, Akta sądu prawa uprzywilejowanego ormiańskiego w Stanisławowie 1681-1689; sygn. 1590/II, Akta sądu ormiańskiego w Stanisławowie z lat 1692-1702; sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii archiep[iscop]atus Leopoliens[is] nationis Armenae tam sub administratione Re[vere]nd[iss]i mi D[omi]ni Deodati Nersessovic[i] episcopi Traianopolitanensis quam sub felici introductione Illustr[iss]i ac Re[vere]nd[iss]i mi D[omi]ni Vartani Hunaniani Dei et Ap[osto]licae Sedis Gratiae archiep[iscop]i Leopoliensis nationis eiusdem Armenae formatum* [1684-1699]

⁵⁴³ FKIDOP: sygn. 9/24, *Liber secundus*, s. 10.

⁵⁴⁴ A. A. Zięba, *Daniel Zarugowicz*, s. 76-77, 82, 87.

⁵⁴⁵ BZNI0: sygn. 1732/II, *Protocollum actorum consistorii*, k. 95v.

Bibliothek des Mechitharistenklosters w Wiedniu: sygn. 440, *Metryka kościoła ormiańskiego roku 1636 Februar*[...]

[Centralny] Центральний державний історичний архів України we Lwowie: sygn. f. 52, op. 2, spr. 531, *Judicium Necessarium Armenorum Leopoliensium Bannitum*..., s. 1538-1551, 1556-1563, 1569-1572

[Lwowska] Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: sygn. f. 5, op. 1, spr. 1485, Akta sądowe Ormian w Jazłowcu (1669-1672), k. 183-226; sygn. f. 5, op. 1, spr. 1644/II, *Kaspra Butachowicza Rozmaitości*; sygn. f. 5, op. 1, spr. 1655, *Munimenta niektóre służące kościołowi archikatedralnemu lwowskiemu ormiańskiemu cum suo indice iako-to tom I*; sygn. f. 5, op. 1, spr. 1657: *Munimenta zawierające się w tej księdze są in rem kościoła katedralnego lwowskiego ormiańskiego oraz y rejestra [...] na początku wyrazony [...] tom III*; sygn. f. 5, op. 1, spr. 1723/II, *Protocollon spraw regimis et ordinis residentiae seniorum Armenorum Leopoliensis* [1668-1686]

[Nacyjonalny] Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі w Mińsku: f. 1807, op. 1, d. 1 [Akta prawa uprzywilejowanego ormiańskiego zamojskiego z lat 1660-1668]

Źródła drukowane

Acta Nuntiaturae Polonae, 34, *Opitius Pallavicini (1680-1688)*, wyd. M. Domin Jačov, 6, (I I 1683-30 VI 1683), Kraków 2008

Actum Cameneci Podoliae, in praetorio civitatis ejusdem, sabbato post festum nativitatibus beatissimae Virginis Mariae proximo, anno Domini millesimo septingentesimo, w: *Архив Юго-западной России, издаваемый комиссией для разбора древних актов, состоящей при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе*, 7/1, Киев 1886, s. 556-583

Album civium Leopoliensium. Rejesty przyjęć do prawa miejskiego we Lwowie 1388-1783, 1-2, wyd. A. Janeczek, Poznań 2005

[Garkawiec] Гаркавец А. Н., *Кыпчакское письменное наследие, 1, Каталоги и тексты памятников армянским письмом*, Алматы 2002

[Pidou A. M.], *Krótką wiadomość o obecnym stanie, początkach i postępie misyi apostolskiej do Ormian w Polsce, Wołoszczyźnie i sąsiednich krajach oraz o początku i założeniu dla tychże Ormian kolegium papieżkiego we Lwowie, będącego pod kierunkiem OO. Kleryków regularnych, Teatynami zwykle zwanych, aż do I kw. 1669 r.*, w: *Źródła dziejowe*, 2, *Dzieje zjednoczenia Ormian polskich z Kościołem Rzymskim w XVII wieku, z dwóch rękopisów, z włoskiego i łacińskiego w przekładzie polskim*, wyd. A. Pawiński, Warszawa 1876

Przyczynki źródłowe do kampanii 1674 r., „Przegląd Historyczno-Wojсковy”, 6, 1933
Tryjarski E., *Katalogi alumnów kolegium teatyńskiego we Lwowie*, „Rocznik Orientalistyczny”, 24, 1960, s. 43-87

Volumina legum, 4, Petersburg 1860

Opracowania

Agopsowicz M., „*O, kochana Ojczyzno, jako żeś zniszczona!*” Ormiańscy wygnańcy z Kamieńca 1673 roku wobec Polski, w: *Polscy Ormianie w drodze do niepodległej Polski. Materiały z konferencji naukowej. Kraków, 9-10 października 2018 r.*, red. S. Dziedzic, J. Paluch, Kraków 2018, s. 115-129

- Baliński M., Lipiński T., *Starożytna Polska pod względem historycznym, jeograficznym i statystycznym opisana*, 2, Warszawa 1845
- Barącz S., *Pamiętnik dziejów polskich*, Lwów 1855
- Barącz S., *Żywoty sławnych Ormian w Polsce*, Lwów 1856
- Ihnatowicz I., *Vademecum do badań nad historią XIX i XX wieku*, 1, Warszawa 1967
- [Kiurdian Q.] Քիւրտեան Յ., Հայոց գաղթը Կասենիցէն Ֆիլիպէ (1670-74). Պատմական վաիերաթնիղթ մը (Emigracja ormiańska z Kamieńca do Filibe (1670-74). Zabytek historyczny), „Բազմալէւ” (Pazmaveb), 8-9, 1927
- Kopczyński J., *Struktura i finanse gminy ormiańskiej we Lwowie w świetle rękopisu „Dzieje Ormian lwowskich od r. 1649 aż do r. 1713”*, „Lehahayer”, 4, 2017, s. 5-69. <https://doi.org/10.12797/LH.04.2017.04.01>
- Majewski M. Ł., *Węgrzy, Szkoci i Ormianie. Studia nad składem etnicznym mieszkańców Piotrkowa przyjętych do prawa miejskiego w okresie staropolskim*, Warszawa 2017
- Mutafian C., *La Saga des Arméniens de l'Ararat aux Carpates*, Paris 2018
- Petrowicz G., *L'Unione degli armeni di Polonia con la Santa Sede (1626-1686)*, Roma 1950, *Orientalia Christiana Analecta*, 135
- [Rolle] A. J., *Zakładnicy lwowscy w r. 1672*, Warszawa 1913
- Różycki E., *W kręgu zainteresowań czytelniczych Ormian lwowskich. Szkic do dziejów księgozbiorów XVI-XX wieku*, w: *Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura*, 2, red. H. W. Żaliński, K. Karolczak, Kraków 1998, s. 339-352
- [Srbapatkerner] Մրբապատկերներ, կրոնական բնույթի նկարներ և արձանագրություններ Պլովդիղի Սուրբ Գվորգ եկեղեցում, Պլովդիղի 2018 / *Икони, картини с религиозен характер и каменни надписи в арменски храм «Свети Георги», град Пловдив*, Пловдив 2018 / *Icons, painting of religious character and stone inscriptions in the Armenian church of Saint George, Plovdiv*, Plovdiv 2018
- Stopka K., Zięba A. A., Artwich A., Agopsowicz M., *Ormiańska Warszawa*, Warszawa 2012
- Zakrzewska-Dubasowa M., *Ormianie w dawnej Polsce*, Lublin 1982
- Zięba A. A., *Daniel Zarugowicz: tragiczna kariera kamienieckiego Ormianina*, w: *Ormianie polscy: kultura i dziedzictwo. Studia i materiały źródłowe zebrane dla uczczenia jubileuszu dziesięciolecia Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich*, red. A. A. Zięba, Warszawa–Kraków 2016, s. 73-88

Netografia

- www.Wiki.Ormianie.pl
 www.archiwum.ormianie.pl
 www.szukajwarchiwach.pl

Մոնիկա Ագոպսովիչ, Կամենեցի հայեր 17-րդ դարի վերջին քառորդում՝ անվանացանկը վերակառուցելու փորձ

Հիմնվելով Կամենեցի, Յալովիչի, Լվովի եւ Ստանիսլավովի հայկական համայնքների ստեղծած ձեռագրային աղբյուրների վրա, հեղինակը վերակառուցում է Կամենեց Պոդոլսկիում բնակվող հայերի անունները եւ ազգանունները 1672-ին թուրքական ներխուժումից առաջ եւ անմիջապես 1700 թվականից հետո:

Հիմնաբառեր. Լեհահայեր, Կամենեց Պոդոլսկի, 17-րդ դար

Monika Agopsowicz, *Armenians in Kamieniec Podolski in the Last Quarter of the 17th Century – An Attempt to Reconstruct the Census Records*

By examining the manuscript sources created by Armenian community in Kamieniec Podolski (Kamianets-Podilskiy), Jazłowiec (Yazlovets), Lwów (Lviv) and Stanisławów (now: Ivano-Frankivsk), the author reconstructs the names and surnames of Armenians who lived in Kamieniec Podolski before the Turkish invasion of 1672 and those who resided there immediately after 1700.

Keywords: Polish Armenians, Kamieniec Podolski (Kamianets-Podilskiy)